

DE PESTE LI-

BRI TRES

34458

OPERA IACO-

BI DALECHAMPII

DOCTORIS MEDICI,

CADOMENSIS,

IN LUCEM

AEDIT.

IN VIRTUTE

ET FORTUNA.

LUGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium.

M. D. LIII.

IACOBO A TV
NONE EPISCOPO

Valentiæ Allobrogũ, n
cenati suo, Iacobus

Dalechampus

Medicus

S.P.D.

*H*ostres de peste l
bro Raimũdus a Ki
nario scripsit, mœce-
nas optime: vir certè
sua tempestate sum-
mus medicus, philosophus excellēs,
disciplinĩsque mathematicis appri-
mè doctus. Scripsit autem, quod tan-
tum licebat suo seculo, cum bonæ li-
teræ iacerent, inepta, rudi & bar-

bara prorsus oratione, in qua tamē
 diuinum ipsius ingenium sic eluceat,
 vt quēadmodum Vergilius de versi-
 bus Ennii dicere solebat, ex hoc ster-
 core purum colligi aurum possit. Fuit
 is quidem maximorum ordine trium
 pontificum dum Auenione consiste-
 rent, medicus primarius, quę homi-
 nis autoritas & dignitas, in qua tū
 existimatione foret, satis ostendit.
 Hos libros cum Gulielmus Lothe-
 rius clarus Monpessuli chirurgus,
 legendos mihi dedisset, vt meum de
 illis iudiciū explicarem, quotidiana
 nam operam, qua id temporis Ga-
 leni libros de crisibus exponebam
 publicē, intermittendam censui, vt
 hic meo labore scriptor in manus
 hominum perueniret: Qua in re non
 tantum oratio mutanda fuit, vt pro-
 incul

9
inculta illa, & horrida, aliquanto
splendidior ac nitidior in vulgus
prodiret, sed & reponenda vel po-
tius diuinanda multa quæ in exem-
plari vetusto & carioso vix lege-
batur: ad nostrum dicendi vsum ac-
commodanda multa, quæ pro Ara-
bum consuetudine inaudita nobis il-
le vsurpauerat: euoluendæ quæstio-
nes, quas vt in scholis didicerat, ar-
duas & obscuras, impediēbat ve-
rius, quàm expediebat: quæ à me
perfecta sunt omnia non sine magna
difficultate, longoque tædio. Hunc
verò laborem meum, & studiorum
in quibus tua liberalitate hætenus
perduraui, quasi primos fructus,
qualemcunque apud bonos & do-
ctos gratiam habituri sint, tibi dico,
ac nuncupo: auspicijsque tuis emit-

to. Non ideo tantum quòd obseruan-
 tiam erga te meam hoc officio de-
 claratam velim: sed quòd nullus or-
 dinis tui, vel amplioris etiam occur-
 rat: siue nobilitatē spectes, ab vlti-
 ma repetitam memoria: siue naturæ
 bonitatem: siue morum humanita-
 tem, & sanctitatem: siue profusam
 in doctos beneficentiā: siue eru-
 ditionē, sub cuius nomi-
 ne reuiuiscat autor
 hic lubētius.

Vale.

D. G A B R I E L I
S Y L V I O D O C T O

*ri medico nobilissimo, Ia-
cobus Dalechāpius*

*Doct̃or me-
dicus.*

S. P. D.

Icatos iam Epi-
scopo Valentino
de peste libros or-
nādos quoq; tuo
nomine putavi,
Doct̃or clarissime, tum quōd
humanitas summa, qua me nō
antea visum domi excepisti,
hanc animi grati significatio-

8
nem reposcit: tum quòd arctif-
sima tua cum iis necessitas &
coniunctio qui exemplar mihi
dederunt, mentionem de te fla-
gitat: tum etiam quòd gratiæ
multum accessurum & autori-
tatis prouideo, si nomen tuum
operam meam commendet,
præsertim cum is sis qui facile
inter medicos Lugdunenses,
& eruditione, & rerû usu prin-
cipem locum obtineas: Hac ve-
ro nuncupatione tuis auribus
quæ vanas laudatiões respuît,
quidquam à me datum fuisse,
ne quis existimato: laudi po-
tius meæ hoc consilio fauerim.
Cæterum cū magni quidquid
agas, vel inceptes, momēti sit,
quod inquit Horatius, princi-
pib

pibus viris placuisse, speravi
hoc opusculum futurum gra-
tius, ac cupidius lectum iri, si ti-
bi probatum fuisse, ex epistola
cognoscerent, qui huiusmodi
tractationibus oblectatur. No-
stro quidẽ seculo multos, quo-
rum nomen taceo, in eodem
versatos argumẽto fuisse, haud
nescio: Extare quoque Guido-
nis librum de Peste, qui tamen
nondũ sit æditus, ipse retulisti:
Hodie sanẽ multi florent inge-
nio præstanti: Verũm si vniuer-
sos quotquot circũferuntur de
hac re libros, cum hoc attentẽ
compares, vt iudicio plurimũ
vales, iudicabis certẽ, adhuc
nullũ prodiisse, à quo tam ele-
ganter & copiose, de hoc malo

disputatum sit: id quod solum
 de autore apud te dixero, qui
 clarius & melius omnia vides,
 quàm ego vel notare, vel mo-
 nere possim. Si quid autē mihi
 peccatum est, quod intempesti-
 ue grauissimas occupationes
 hoc munere tuas interpellaue-
 rim, aut pro tua æquitate mihi
 veniam hanc dato, quam, vt
 confido, non denegabis: aut fa-
 cilitatem potius tuam & accu-
 sato, & contrahito, quæ hæ-
 rentem accun&tabundum
 me non tantum inui-
 tauit, sed etiā per-
 pulit, id apud te
 vt auderē.

Vale.

De caussis pestis. CAP. I.

PESTIS caussas, medici
ueteres non omnes asse-
cuti sunt: uel quia non
tam crebrò illorum tem-
pestate, hoc malum se-
uebat, uel quia prorsus rationem earum
nesciuerunt. unde fit, ut ignotis caussis,
morbus is adhuc ignoratus uix à nobis cu-
retur: Veteribus quidem pestis natura
haud prorsus incognita fuit, sed nondum
tam comperta, & explicata, ut ea cogni-
tio ad curationem instituendam suffice-
ret. Atrocis igitur mali huius, triplex ori-
go est, prima cœli, & syderum grauis
aspiratio: altera ex terris sublatus nocens
uapor, tertia, composita simul utraq;. Ta-
met si uerò Philosophi putent, nil in terris
accid

accidere, quod cœli ac syderum ui, non fuerit excitatum: id tamen non tam anxie medicus æstimat. Qui syderum affluxu & cœli uitiosa constitutione morbi nascuntur; Græcis sunt ἐπιδημικοί: qui terrarum halitu, ac utriusque item causse præsentia, multis lethales & nobis pariter, & Græcis pestes. Cœlum id nobis malum afflat, uel dum conueniunt insensa generi hominum sydera, uel dum micant stellæ, Comete uisuntur, ardētes faces per inane uolant. Sic enim uitiato aëre, corruptisq; frugibus, & animantibus, quibus uescimur, humores in nostro corpore deprauantur, ac uel multitudine, uel qualitate, uel utroque nomine simul graues, pestem inducunt. Aëris igitur uitium, morbi huius causa est externa, quam primitiuam dicere solemus: labes uerò quæ in nostri corporis humores transijt, interna, uel antecedens. hæc autem clariora meo iudicio futura sunt, si pestis, quæ nostro æuo, an-

nis

nis uarijs grassata est, historiam adscripsero. Præcessit eam quæ fuit multò calamitosissima, Saturni, Martis, Iouis concursus ad decimum nonum gradum Aquarij, mense Martio, anno millesimo trecentesimo quadragesimo quinto. Id uerò ex Astrologorum obseruatione regnorum euerfiones, interitus multorum, mirandas uatum prædictiones, innumerasq; alias miseras denūtiabat hominibus instantes, ac diurnas futuras, quoniam sydera in humano, & immobili signo conuenissent. Inde scilicet prodierunt tot pestes, quæ uarijs temporibus ædiderunt tantam hominum stragem, maxime anno post tertio, pontificatus Clementis sexti anno sexto. Sic enim & illa syderum coitione, & quæ successit pestilentia, corporum nostrorum uis exoluta est, sic aër, elemēta, & ex elementis composita, sunt affecta, ut uel leuiuscula caussa, quemadmodū solis defectu, syderum infauisto conuentu, cometa

rum ortu, pestis quæ uidebatur extincta, repullulauerit. Id nempe uitij, cum semel in aëre, elementis, ac genitis rebus, fuerit acceptum, & impressum, licet aduersis causis, ut frigore, imbribus, fausto syderum conspectu, sic interdum cohibeatur, sese ut non prodat per aliquod tempus, rediuiuum tamen sit ex occasione facili: sicut rerum species, in memoria condita, nobis dormientibus, aut alibi occupatis, non succurrit: cum uerò id agimus, & cogitamus: sese statim offert, ac obtrudit. Nec uerò tuti ab huius mali recurso fuerimus, prius quàm uitium quod aërem, elementa, & ex ijs genita omnia peruasit, læta, & æque potenti astrorum cōcordia, oblitteretur: quod futurum est, anno octogesimo quinto, mense Aprili, cum Saturnus, & Iuppiter, Saturno ualidior, ad Geminos diuersabuntur. Extiuit & alia pestis, anno 1351. iam octauum annum, pontifice Innocentio sexto, quæ & illis su-
pradi

prædictis causis emerſit & tristi præterea ſyderum conuerſione, quoniam Saturnus apud Virginem, ſignum Septemtrionale, ubi prorsus inglorius eſt, reſtitit: Mars apud Geminos, ſignum Occidentis, ubi nulla pollet autoritate, ibidem Mars Saturno fuit obiectus ex aduerſo, quod ſupra triginta annos non euenerat. Id autem cùm accidit, magnum exitium mortalibus portendit. Excepit hanc alia, anno 1373. pontificatus Gregorij undecimi, anno tertio, cum anno ſuperiore, apud Taurum, Mars & Iuppiter unâ fuiſſent. Secuta quarta, anno 1382. pontificatus Clementis ſeptimi, anno quarto, cum anno ſuperiore, in exorientis Leonis gradu uigeſimo, tertio die Ianuarij, hora ſecunda, Marti Iuppiter factus eſſet obuius, eodemque anno, Cometes horrendus, toto pene mēſe Nouembri, quantum oculis iudicare licebat, ulnarum uiginti, Trabem Astrologi uocant, ſeſe oſtendiſſet: magna
ſi ip

si ipsis credendum, internecionis, bellorum, ærumnarum significatione. Horis duabus, ante lucem, ille coruscabat, recta sub Libra & capite Draconis, longitudinis tam exporrectæ, ut capite sub Scorpione sito, ad Virginis usque locum, caudam extenderet: quanquam nec delineatum caput, nec expressa cauda foret. totus igneus, æquabiliter, & latus & crassus sub Virgine Marti adiunctus, lactea via proximè Libram & Scorpium iacens, ad tres angulos mundi, Septentrionem, Occidentem, Meridiem, inclinatus: qui quàm graua mala promitteret, si uis intelligere, ex Ptolomæo, Haly, & Albumazar, ne ijs recensendis sim longior, colligito. Anno etiam sequente, toto mense Augusto, & Septembri, uolauit Draco longissimus, stellæ frequenter elisæ sunt, puniceum ac rubrum cœlū, ampla uoragine hiauit, Cometes diebus uiginti, abeunte die, horis duabus, & paulò diutius sub Scorpione,

ad Occidentem fulsit, indeq; , traiecit ad Oriētem, uia lactea, proximè sydera, quæ affixa minimè uagantur, & Martis nature similia sunt, delatus, cum Mars, & Mercurius antea congressi fuissent, rixas nimirum inter opifices, ac seditiones, tumultuosas ille minabatur, grauidis abortus, uesicæ, costarum, ac testium, cruciatus, ijs præsertim oris, quæ illius caudæ, ac signis, in quibus rutilauit, subiectæ fuerūt, nempe Occidenti, ac Septentrioni. Iam inde sanguis, bilisq; supra modum incalens efferbuit, deflagrauit, putruit, uitiū, ac uenenum contraxit: annus totus siccus fuit, squalidus, nullo imbri salutaris: maxima uis bilis retorridæ accruata: morbi plerique, omnes biliosi, melancholici, quod contingere per eiusmodi tempestatem Hippocrates monuit. Aphor. 7. libr. 2. Ea lues, cuius postremo feci mentionē, Auenione primum gliscens, peruagata est Allobrogas, Italiam, Græciā, Germaniā,

Britaniã Galliã, Hispaniã, Celtiberiã, uni-
 uersasq; Orientis, & Occidētis nationes,
 alicubi mitior, alicubi dira, prout magis,
 minúsue hominum corpora, malo pate-
 bant. Porro, quam esse primam causam
 diximus, eam Auenizar duplicem intelle-
 xit: Alteram, solius optimi-maximi consi-
 lium, nullis ad id paratis causis, ex celo-
 rum & syderum ambitu, & statu, ut cum
 Dauidis facinus, & libidinẽ, in Hebræo-
 rum gente uindicauit, ac Aegyptiorum
 perniciem, interitu filiorum, qui natu-
 forent maximi, ulius est: Alteram uerò,
 syderum cõgressiones, Cometarumq; lam-
 padum, & reliquarum huiusmodi flam-
 marum, accensiones. Id ipsum est, quod
 Aristoteles innuebat, libro de causis pro-
 prietatum elementorum, cum scriberet,
 cõiunctione Iouis & Saturni, Regum princi-
 patus oppressos iri, arsuramq; pestilens-
 tiam: quanquam hoc Aristotelis dictum,
 Messias Halias, sic uerum esse putet, si sus-
 puer

pitur Saturno cesserit, ac impar fuerit, contrà euenire, si Iuppiter Saturnum uicerit. Iouem enim haberi, tam & uitalem, & salutarem, ut Iulio Firmino, eius beneuolentia in lucem ædamur, mox perituri, ea si nos deserat. Idem ipsum uoluerūt, & Albertus magnus, & Albumazar Ioue, & Marte conuenientibus, præsertim ad humidorum signorum quodpiam, ut prima illa superius descripta concursione, acciderat, pestilentia futuram. Ignium uerò coelestium uisa huc pertinere, Auis cen. cap. de pestilente febre, testatus est. Hactenus de superioribus causis. Ex inferioribus est, quæ in tota regione, molesta: sic, est quæ in unico tantum oppido, unica ciuitate, priuatis, & unis ædibus. Priorem afferūt lacus, paludes, stagnantium aquarum mephitis, cloacarum, & latrinarum colluies, quæ aërem uitiat, ut in Sardinia, ac locis maritimis: factio prælio, insepulcorum cadauerum foetor, assiduus

imber, perennis Austri flatus, ut olim Cra-
none : uentus è pestilenti loco spirans,
quod prouidit Hippocr. Atheniensibus
imminere, admirandaq; sapientia depulit.
Posteriorem excitant luti, ac coeni, quæ
uijs publicis aggeruntur, ut Auenione, &
Lulætiæ. Olerum, ut Brassicæ & Erucae;
arborum, præsertim quæ succo uiscido
turgent, ut Nucis & Ficus putrescētium;
lini, cannabis, coriorum, quæ fluentis ma-
cerantur, graueolentia. Solæ uerò priua-
torum ædes, eam sentiunt, cum latrimis. ac
sepulchretis, uicinæ fuerint : si occisi ca-
daver in illis occultū putrescat : si adeat,
qui in pestilenti loco uersatus est : si bibi-
tur aqua, ut Auenzoar prodidit, in qua
proiectum cadaver tabuerit. Sic Auenio-
ne pestis crebro irrepsit, sic paludosas re-
giones ubi pingue, ac concretum cœlum
est, occupauit sæpe, tametsi & cœlo impu-
tari id possit, quoniam ut à sua causa esse
ctus nunquam diuellitur, sic & quæ apud
homi

homines contingunt, ea fere semper ui, & cœlorum & syderum inuehuntur. Superiores causas, medici ueteres neglexerunt omnes, præter Auicennam: qui tamen eas leuiter admodum & perfunctoriè attigit, quia parum. Astrologiæ studiosi, parum illam facere ad instituendum medicum existimarunt, ut ex Galeni scriptis uidere est, qui uerbum illud Hippocratis, è primo Prognostici, oportere medicum in morbis, noscere quod diuinum est, contra eius mentem, ad cœli, & aëris constitutionem detorsit. Quod si huius rei non prorsus ignaros ueteres contendat aliquis, ego equidem nec ualde repugnaue- ro, dum item mihi concedat, qualis foret syderum, uel æquitas, uel iniquitas, mor- borum natura, ipsos admonitos, longius rem non euoluisse, altius non repetiuisse, curiosius non indagasse, eo contentos quod quibus subueniendum foret auxilijs, tenerent.

Quónam pacto suis ex causis
pestis oriatur. CAP. II.

Constat ex Aristotelis, ac Ptolemai
scriptis, quæ & procreatur, & occi-
dunt corpora uniuersa, uí cœlestium, ac
sempiternorum, gubernari: hanc uerò le-
gem nostris animis impositam non esse,
quanquam pro natura corporum in qui-
bus habitant, ad alia atque alia studia sese
magis applicent, minimè uerò cogantur
inuiti: & quemadmodum legibus Respu-
blica suis continetur, sic & omnia cœlo-
rum motu, luce, affluxu, regi, & admini-
strari. Ac quoniam articulo temporis lu-
ce omnia collustrantur, temporis momen-
to, nobiscum cœlorum uis, quæ in luce
est, communicatur: quæ uerò in motu est,
non nisi spatio temporis, sed incerto: quo-
niam celerius hi, illi tardius cœlorum or-
bes circumaguntur. Cæterum affluxus po-
testas, statis, ac præfinitis temporibus, sese
nobis accommodat, nimirum cum signis
quib

quibusdam, sydera se certis admoucrint. Affluxum, qui hasce res tractant, nominarunt syderum unicuique tributam uim peculiarē, ab eo qui summæ rerū præest, qualis est Magnetis cū ferrum trahit, Electri cū aceres. Formam specificam alij uocare malunt Ea est cōueniens aptitudo, eius quod afficit, cum eo quod afficitur, ut commodè & facile alterum suam uim exerat, alterum excipiat. Hoc affluxu sydera potissimum ualent, & apud nos mutant omnia. Ea est, si Albumazari fidem habemus, præcipua & insignis potestas syderum. Nec uerò credendum infestorum syderum luce, pestem nasci, quoniam enim perpetuò lux allabitur, & repente, ut supra dictum, subita & perpetua foret pestis, eamq; præsentiozem inducerent lucidiora sydera, Sol, Venus, Iuppiter, Luna: quod Astrologi nunquam donauerint. Lucidiora enim sydera, præter cætera, nil egregium habent, nisi quod

magis calfaciunt, quod uidit Auicen. libr. 1. cap. de conditione tempestatũ, quo in loco ait, plus ibi caloris esse, ubi plus est luminis. Proinde syderum luci potius acceptam referemus uitæ nostræ usurã, quàm mortis exitium. Sed & nec caussari licet, in ratione pestis, circuitus syderũ. quoniã cum nunquam cessent, ut suprà colligebamus, ea perpetuò nos urgeret, & contrã quàm res est, ab ijs quæ ocys uoluuntur circa nos, Mercurio, Luna, Venere potius immitteretur. Restãt qualitates primæ, ut frigus, calor, humor, siccitas: secũdæ à primis effectæ, ut leuitas, grauitas & huiusmodi cæteræ, ad quas cõfugere possimus: Verũ his qualitatibus, nullus istic locus est: cum in syderibus & cœlo, nullas esse 1. de cœlo Aristot. tradat. Nec magis probabile est, quod quidam excogitarunt, Saturni & Iouis, & Martis cõcursu aërem incallescere, pariter & humores nostri corporis, qui tandẽ urantur ac deflagrẽt.

Cum

Cum enim Iuppiter calidus & humidus, Saturnus frigidus, ac siccus potestate sit, alterius calorem, alterius frigiditate leniri oportuit, ut Martis siccitatē, Iouis humore, sicut & augeri calorē nostri corporis amborum caliditate, auctum uerò cōstantius putredini resistere, ac reluctari ex Aristotelis disciplina, quarto τὸν μέγιστον παλογκεῖν. Adde & calidos morbos non esse protinus contagiosos, ac pestilentes, tametsi breuiores, & rapidiores. Absurdum itē est, quod alijs uenit in mentē, uel directis ad perpendiculū, & ob id repercussis, uel obliquius incidentibus radijs siderum, hoc malum representari. Iis enim sydera nos tantum calfaciunt, humectant, siccant, refrigerant: Auicenna teste libr. 1. cap. de conditione tempestatum. Eius solius autoritas, satis fuerit explodēdæ huic sententiæ, ut insuper tamen rationibus conuincatur necessarijs, æstimēt, ac reputent secum illius propugnatores, ijs rati-

dijs, nunquam non terras feriri. Præterea
sepius ad angulum quartæ domus, sub
terris sydera conuenire, unde ad nos ra-
dius nullus peruenit, aut si quis ad cæli
usque nostri partem adigatur, languidus,
ac debilis incumbit, quod ostendit Sol, qui
dum hyeme sub Aegocerotis Tropico it,
tam parum calfacit, ut frigore omniari-
geant, ac emoriantur, quanquam ea cal-
faciendi potestate is excellat. Taceo ra-
dios syderum, dum conueniunt, omnes
esse rectos, quoniam occurso recto, illo-
rum conuentus fit: taceo Septentrioni si-
mul Orienti, ac Occidenti, Iouis, ac Mar-
tis in Tauro congressorum obliquos non
fuisse radios, cum tamen regionum ea-
rum incolas, secuta deinceps pestis, æquè
uexauerit. Non aliunde igitur pestis in-
crebescit, quàm syderum ui, ac peculiari
potestate, seu maius specifica forma, qua
ea ualent in corpora nostra, nostraq; ui-
cissim corpora, uitiatis humoribus, &
crass

crassis & tenuibus, tantam noxam concipiunt. quæ in re, & qui nos ambit aër, necessum est cõtaminari: plerunq; tamẽ sic tacito, & obscuro uitio, ut in nullo sensu nostro percipiatur. Quamobrẽ Arnaldus rectè qui pecorũ luẽ, homines: et uicissim hominũ, pecus, nõquã inuadere cẽsuit. Vis hæc syderũ propria, Magnetis exẽplo liquebit, ad se ferrũ ob id adducentis, quod trahẽti ferrũ obsequitur, à nullo uerò alio præter Magnetẽ, se duci tolerat, atq; id interuallo certo, & cũ magnitudinis finitus modus est, ac qui locus est interpositus, nihil in cõmodat, sic & syderũ potestas, certa tẽporis circũscriptione, certaq; locorũ distãtia, & cùm aër, uelut cõiuratus, nihil obstiterit, corporibus non quibũsuis nostris, sed alẽdo malo idoneis, hoc cõflat periculi. Est uerò ubi nihil mutatis aëre, ter-
ris, aqua, syderũ uis hæc diffunditur, ut cũ in terræ uisceribus gẽmæ cõcrescũt, in lucẽ nos proferimur, animãtia pariũtur, stir-
pes

pes germinant. Platonis enim, ac Mesu-
iudicio, nihil usquam extat quod non sua
proprietas, syderū hęc uis donauerit, etiā
si à sola natura, omniū parēte, nō tantū sit
procreatum, sed & hominū ingenio con-
gestum, ac comparatum, ut theriacis an-
tidotus. Obscurum interdum esse uitium
aëris, sub pestis initia ac menses primos,
hoc est argumento: quòd cum nec odore
tetro grauis, nec turpi colore foedatus fue-
rit, sed purus, tenuis, frigidus, qualis in mō-
tosis & asperis locis esse solet, & tran-
quillus, uehemētissima sit tamen pestilen-
tia infestāque, præsertim humidissimis &
huic malo obiectis corporibus, qualia
puerorum sunt. Fallit aduentans hoc ma-
lum, nunc multis, nunc paucis cognitum:
paucis, quo primum tempore inferiores
causæ sese adiungunt superioribus, mēse
puta, uel tertio, uel quarto: tum enim uas-
por impurus ex aquis, & terra ui solis
aliarūque stellarum eductus, ac in aërē
subis

subiectus maleficia syderum excipit, quæ
infaustè conuenerunt, post aërem corrum-
pit, partim indito sensim ueneno, par-
tim alienis turbatum qualitatibus. Co-
gnoscitur multis, ubi coniunctis antea
uel Ioue & Marte, uel Saturno & Mar-
te, uel Saturno, & Ioue, uel simul omni-
bus, sol apparet decolor, crassi halitus, &
noxij, aërem inde foetentem humectant,
ac obsident; multisque post diebus, in
eo resides, partim hausti cum anima, par-
tim spiraculis arteriarum, uenarum, cus-
tis & si qua alia in corpore nostro uia
est, ad cor usque insinuati, eius spiritus
corrum-punt: hac uidelicet ratione, supe-
riores causæ, & solæ per se, & inferio-
rum ope adiutæ, pestem summitunt:
quanquam & interdum primarum qua-
litatum, ac secundarum moderationem
peruertant, qua causâ intolerabilis fit
æstus, rigor, humor, siccitas, insolita cœ-
li crassities, tenebrosis ac densis oppleta

uaporibus : ratione omnibus Astrologis prodita, & Philosophis, qui è syderum coitione, cursibus, aspectu, situ, ad Zodiacum, orbésque suos & ἰκτινῶνδας, & ἑκκενῆσιχῆς verū euentus, & futuræ pestis sortes præsagiunt, ac prædicunt. Hactenus de causa externa, ad internam trans-eamus. Spiritus cordis, ut expositum supra fuit, uitioso aëre, tum quem inspi-ramus, tum qui furtim subiit, offensus, sua primum exuitur temperatione : ma-lóque in naturalem. & animale, serpen-te, ac sic paulatim augescēte, humor cor-dis, unde spiritus materia præbetur, su-pra modum alieno, naturæq; minimè con-gruenti, & autore putredinis calore suc-cenditur : Ideoque putrescens, postquam ardorem in corpus uniuersum disseccerit, febres pestíferas, mortiferáque tubercula gignit, quod paucis uerbis Auicennas ali-cubi perstrinxit. Postquam temperatio spirituum labefactata est, in humorémq; putr

putredo recepta, vires omnes, instrumen-
to quod commodum sit, priuata affligun-
tur, & ad officium languent: succi cor-
poris efferantur: quod tenue in ipsis est
discutitur: quod crassum & compactum,
hæret, & restat: uenentam autem quouis
perumpens, cum in partes principes im-
petum fecerit, quoniam tantam mole-
stiã ferre minime possunt, ab ijs in emis-
saria sua protruditur: illuc uerò compul-
sum, ac uelut inculcatũ mora, & quia ni-
hil perflatur, deterius fit: aliõsque subin-
de & alios humores deuocat, se non mi-
nus prauos, unde carbunculi, Herpetes,
Phlegmonæ, Erysipelata, Gangrænæ
fiunt Toti quidem corpori aduersa cum
pestis sit, cordi tamen potissimum ea ne-
gotium exhibet, quasi corpus enicturam
facile se confidat, arcis si potita fuerit, ut
Mefues scripsit, & quia uiriosis qualita-
tibus substantiãq; pestilens humor, inimi-
citiis cum natura gerit, certamen id ad

multos etiam dies, cor sustinet, pro eum
et prauitate, et copia, quoad uel eo gra-
uatum in habitum corporis amandet, un-
de nigra, cærulea, uiridia, rubra, exanthe-
mata passim efflorescant: uel fatiscens
manus det, uictumque se fateatur, et æger
obeat. Hæc origo est februm, ac tubercu-
lorum pestilentium, magna ex parte cu-
niculorum, ex causis tum superioribus
tum inferioribus, tum externis, tum inter-
nis, quam si nos diligentius, et accura-
tius perpendamus, horum morborum non
esse desperatam curationem, quod et
Ptolemæus quinto pronūciato sui centi-
loquij tradidit, intelligemus adhibita cau-
tione, ut imminens contagio arceatur, et
quando ut cælum salubre, purumque sit,
præstare mortali non licet, data opera, ut
si nondum malum incescit, bona ualetudo
conseruetur, ijs remedijs, quæ domi, pro-
cul ab hominum frequentia usurpare ius-
uat: sin iam corripuerit, promptis, et ex-
pedit

peditis auxilijs, antequàm humor uenens natus tumefiat, & prodierint tubercula, quod sæpius fit post triduum, uel quatrimum. Non solum enim curationem omnem respuit pestis confirmata, sed cum aliquantulum processit, etiam contumacior est, ut Auicennas docuit. cap. suo.

Quæ sint præsentis & futuræ
pestis signa. CAP. III.

VT pestis causæ uariæ sunt, ita & signa differētia. Ex inferioribus causis, profecturam, ut quam descripserunt primo libro Epidemion Hippocrates, & Galenus libro de euchymia, & cacochymia, ac primo capite libri de differentijs febrium, Gregorius summus pontifex, aliquo ex suis operibus: Auenzoar in suo Thesir, promittit, anni totius calida & humida tempestas, austrina, pluuia, à uentis quieta, quoniam in omnibus naturis magnam ea putredinem efficit. Eius au-

tem quæ ab inferioribus pariter, et superioribus fouetur, signa ut caussa multiplex est, multiplicia memorauerunt, Rasis quarto ad Almansorem, Auicennas libro quarto, Isaac libro quinto de febribus. Solius superioris caussæ signa sunt, errantium stellarum congressiones: Cometarum exortus: ignium per cœlum, et flammularum accensiones, ijs in locis conspectæ, quæ pestis afflicta est: complurimum eadem ciuitate eadem die, eodem tempore, ijsdem ædibus, inexpectatus, ac res-
pentinus languor: in regionibus frigidis, aliis, montosis, uentosis, flante Borea, sicco et frigido cœlo, ex peste multorum clades, incolumibus ijs, qui locis depreßis, à Borea tectis, et cœlo crasso, ac inerti habitant. Superiorum caussarum, hæc signa, propria sunt: cum alijs uero communia ea, quæ deinceps narrabimus. Exitiosius malum est sanguine abundantibus, pueris, carnosus, iuuenibus, temperatis, quos

quos innocentius egrotaturos suspicamur: febres, septimum uix excedunt diem, seruatis aut interemptis, ad id tempus, aegris, & plerunque eo ipso quo corripiuntur die, aut biduo, uel triduo post, uita decedentibus, pro humoris uenenosi prauitate & multitudine, paucitate uel, & corporum aut constantia aut fragilitate. Cum morbus tenet, aegri nusquam possunt consistere: huc illuc in lectulo sese dimouentes, ac impatienter discruciantes, uigilijs conficiuntur, uomunt, nauseant, animo linquuntur: ut reliqua symptomata huiusmodi impræsens omittam. Quos malum adoritur, ijs citra uel purgationis uim, uel sectionem uenæ, corpus lassum torpescit, nec sanguinis missione, aut pharmaco leuatur, utroque potius remedio languescens magis, ideoque statim uinum sibi dari aegri postulant: quibusdam sanguis expuitur, aut naribus, aluo, meiando reijcitur, perniciæ tam subita, ut perendie, aut

postridie moriantur. Quidam, & ferè omnes deplorati, somnum tam altum dormiunt, ut is excuti nequeat: scætent omnia purgamenta corporis, sudor, aluius, spustum, halitus: cæterum hæc in alijs quoque morbis adnotantur. Lotium nunc atrum redditur, & turbidum: nunc crassum, & subrubens, cum sedimento: nunc paucum, nunc multum, & turbatum utrumque: nunc limpidū & sedimento conspicuum, non aliter quàm in benevalentibus. Articularum pulsatio nunc obscura, frequens, intercidens nunc plenior, & undosa primum, deinde paulatim ad eum modum, quem Græci *μεγερικὴ* uocant, desinens: sudore manante, sed quo uis corporis eneruetur, *ἄσφοδισμός* idem Græci dicunt. Pueris, ac senibus uermes, ac lambrici egeruntur: Tussiunt multi, sed frustra, nihil excreantes. Quibusdam exanthematibus nigris, cœruleis, purpureis, corpus renidet, secundo, uel tertio die: quod signum

in solis morbis pestilentibus, constituitur. Sunt quibus alæ, inguina, glandulæ post aures, aliæq; partes corporis, Bubone, Carbunculo, Phlegmone, cæterisque tuberculis, difficillimis, & quæ non nisi maximo ægrorum periculo cicatrice obducuntur, intumescant. Sunt quibus nulla est cibi appetentia: Sunt quibus avidior iusto. Sunt quibus cor tremit, & deficit animus, idque cum mors instat. Multis aluus profluit, nunc uersicolor, nunc cinerea, nunc atra, nunc flaua, & interdum unica deiectione tam multa, ut de leienteria oriatur suspitio. Multis, uenter cum hypochondrijs tenditur, & inflatur. Multi cum stupore, & amentia balbuiunt, quos serè omnes ad tertiam, quintum, septimum expirare diem obseruaui ut uiribus integrioribus, aut imbecillis fuerant, & uenenatus humor, plus minus accreuerat.

Qualia sint in peste, medicorum præiudicia. CAP. IIII.

Multa sunt quæ in peste futura, tutò, & certò medicis prædicuntur, & asseruntur, minimè fallaci, ac dubia fide: quale est, febres asiduas, pestilentes, maxima ex parte lethales esse: quoniam in uenatis humoribus exardescant. quod si qui euadant, salutem ijs magni constare. alios enim excæcari, alios obsurdescere, alijs rigere, & cõtēdi neruos, præsertim si aut medico minus obediant, aut remedijs conuenientibus, morbus non procuretur, quod Auicennas tradidit. cap. de signis febris putridæ. Est autem horum morborum tam infœlix exitus, ob multas rationes. Primum, quòd eorum causas abstrusas, & delitescentes, medicorum pauci uident, ac intelligunt. Deinde, quòd multis ad eam reductis necessitatem desunt medici: partim quòd nec ad tam multos ire possunt, partim quòd & sibi cauent, ut &

alijs

alii ferè omnes : quò fit ut , & ministris
deserentibus , & re angustiore quàm ad
sumptum sufficiat , superstites faturi mul-
ti , si quæ sunt opus suppetant , desideren-
tur. Proinde nostra memoria , è sordida
plebe , multo plures quàm è claris ciuibus ,
& sublatis sunt , & hoc malo tentati Aue-
nione. Etenim frequètia Iudæorum spur-
ce , auaræ & immundæ turbæ : Hispano-
rum , gulosæ & uoracis gentis , ac uix un-
quam carnibus saturæ , unde sanguis faci-
le putrescens gignitur : hominum libidi-
nosorum , ac peregrinorum , quos in au-
lam pontificis suorum negotiorum stu-
dium exciuerat , funera fuerunt : quoniam
ut arbitror , ijs in locis , unde profecti fue-
rant , maleficium stellarum iam disper-
sum , incolarum corpora sic affecerat , ut
ad id mali forent procliuiora. Enecti sunt
& agricolæ multi , & seruitia , tum quòd
dum in agris operi uacarent , aeris mul-
tum uitiosi trahebant , tum quòd & in

terdiu, & noctu sub dio somnum capiebant: multos quidem oblatus terror consternauit, dum tristem imaginem eius periculi sibi confingerent, uel quia tintinabulis publicis, mortuorum funus celebratur, uel quia sacerdotes ad funera canentes audiunt, uel quia nostræ religionis mysteria deportari ad eos uident, qui animam agunt, uel quia de aliorum obitu narrantibus cæteris, ut forte fortuna sit, resciscunt: longe tamen plurimi congressu eorum, qui fuerunt in locis pestilētibus, periclitantur & grauissimè, quoniam è caussa duplici, nempe & aëris, & eius qui uersatur nobiscum uitio. hoc itaque modo fit, ut unius accessu in totam modo familiam, modo ciuitatem, modo uillam pestis inuebatur. Præiudicatum & medicis habetur, dum fuerit pestis, eos magis examinari, qui corpore sunt ad malum accipiendum paratiore. Primum teneros, molles, delicatos, ut infantes, pueros, adoles

adolescentes, fœminas. Deinde, biliosos, graciles, calidos, quibus rarius corpus textum est: quibus laxiora cutis spiracula, ut iuuenes, puberes annum uigesimum natos, quo tempore ad uenerem primum stimulantur, uirgines, quibus menses tum primum erumpunt. Post hos, quibus operosa, & laboriosa uita est, quique ad fœminarum concubitus multum sunt salaces, & effusi. Illorum enim corporatum superioris solius, ut mensibus primi, tum inferioris ac superioris simul potestate, labant facilius, quàm melancholicorum: Inferioris uero solius, pleniores homines Cacochymici, Hydropici, Arthretici, Stomachici, Splenici, IctERICI, è morbo conualescentes: qui prauis cibis uescuntur: ut fœminæ quibus arborum fructus nondum maturi, & cruda olera, sunt in delitijs: qui lacte, butyro, caseo, se alunt: qui cibo se ac uino ingurgitant, qui

bus nulla cum munditie ætas degitur: quales sunt Iudæi, & inops plebs reliqua. Ob inferiorem uidelicet causam magis, quam superiorem, ex illo genere, ac ordine hominum multi, ut supra dictum fuit, inhumantur. Cum uero æquabilis utriusque uis causæ, æquabilis quoque ad omneis periculi sors est. Perpetuò tamen corpora quæ prauis succis affluunt, reliquis in maiore discrimine uersantur: quoniam citius in illis putrescit humor, citissime in sanguineis, calidis et humidis, post in biliosis, deinde pituitosis, postremo uerò loco melancholicis: ægerrime, tardissime, difficillime in temperatis: quoniã ob cõpositionis robur, & temperationis salubritatẽ, constantissime ac fortissime à putredinis occasionibus sese defendunt. Quod igitur supra diximus, raris, & laxis corporibus, è causa superiore pestis obrepit: impuris, humoréque uitioso refertis, ex inferiore: utrisque, ex ambabus coniuratis:

tis: mundis uero, ex neutra; nec aliunde
quàm contagione malo transeunte, illius-
ue occurſu, uel conſuetudine, qui ex loco
peſtilenti redeat. Munda corpora medi-
cis nūcupantur, quibus nec humores quā-
titate, nec qualitate, nec utriſque inutiles
ſunt, & nulla plenitudo uel ad uires eſt
uel ad uafa, ſic enim Galenus libro de Eu-
chymia interpretatur. Addidit Ariſtote-
les animi ſecuritatem, quæ ad bene, beatēq;
uiuendum expetitur, ac neceſſaria eſt.
Cauſſam ſuperiorem, inferiore potentia-
rem eſſe uoluit autor libri de cauſis. Nul-
lam actionem fieri, quàm in rebus, ad pa-
tiendum aptis, Galenus libro de diff. febr.
ſenſit. Hæc cum ita ſe habeant, mundi cor-
poris, quod pro ſua ſalute pugnat acer-
rime, peſtis cauſſæ ſtatum leuiter mu-
tant, & alterant, ſed perinde ac ſi ſu-
tuſ uideant irritos conatus, ab ince-
pto ſtatim diſcedunt: Immundi uero, qua-
ſi naſtæ commodam in qua ſe exerceant
mater

materiam & opportunam, euertunt, subruunt, opprimunt, ut sanguinei, carnosī, florentis, malis humoribus obfiti: sicut fulmen oculis integris, aurum liquat, illaesaque uagina ensē ē chalybe fundit, ut Albertus in compendio Philosophiæ tradidit. Ne uero quidpiam inexplicatū nos prætereamus, cū aērē huius luis uim, à syderibus excipere dicebamus, id sic non est audiendū, quasi aēr putrescat. Putrescunt enim tantū Arist. iij. Mete. quæ primis ex quatuor naturis cōstāt. Proinde nulla simplicis, ut quod nullum elementum sit, aut elemento proximum: nulla rari, nulla perspicui, & pellucidi aëris putredo intelligi potest, cum à syderibus solum uel refrigeretur, uel calfiat. Cæterum cum uapores, aut tennes, & occulti, aut crassi, & aspectabiles, ē terris, & aquis sublatis, aëri se immiscuerint, tum pestilens afflatus stellarum, sic in illo suscipitur, non ut is reapse uenenatus fiat: hoc enim pacto

paſto uniuerſum hominum genus, aboleretur, egrèue haberet, ſed ut peſtiferas: & uenenatas affectiones, in morboſis corporibus, leui de cauſſa ſuſcitaturus ſit, quemadmodum ſupra quoque nobis de-
moſtratũ eſt. Eſt & prædictio medica, digna certè quam non contemnamus, eos quos peſtis interimit, longe maxima parte, ſeneſcente luna expirare, quoniam tum corpora areſcentibus calido ac humore natiuis, ut credidit Auicennas cap. de cucurbitulis, Ariſtotel. viij. de partibus animantium, plus excrementorum generant. unde ſit, ut & alias ſuppreſſi menſes in ſceminis, tum exuberent. Nullo non quidem tempore, infantes, pueri, ſenes ex hoc morbo fato concedunt, ſed luna proſecto ſilente, multo plures, quoniam tum magna eſt in ijs uis excrementorum, quæ propter humiditatem aceruant multa: quemadmodum è iuuenibus, robustis, ſanguineis, carnoſis, ſucculentis,

tis, plena Luna, quoniam illorum succi
tum maxime iactantur, exultant, commo-
uentur ob splendorem Lunæ illustrio-
rem, quod & in ouis, cerebro, medulla,
conchis æstuosi maris fluctibus recipro-
cis, experimur: atque ut Luna decrescens
ægris est tristior, sic & recens mitior, ut
quæ paucos nobis eripiat, tum enim nec
humor natiuus, ut cōticescente, minutus
est, nec ut plena iactatus, & percitus.
Præter hæc tametsi uulgatum est, cer-
tissimum esse in hoc malo remedium, è
suspectis locis, quamocyssime profuge-
re, & quam maxime procul, nec nisi
sero admodum reuerti, medici animad-
uerterunt, ijs qui spem salutis in fuga
posuerunt, esse fugiendum cautissimè.
Nam & qui fuga periculum anteuer-
tentes, per coelum pestilens, ut neces-
sum est, plerumque iter agunt, cum
ad optatam regionem peruenerint, stas-
tim obeunt: quod Hispanis accidit,
nostro

nostro seculo , Italis , Allobrogibus ,
& Vellaunijs , Auenionem commean-
tibus. quorum interitu , pestis quæ diu
se inoxiam continuerat , mox erupit.
Eius rei caussa est , quòd uia labore
frequentius spirantes , plus aëris ui-
ciosi trahunt , & corporis succos e-
mouent , qui uelut irritati excandescunt,
fiuntque perniciosi : quod adnotauit Ga-
lenus , commentario Aphorismi uigesi-
miquinti, libro secundo. Adde si uis , re-
pentinas mutationes , nunquam non gra-
ues accidere, & corporis aut cacochymi,
aut plenioris humores inconsuetæ uia fa-
tigatione calefcere , uri , uenenatos fieri,
indéque nasci tubercula uenenata, quæ ci-
tra superiorem caussam, etiam plerumque
in nobis existunt. Nec uero propterea sua
serim , ut in populosis urbibus resista-
mus; Id enim stultum, & temerarium fue-
rit. Cæterum , ut terrorem , quem affert
sparsus de mortuis rumor , effugiamus,
néue

nēue ex aliorum familiaritate in periculum incurramus, & animus ab inquieto pauore uindicetur, in suburbana prædia diffugiendum est, cum paucis comitibus, ubi & solum aquosum sit, & cœlum crassius. Quod enim tale est, ut censuit Auicennas, libro primo, cap. de tempestatum uarietate, ne accipiat syderum uim, pertinacius reluctatur: non sic autem ledit superior caussa, cum ab inferiore coërcetur. At uerò fecerit sapienter, qui cum lues popularis, non tamen pestilens, molescit, in regionem situ ab ea diuersam, unde malum oritur, aufugiet, priusquam patrium locum, ea calamitate, deprehensum uiderit. In peste quidem, cum malo causam præbuit aëris uitium, præstabilius est in solitudines uliginosas, depressas, cœlo densiore cinctas, quam in æditas, asperas, salebrosas, puri cœli, tenuis, ac peruij, secedere. Ob-
stina.

stinatius enim , quæ tales fuerint , aper-
tis, uentosis et perflatis syderum affla-
tus respuunt: quod inquit Auicennas, li-
bro primo, cap. xiiij. de bonitate aëris: cu-
ius rei argumento est, eorū qui habentur
in uinculis, scæminarū uestalium, quæ suis
edibus incluse, à publico abstinent, nul-
lusq; utuntur cōmercio, eorum qui degūt
locis paludosis, cœloq; spisso, ac minime
difftrato, salus, bonaq; ualetudo id tempo-
ris, quo nemo prope in tuto est. Cōtra ue-
rò terrarum halitus causam malo si dede-
rint, primis quidem mensibus, in paulo al-
tiora , postremis in altissima conceden-
dum est : ac nusquam diutius immoran-
dum quàm ut secundo quoque mense, so-
lum non uertatur, quod adiectis etiam ra-
tionibus diluscescet. Causas inferiores à
superioribus ut earum effectus, cieri op-
pido statim, antea nos exposuimus. Iti-
démque in omni peste, de syderum male-
ficio , nos queri posse declaratum est.

Itaque sydera cum nobis moliri exitium
coeperint, cœlum ingrauescit, aër impu-
rus sentitur: nubes crassæ, ac multæ lumi-
nibus cœli obstruunt: immundus ac igna-
uus tepor hominum emollit corpora: ex-
oriens Sol pallescit. Hæc omnia, cum ad-
fuissent superiori ac proxima peste, mē-
sibus primis, in febres uehementissimas, et
nocentissima tubercula homines in quibus
sola superior causa uigebat, inciderunt.
quod genus morborū est *ῥαλογίον* et quar-
ta die, uel celerius enecti sunt, ex pueris, iu-
uenibus, infantibus, multumque subita
mors abstulit, quos aptiores malū offende-
rat: Sequētibz uerò, atrocitate morbi ali-
quantulum mitigata, egri ad septimum
diem, ut in acutis egritudinibus fit, uixe-
runt seruatis ijs, qui ad hanc horam non
occidissent, cū inferiori causa, superioris
consors iam foret: Postremis cum suas ui-
res inferior magis contulisset, lenta mali
acerbitate, ad decimum quartum, uigesi-
mum,

num, & longius etiam producti morbi sunt, quales *χρονίος* & *ἐξάνθημα* in *μεταπύμα* *εως* appellamus. Nec solum ea notata est ratio, superiori peste sed & in alijs fere omnibus, quarum modum, uel audivione cognovimus, uel observatione didicimus. Scitu quoque dignissimum est, pestem hanc quæ universas nationes populatur, ut alias item multas, ex præcedentibus connexam, in plures deinceps annos prolatam fuisse, non sine tamen peculiaribus causis. Iupiter enim, & Mars, ad principium Tauri, Aprili mense, anno 1383. Mars item, ac Saturnus, eodem anno mense Maio, ad Geminorum septimum gradum convenient, occursum, quod dicere solent, mediocri. Quamobrè, malè hoc superioribus futurum est diuturnius, nec quod ut præcedentia, quinto, sextoque mense cōsidat, annis etiā integris, duraturum, ut alicubi iam usuvenit. Differi autē ab ijs, quæ antecesserunt, quoniam maiori

et aëris, et humorum putrescentium uarietate illudit, unde pruritus, ulcerosa scabies, coli dolor, et alii lumbrici, Hemitritæ febres, multa insectorum genera, partim in uisceribus latebrisque terræ, partim in eius summa facie procreantur. Differt et, quod ægrorum non idem est exitus, perinde ac si superioris, et inferioris causse, nulla sit consensio, sed utriusuis fortuitus quidam interuentus. Alios enim ut pleniores, subita mors occupat, alij tertio die, ut infantes, alij quinto septimoue, ut adolescentes animam efflant, alij decimum quartum uident, magnâque ex parte bonæ ualeitudini restituntur. Differt et, quod in plures nationes excurrit eodẽ tempore, in omnibus pene mundi partibus insolefcens, mitior tamen alijs: quoniam in iuuenes, robustissimos quosque, durior, senibus parcit, præsertim quibus iam annus quadragesimus effluxit: Iudæis quã christianis longe infestior: ut ex quibus pene

decimum quemq; abripuerit admiranda specie mali, cum alijs nunc alarum, nunc inguinum, nunc aurium, glādulæ, nunc omnium simul carum partiū extuberarent, nunc intro refugerent, nunc è mollibus durefcerent, certissimo ægrorum exitio. Sibi redditi sunt, quibus excreuerāt tubercula: quoniam licet prauī humoris magnā uim ea significarent, expellentis facultatis integritatem, ea pariter demonstraerunt. Differt &, quod contagione serpit minus periculosa, ac lubrica. Prima enim duplo plures sunt interempti, quā seruati, nullo pene superstite, qui prehensus foret. Altera occisi tam multi, quā qui supersuerunt, sanatis paucissimis, quos malum attigisset: Tertia decimus quisque obijt, multis ex malo curatis: hæc uero quæ quarta est, uigesimum quemque interficit, quamplurimis euadentibus.

DE RATIONE

PESTIS

EM A N O

BIS ARCEA-

MVS.

L I B E R I I.

De usu rerum quæ non na-
turales vocantur.

C A P. I.

Vandoquidem hactenus de causis pestilentie, ut res ipsa poscere uidebatur, si non uerbis ornatè, aut sententijs copiosè, distinctè saltem & ordine conuenienti fuit disputatum, in eam prouidentiam traducenda est oratio, quæ nos
reme

remedijs instruat, ad uitandas horum morborum insidias, appositis, & accommodatis. Cum enim sit excellentius instans periculum arcere, quam è præsentii consiliũ capere, aduenientiũque morborum intercipere uim, quam iam ægris mæderi, æquius item fuerit, arcendi prius, quam abigendi huiusce malæ rationes explicare, ut nostris præceptionibus erudiri omnes & quasi armati, ab eo se defendant. Et quoniã his pœnis, ob scelera nostra irritatus quandoque nos Deus optimus maximus, persequitur, ac meritos uelut flagris cædit, imprimis, religione pura, uotisq; pijs, & castis placandus ille fuerit. Propitium enim si habuerimus, ac precibus nostris apud Deum litauerimus, iussu, & auctoritate ipsius, quem inter causas primũ, & ueneramur et adoramus, reliquæ oës causas temporis articulo, uexare nos desinẽt: incõmoda quæ circumstare solita sunt, euanescẽt cũ syderibus, alijsq; similibus cau-

sis pax reconciliata fuerit: animique securitatem magnum in hoc morbo præsidium nobis pepererimus, sed à nostræ religionis interpretibus, ac consultis, hæc suauius audiantur, quàm à medico: proinde quod ars medicorum præstat, iam tractemus. Ea curiosè sex rerum non naturalium, necessariarum tamen ad uitam, usum commodum imperat, aëris, cibi, ac potus: quietis, motus, somni, uigiliarum, inactionis, plenitudinis, animi affectuum, et eorum præterea, quæ cum his copulata sunt, ut exercitationis, balnei, thermarum, ueneris, ac huiusmodi reliquorum. Primum omnium, siue superiori causæ pestem, siue inferiori debeamus, quoad fieri licet, minime in publicum exendum est: quoniam, aut publicus aër uitiosus omnino est: aut obambulantibus in publico, nocens uis syderum integrior, ac è directo magis incutitur et allabitur. Semel uerò dictum est, hîcque
repe

repetetur denuo, faciliorem esse causarum effectum, in ijs, quæ ut ab ijs afficiantur apta sunt, quod & Auicennas, tradidit libro de uiribus cordis, cap. de Hyacintho. Quum igitur è superiore caussa pestis est profecta, intra ades latendum, ac desidendum est occlusis fenestris uitro, aut ceratis umbraculis, locis humilibus, cauis, campestribus: ad defluxiones tamen ciendas minimè commodis: quoniam illic & spissior, & frigidior aër. Nec à sententia deduxerit quorundam opinio, aliter sentientium, quoniam uelint aërem densiorem, impressam uim malam syderum retinere diutius, ac peruicacius: calfactum igitur calfacere potētius, ut silicē, ferrum, & solidiora quæuis: Præterea ut radios solis ad cauum speculum reflexos ignem accendere, sic & in locis cauis repercussu luminis aërem in flammari. Verum id quidem est, sed quod pro nobis, non aduersus nos faciat.

Magna enim caliditate nihil unquam patrescit : quod subtiliter Auicennas meditatus est , cum scriberet tetros uapores , in aërem summissos , eum putrefacere , calor ignauus si fuerit . Etenim tum uehementi , tum ingenito , disturbari putredinem : ab hoc , quia naturam aduersus putredinem tueatur : ab illo , quia cremetur , in cinerem ac puluisculum redigat , potius quam putrefaciat . Cum uerò ex inferiori malum prodijt , ædifijs altioribus commorandum , obturatis , quemadmodum supra diximus fenestris : cum autem ex ambabus causis nascitur , medijs locis , nec ita substructis , nec ita deiectis habitandum est , fenestris , ut antea scriptum , adornatis . Succenditur ignis , in causis ambabus , uel inferiore sola lignis aridis , & odoris , ut Myrto , lunipero , Libanotide , Lauendula , Lauro , Cupressso , Tamarisco , palmitibus uitis , Robore , Buxo , Rusco , idque tempestat

state nebulosa, ac pluvia. Paratur, et in foculo suffitus è Gallia, et Alipta Moschatis, Gallia Alephanguina, Mesfues confectiōe, è qua formantur globuli quos vulgus Ambraë pomum vocat. auiculis Cypriis, ni paulo forent calidiores: Idq; ut supra uide tempestate, nubila, frigida, caliginosa, foetidóque ac turpi cœlo. Id autem haud profuerit, æstuoso cœlo. Tum enim et aërem, et corporis succos ardere, ignesceréque supra nos ostendimus. Ex quo par est, ignem cum domi nos incendimus, humorum aërisque ardorem, et æstum augeri. Huc accedit ab igne rarefcentem eum quo nos circumsepti sumus, aërem, tum in corpora penetrare citius, tum qualitatibus alienis celerius imbui: quod est ab Auicenna proditum, libro primo cap. de tempestatum uarietate. Ignis ergo tum ex usu non fuerit: quin potius ne incalescat aër, curandum, irrigatis

gatis Oxycrato pauimentis, aut Rosa, Myrto, Salice, Vite, Nymphæa, Violaria, Cydoniorum fronde stratis, maximè per æstatem, madidis Rosacea, & aceto, uel sola posca lintheis ad ægrorum cubiculum suspensis, quod Rasis inuentum fuit lib. 4. ad Almanforem. Contrà si aër calfaciendus est, ut per hyemè & alioqui frigidam tempestatem, pauimentis insperguntur, Cupressus, Laurus, Calamentum, Origanum, Chamæmelum, Libanotis, Laurus, ni ex superiore causa malum subortum fuerit, & in primis adhuc mensibus. Nam quacunque anni parte id accadat, iusto aër semper calidior est. Futilis quidem certè ac obtusa medicorum superiorum fabula, arbitratiū, ut Adamas ferrum non sequitur, Allio confricatum, sic ubi colluceat ignis, pestiferi uim aëris non admittit: dissimillima porrò, cū simile facere uellent, induxerunt. Adamanti enim ferrum haud trahitur, ni tenuis aër undequaque ac pell

ac pellucidus fuerit, is autem halitu uaporesq; Alij confusus obscuratur. Diuersa planè ratio in igne est. Eius enim propinquitate aër calidior, rarior, tenuior, facilius, ac uelocius graues syderum aspirationes exorbet. Ignis igitur haud iuuerit, præterquam cum æstus ingens non est inferiore caussa, & attenuādo, purgādo, mūdādoq; aëri, tum plus satis & sordido, & crasso. Odoramenta quidem usurpari commodè possunt, sed leuiora, & suauiora, quibus recreentur spiritus, qui dissipantur grauioribus, ut Ambra, Moscho, Xyloloe, Croco: his enim & spiritus diffunduntur, & caput feritur ob nimiam eorum caliditatem, ut Galenus exposuit commentario Aphorismi. 2. s. lib. 4. Mitioribus, ac clementioribus spiritus modicè crassescunt, reficiuntur, delectantur, & simul coguntur. Talia sunt Rosæ, Spodium, Santala, Myrtus, Nymphaea, Caphura, quibus si placet, nonnihil immiscetur
Amb

Ambræ, Xyloaloes, Moschi, Ladani, Thuris, Mastiches: hyeme præsertim: domi Citrij mali cortex passim disponendus. Is enim mirifice & supra fidem, aëris noxam emendat, quod & scriptis Auicennas mandauit libro de simplicibus medicamentis. Hic fuerunt qui odores damnarant; illis existimantes aërem corruptum, ad cor usque peruehi expeditius. Ceterum huius sententiæ magistri, osecitantius id hallucinati, parum animaduenterunt. Quando enim suo pte nutu, uiciosus aër assidue corpus nostrum ingreditur, restaq; & obnixè cor impetit, opponendum est, quod illius prauitatem mitiget odoramentum aliquod, utilitateq; sua compenset alterius detrimentum. Quod si testimonium è doctis petendum est, Axiacen. id præscripsit lib. 4. cap. de peste: quo in loco uult per uias foetidas, & loca pestilentia, iter facturis suffitu, & odoribus varijs, spiritus exhilarandos esse: illis

enim

enim spiritus oblectari maximè, ut puti-
dis lædi. Et quoniam mercatoribus ac nō-
nullis alijs peregrinationes interdum su-
scipiendæ, ijs peregreq; profecturis cete-
ris omnibus hoc consilij ratum est, ut
mensibus primis, causâque superiore,
noctu, potius quam interdiu, sese viæ
committant. Primum, quia diurno ca-
lore, Solisque luce, concitatum vitium
aëris, præsentius fit. Itaque fera ma-
gis illic pestis est, ubi magis aër calet,
Solq; radios coniicit ad perpendicularum
rectos, & sursum percussu reflexos. Ve-
rum id esse docent tum Villæ Nouæ, quæ
trans Rhodanum ob Auenionis mœnia
iacet, miserandum fatum hac pestilentia,
tum quòd pestis ferè semper ingruit ab
hora diei tertia, donec uesperascat. Huc
pertinet, & calore adiutari solitos ab-
ditarum causarum effectus, quæ ratio-
ne Succinum calfactum, ualidius sibi pa-
leam, & aceres applicat, ut memi-

nit Auicennas , libro supra citato , de uiribus cordis , capite de Hyacintho. Vt ergo dies periculosior propter Solis lucem, sic nox tutior propter crassitiem, ac frigiditatem aëris, quæ obstinatius respuunt admotas syderum vires. Noctu igitur uia magis conficienda est mercatoribus, ni plenilunium sit, quia plenilunio calidius nox tepet, ut censuit Aristoteles, libro de partibus animantium. Alijs corpus exercendum matutino, & sublucano crepusculo, potius quàm aut meridie, aut uergente ad occasum Sole : Diuitibus, & literarum studiosis , quibus exercitatio tuendæ ualetudinis gratia obitur, domi lentius inambulandum, ne magna contentione corporis partes incallescant. In caussa sola inferiore, aut superiore, & inferiore compositis, alio prorsus tempore, exercitatio corporis constituenda, uaporem nocturnum obscuramq; nubium densitatem, cum Sol & disiecerit, & consumpserit.

At si

At si occasione rerum gerendarum terris:
 nondum à Solè detectis & perlustratis,
 exeundum cuiquam est, is antequam egre-
 diatur, sumito panis buccam, succo, uel
 Limonum uel Aranciorum, aut Punico-
 rum acidorum, intinctam, aliquantulum=
 que succi post bibito. Aut Theriaces dra-
 chinam dimidiam è Rosacea: Aut pilulas:
 communes deuorato, aut electuarium de
 Bolo, uel Saccharum Rosatum lingito,
 manúque gestato, & naribus sæpius, ac
 ori prætendito, è lana aut serico panni-
 culum Coccineum, aut lineum, Rosacea:
 Camphurata, & aceto madentem in qui-
 bus dilutus sit, Rosarum, Santalorum
 & Camphuræ puluisculus. Aut globu-
 lum in eum usum hoc pacto, si ætus est:
 confici curato. Recip. Rosa. rub. florum:
 Nymphææ & uiolarum ana unci. i. om-
 nium Santalorum, coriandri, corticis ci-
 tri, ana unc. ꝑ. Camphuræ drachm. i. con-
 trahantur omnia, in puluisculum excipia-

tur is Tragacantho, Rosacea maccerato, inde conformetur globulus. Manus, & os quidam utiliter lauant, nunc simplici Posca, nunc Aceto, & Rosacea. Horum loco hyeme circumfertur confectio quam uulgo dicunt Ambra pomum. Medicis ad egros inuisuris, ex usu sunt hæc omnia, & aliquid prius sumpsisse ex ijs quæ confortatiua & defensiva uocant, ideo quod & à pestis lue, defendunt, & cordis, ac corporis totius uires tuentur, qualia sunt. Pilule communes, Theriace, electuarium de Bolonica panis intincta uino, Aceto, Rosacea, iusculo pulli Aceto condito, Oxalidis succo, Rhodosaccaro, Triasantalum: conditum aliquod in eam rem prescriptum: Hyeme Caryophillum, Maccerem, Lauri folium, ore semper continere, æstate Rosam, Violas, Tormentillam, Acetum. Eiusdem est ipsorum quoque sapientiæ, cum accersuntur, priusquam ad

ad egros adeant, iubere, ut si quid in cubiculo sordeat, efferatur, ac conuertatur. Posca solum irroretur, fenestris apertis, quod inclusum fuit aegri cubiculo, aëris uentiletur, ac renouetur. Et cum hæc peracta sunt omnia, nec tum denique tam prope lectum sedere, ut aegri spirantis halitu feriatur, sed auersa facie colloqui, nec cum aegro diu morari, aut si quid morari compulerit, præcipere ut è condito, quidquam is sumat, quale in hoc morbo solet à medico imperari: aut Rosacea & Aceto, os colluat. Hyeme non procul ab igne discedere: aegrum, qua poterit lenitate, & comitate sermonis, leuare, consolari, erigere in bonam spem: ex omnibus enim medicorum officijs nullum est aegro iucundius, nullum quod pluri faciat, nullum quo magis innitatur, quam medici omnia leta pollicentis affabilitas, & comitas, unum in grauissimis qui-

busque malis solacium, quod perferre omnia constituimus, ubi salutis aliqua spes affulserit.

Cibus, & potus.

Percurrimus locum uniuersum, qui est de aëre, nunc de cibo & potu, dissendendum, ad uitam sic necessarijs, ut cum aëre de principatu certent, medicis querentibus, horum an illius maior uis sit, in nostris corporibus. Olerum, ac fructus, arborum natura explanabitur primum, quæ tametsi uberius nutriendo corpori nō idonea sint Auic. teste, expetuntur, quoniam ut medicatum alimentum dum offerimus, prauitatem emendant, qualitatum, humorum feruescentium impetum reprimunt, putredinem cohibent. Ex illo toto genere, fructus acidus, prima mensa, medici summopere commendant, æstate præcipue, & dum prandetur, qualia sunt mala Punica. Horum succi cochlearia duo

duo sorbenda sunt, quouis matutino, dulcium quum frigidus, acidorum quum calidus, ut & cum temperatus uenter fuerit. Etenim frigidis ut utamur, non nisi perspecta, & explorata uentriculi temperatione medicus præcipere debet, frigidis namque frigidus offenditur, ni solertia medici eorum frigiditas aliquantulum compressa fuerit: Punicorum acini è mali putamine eximuntur, Aceto & Rosacea lauantur, exuguntur nuclei, expuuntur. Illorum uis insignis est ad propulsandam pestis contagionem, omnibusque alijs sine dubio remedijs anteferenda. Quocirca laborandum ut eorum nunquam desit copia. A Punicis honos secundus Medicorum, in quo nomine Arancia, Limones, Citria comprehendimus. Horum frustum deglubitur, frigida eluitur, inperso Saccharo comestur, mirifica potestate, ad compescendos humorum seruares. Eodem consilio, Me-

limeli, Pomum de paradiso uocant, aut Appij, aut cuiusuis alius id generis frustum dentibus atteritur, succus exugitur, reliquum eijcitur. Numerantur & inter hæc Cerasa & Pruna acida. Condiuntur obsonia, è succo Arancij, Citrij, Limonium, Oxalidis, Omphacio, Aceto & tantillo Cinamomo. Huic condimento panis intinctus, adiecto Saccharo, & Punicorum succo, si edatur, appetentiam reddit, sitim mulcet, uomitiones, & alui profluvia sistit, additis Oxyachantes baccis. Conferunt eodem Corna, Sorba, Messila, Cydonia, Pyra: primis tum mensis, alias uerò si effluxio nulla remoranda fuerit, secundis. Mansum pariter Coriandrum ad pestilentis aëris uitia conuenit. Fugienda tum mollia, tum dulcia, ficus, Mora, Persica matura, uuae dulces, tum quia dulcia in bilē facile conuertuntur, & interiores corporis uias obstruunt, tum quia mollia, uitium aëris propter

pter corticis teneritatem citius imbibunt. Dura omnia qualia sunt Auellanae, Amygdale, Iuglandes, Pistacia, Strobili, in pestilentia facile & impunè permittuntur. Et hæc de arborum fructibus. Olerum decoctum, oleribus ipsis, quæ crudos, aquosos & ob liquiditatem commodè uel putrescentes uel ardescentes gignunt succos, salubrius est: illis propterea non uescendum omnino, si liceat. Quod si hos fines cupiditas hominum exiliat, lecta, tepida lauari oportet, ter aut quater, seu in oxyporum, seu in iuscula lecta fuerint: ut quod aëris uitiū summam illorum partē obsederat, deponatur. Sic parantur Melo, Cucurbita, Cucumer, Portulaca, Lactuca, Brassica, quam ob siccitatem, ne putrescāt humores, aiunt efficere: Buglossum, Cirsium, Spinachia, Cichoriū, Violaria, Atriplex. In uētriculis calidis, è Lactuca, Cichorio, Portulaca, Oxyporum paratū haud damnatur meridie præsertim. Cæterum in

hoc genere, omnes alias excellunt Intybū
laudibus Auicen. celebre, ut quod Antido-
ti uice habeatur, & Oxalis. Huius nouem
folia, in aqua, & aceto mersa prius, & ma-
tutino deuorata, summum esse remedium
experti sunt multi. Alijs ubiq; placet Oxa-
lis in iusculis, condimentis, oxyporis. Iu-
uant Cappares conditi, aqua incocti, &
aceto sumpti ad duodecim. Ex legumini-
bus, Lenticula cortice exuta, & faba fre-
sa, cum farina Ordei, & Amygdalis tri-
te, conueniunt propter siccitatem, & fri-
gidityatem, quibus putredini repugnant ut
& farina Lupinorum quæ lumbricos
tum maximè nascentes, occidit. Conue-
niunt Amygdalatum, Ptissana ex Ordeo,
uel Zæa, Auenatum, è Saccharo omnia, &
Oxalidis succo, interiectis, Punicorū aci-
nis, cum paululo uel Cinamomi, uel Croci
in frigido uentriculo, ne acidorum frigi-
ditas lædat. Cicera, Pisa, Lens, coctura
mollescunt: in cerniculo aut colo æreo
pertu

pertuso transmittuntur, ex eo quod tran-
sijt iusculum fit, puretam uulgo nuncu-
pāt. Queritur saporis gratia additis, Ap-
pio, Oxalide, Croco, Zingibere, Cinamo-
mo. Rapi, & Napi esus, non interdicitur,
sicut & nec ex illis iusculum quod Cina-
momū acceperit, nec ex Cucurbita, Cro-
co, & Oxalide condita. utilia sunt iuscu-
la, ē carnibus quibus assueuimus, uerueci-
na, Bubula, Pullorū, Cappi, Gallinæ, Per-
dicis, admixtis Omphacio, succo Oxali-
dis, Aceto, Cinamomo, Croco, succo Arā-
ciorū, Citriorū, Limonū. Acidorum enim,
quoniā supprimūt putredinem, feruorē-
que humorū sedant, nūquam nō usus op-
portunus est eorū frigiditate, ut supra di-
ctum est, ne uentriculis frigidioribus no-
ceatur, calidorū accessione ut Cinamomi,
uel Croci nonnihil obtusa, uitāda acria, o-
mnia, Allium, Porrum, Cæpa, Eruca, Na-
sturciū, Sisymbrium quod in oxyporis edi
solet, Apiū, Ruta: aromata quæuis calida,

quibus succi corporis uruntur & seruet.
Quod autē uulgo aiunt Rutæ folia cum
iuglandibus & ficu subacta, quo die uesci
carnibus per nostræ religiōis instituta nō
cōceditur, mensa prima esse sumenda, &
alias matutino, cū à pestilentia timemus,
hoc enim nos aduersus uenenum tutari id
quidē uerū si quis uenenato cibo insidias
uitæ nostræ moliatur: falsum, si aduersus
corruptelam aëris, nobis cauū esse ueli-
mus. Istic enim cane peius & angue, ut est
in prouerbio, quæ humores attenuant, &
immodice calfaciūt refugienda: imprimis
que rancida iuglans, plane uenenata, ut
Rasis prodidit, suorū librorū ad Almāso-
rē octauo, quoniam ipsius oleo humores
corporis uelut per fusi statim deflagrant.
Damnosa sunt salsamenta, quoniam salsu-
gine corpus macrescit: succi corporis ac-
cenduntur: congenitus humor arefcit, pe-
culiari ad id salis noxa. Proinde libris de
partibus animal. sine unguibus filios edi-
Arist.

Aristote. uoluit, cum grauida matres inanem appetentiam prægnantibus familiarum, sale copioso satiauerint, qua eadẽ ratione, salsa macilētis, studiosis literarũ, delicatis, officiũt. Nihil è lacte paratũ, nihil dulce gustandũ, quoniã illa facile putrescũt, præter Oxygala, & lactis caprini serũ, quæ tũ nos indulgemus: Alia in bilẽ corrũpũtur, uias corporis impediũt, ac idcirco febres generãt, ni tollatur incõmoditas ea adiunctis acidis, siue in cibos, siue in pharmaca, dulcia nos assumamus. Eodẽ in numero habẽda pingua, quæ inflationes excitãt, ac bilem gignũt, oleosa, & oleũ ipsum, quia inflammantur citissimè. Panis esto purus è tritico minime uitiato, hor-
no, si tale nancisci possumus, quod in agris prouenerit æditis, arborum umbra, minime opacis, minime stercoratis. Hor-
num præfertur aut binum, quoniam pestis lue, stirpium & eorũ, quæ terra proger-
minant uniuersum genus uitiatur, quæ in
ani

animātibus dū ijs aluntur, mali caussa est,
 ut Auic. scriptum reliquit, lib. j. Ad uale-
 tudinē facit Tritico, uel Zææ, uel Hordei,
 nonnihil admiscere refrigerandi, et sic-
 candi gratia. Panis fermento, et sale qui-
 bus tritici gluten euincitur, esto conditus,
 non ante triduū, coctus, adhuc molliuscu-
 lus. Azyma omnia ne gustanda quidē ut
 bellaria nostra, Placētæ, Lagana ἰτρία, τὰ
 γνήσια, πέμμα]æ Græcorū, πόπανα, Crustu-
 le, crustis etiam nostro more caro inco-
 ctæ, et reliqua id genus. Oriza, quia te-
 nues humores cogit, et spissat nonnun-
 quam uescendum è croco, et omphacio
 parata, non ut fieri solet, cum Bubula, uel
 Ouilla in multa pinguedine natante: uinū
 esto bimū, propter eam causam quam in
 tritico nos expreximus, album uel subful-
 uum, astringens modice, non dulce, nō ge-
 nerosius, et potentius, non uaporosum
 qualia sunt Cretensia, Rhodia, Cypria,
 et exotica multa: non aromatibus ad
 uolu

voluptatem conditum, ut Hippocraticum nostras. Iis enim humores accenduntur, iuuenum præsertim, quibus sunt nocentissima, senibus uero quibus ætas, et alijs quibus crapula uentriculum refrigerauit, ea bibere, sed parcè conceditur, ubi aliquantulum cibi præsumpserint. Eadem est in Defruto, et Sapa præceptio, uel quæ seorsum bibuntur, uel quæ miscentur cum alijs. His enim ut nigris ac dulcibus, et sanguis feruens gignitur, et obstructions alliciēdis febribus idoneæ. uinū ergo probatur, tenue, fragrans è con sitis uitis in locis saxosis, montosis, glareosis, asperis, ualde dilutum, in iuuenibus, et æstate meracius hyeme. Quibus in locis uites non coluntur, aqua bibenda est decocta prius cū aliquantulo Aceti, et or dei, aut immersa panis medulla, ut si quod sit uitium, id abscedat. Ea uero quæ panis subigitur, uinū diluitur, quæ iusculis affunditur, cōquirēda è puteis, citius quā amne,

uel fonte, & priusquam Sol exoriatur, haurienda situlis altissime depressis: quoniam in superiore pestis causa cœli uitio, procurrens aqua & detecta magis afficitur, minus putei, minime in altis ac profundis aquæ scaturientes. At in causa uel inferiore, uel utraque, salutarior fontium & profluentium in summa terra, potus aquarum est, quod Rasis uult quarto ad Almanforem: Haurienda uero die multo aqua est, ut Solis radijs & calore perfusa purior sit. Quod si natura insalubris fuerit, ea coquenda cum Aceti paululo: coquenda, ferro, chalybe, auro, argento, candentibus iniectis, ac extinctis, purganda. Hæc de aquis. Zingiber uiride, confectioes omnes calidiores, è melle, uini stillatitij liquor, quem nos aquam uitæ dicimus, rusticorum opinione incomparabile remedium, non congruunt, ut è carnibus, nec pinguiores, nec humidiores. Itaque Suilla, è porco mactato nuper,

elixæ

elixa præsertim, non edenda: Salsa uero, assa, & macrior non sic damnatur, dum uilius non ingeramus. Bubula maxime salsa, auium palustrium ut Anserum, Anatum, Ardeæ, caro uitanda. Humidior enim ac crassior, uel siccior, & melancholicum succum gignunt: aut uentriculum offendunt, quod in Anseris carne medicis reprehensum est. Ex usu est Hædina, si curiosius à matre Hædus fuerit educatus, ac nondum ruminauerit: Cuniculus tenellus, Lepusculus, uetus enim duræ carnis est, ac succi melancholici. Ceruorum, Damarū, Caprearum, & huiusmodi syluestrium animalium, quæ canibus uenamur, tametsi caro quàm cicurum, & domesticorum sicior sit, excrementorūque minus faciat, non expedit tamen, præsertim cum ex inferiore caussa pestis est. Primum quia in cœlo degunt aperto, & undique patenti, nullis unquam latebris absce

abscōſæ: tum quia ceteris belluis cū in-
grefſu, curſu, ſaltu, ſe magis exerceant,
plus aëris uicioſi, & anhelant & per-
cutis foramina ducunt. Poſtremo quia
ab aëre uitiatis ſtirpibus, herbis, fruti-
cibus, famem: aquis obſcœnis & ran-
cidis, ſitim explent, unde caro ipſorum
minus utilis: uolucres, quoniam paucius
& rarius ſpirant, ſuſpectæ minus ſunt:
quæ ſe procul à terris uolatu ſubdu-
cunt in peſte ex inferiore cauſſa: quæ
propius terras nidulantur, commoran-
tur, uiuunt, ut Perdiçes, Phaſiani, auis
culæ, quas pedita, laqueis, uiſco capta-
mus, in peſte ex ſuperiore. Veruecinæ u-
ſus commodus aut leuiter ſalſæ, aut aſſæ,
minus ut humida & glutinoſa ſit: Com-
modus, & iuuenum Gallinarum quæ o-
ua pariunt, reſcindiendis ægrorum uiri-
bus, nigrarum maxime. Illarum enim
caro, quàm aliarum ſanguinè uicinior
eſt, ideoque mutatur in cum prom-
ptius.

ptius, ex uulgari Philosophorum dicto, facilius ex sese inuicem fieri inter quæ naturæ societas est, ac congruentia: Præter id quod Mesues uoluit; quamminimū excrementorum ab ijs gigni. Capi iuuenes, & Gallinarum pulli reliquis omnibus cibis iure anteponuntur, Magna est utilitas uitulinæ, ex Oxalidis, succo. Carnibus hætenus memoratis, quarum esum probauimus, siue asis, siue elixis, siue crusta incoctis, Omphacis, Oxalidis, Arantiorum, Limonum, Citriorum succus esto pro condimento. Dum crusta incoquantur, pertusa sunt supra spiracula, quibus elatus uapor reddatur. Insalubria enim & fere uenenata esse uoluit Rasis quarto ad Almanforem, quæ crusta circumsepta, dum coquantur, halitus nihil foras eijciunt. Vtilissime dantur condita, & glaciata iuscula, Gelanitas appellant, Gala-

linarum, Capi, Gallinæ, Pullorum Per-
dicis, auicularum montanarum, artuum,
uel Hœdi, uel Porci delectorum, piscium.
Coquantur ea usq; dum pulpa tabescen-
te, ossa diducantur, & excidant. Nun-
quam non tempestiuum fuerit, album
condimentum ex Amygdalis tritis, si Pu-
nici mali acini interspergantur. Nec in-
utile fuerit id genus condimenti, quod
uerbo corrupto Ciueriũ quasi Ceparium
dicunt, ex carne iuuenis Cuniculi & te-
neri, concisa frustulatim, cum Zingi-
bere, Croco, Cinamomo, Omphacio. In-
testina Veruecis iuuenis, Hœdi, Vituli,
diu cocta, in cibos etiam admittuntur,
ut & Suis artus percocti, studiosè, cum
Apio, & Aceti ac Ceparum tantulo.
Carnis multæ & ouorum recentium
potissimè ac sorbiliũ ea noxa est, quod
sanguinem multum generant, ob copiam
facile, & putrescentem, & uias corporis
inter

intercludentem. Quam ob causam, & pisces delecti, carnibus longe sunt conuenientiores. Deliguntur ex aquis perspicuis, limpidis, arenoso & glareoso alueo manantibus, ex maritimis saxatiles, non cœno, luto, purgamentis fluminum, non denique cibis immundis saginati, squamosi, non leues, aut chartilaginei, quales Conger, Anguilla, Lampreta, Murena, Raya, Pastinaca, Torpedo, Galeus: non uasti, & Cetacei, quales Delphinus, Thinnus, Balena, Phoca, Orca, Amia, quem Piscem Mularum Narbonæ uocant: Fluiatiles, æstate quales Truta, Umbra, Lucius, Barbulus, Perca, Tinca, Astacus, ex omnibus minime lutosi. Maritimi hyeme probantur magis, quales Aselli recentes, ex Oceano præsertim uel Britannorum uel Armorici, Mulli, Erythrini, Caneri, Locustæ, Gramari, Solæ, Passer, Rhöbus, Lupus.

Coracinus Merula , Turdus , Psittacus ,
Trachourus , Arincus , uel recens , uel si
salsus , aqua maceratus , quoad salsugo
eluatur : hyeme frixi , aut assi in crati-
cula , ex aromatibus paucis , Ceba &
Aceto , uel Omphacio : æstate elixi , ut
& in iuuenibus ac biliosis febribus , ex
Apio , sale pauco , & Oxalide . Horum
esus magis quàm carnis iuuat , Primum
quia non tam multum sanguinem , dein-
de quia non tam calidum suppeditant :
Tum quia celati aquis , uiciosum aërem
non inspirant . Huc referendum , aquas
ob perennem fluxum , & motum à putre-
dine uindicari : mare uero & propter
hanc ipsam causam , & propter salsu-
ginem . Itaque libro septimo , de partibus
animalium Aristoteles : & libro septi-
mo , de naturis animantium Auicennas pi-
scium generi ut hominum , & aliarum
quadrupedum , nullam unquam infestam
esse pestilentiam , scripserunt , unde uul-
gatum

gatum est adagium, Pisce magis sanus: ἰχθυὸς μᾶλλον ὑγιαίνει. Putredine igitur piscis nūquam ægre habet, nisi aut in pigris stagnis torpeat, aut aquam summam finire, & sulcare gaudeat. Adde si placet Apho. 18. lib. j. uictum humidum, & frigidum, calida & sicca tempestate, & bene ualentibus, & ægris, maxime qui tenentur febre mandari. Ex omnibus piscibus, æris uitio minime sunt obiecti, quorum & plurimæ squamæ, & minutissimæ fuerint. Post hos qui testem, pro tegumento ferunt, quales cancer, & fluuiatilis, & maritimus, Locusta, Gammarus, Ostrea, Mituli, Pectines, Hiatulæ, Telinæ, Solenes, Purpuræ, Umbilici, ac uno uerbo Concharū, & ἰσπαροδίσμων uniuersum genus. De his Aristotelis, secundo libro de animalium naturis, elogium est, Pisces qui senectam exuunt, incredibili & admirabili potestate, nos tueri, ac conseruare: obstare ne cōgenitus humor disentiatur, ne alie-

nus & uitiosus accrescat: supplere quod
è spiritu dissoluitur. Eadem in sententia
fuit Arnaldus; libro de moranda senectute,
cùm ad hũc modum scriberet. Animal
ait, quod natura sua se innouat, innouat
etiam nos: quod se instaurat, instaurat e-
tiam nos. Sic enim uisum parenti omnium
rerum uniuersæ naturæ fuit, ut ijs ipsis
signis, quæ in illorum natura conspiciun-
tur, ostendant multa, quid possint in
nostris corporibus efficere. Id enim ui-
tam nostram prorogat, quod diu suam
producit: Id uitam breuiorem affert,
quod parum uiuit. In carnibus perinde
atq; piscibus condimenta fiant, Albũ ex
Amygdalis tritis, & uel Aceto, uel Om-
phacio, & Zingiberis paululo, uel Ro-
sacea, uel Punici, uel Aranci Lim-
nũue succo imbutis: uiride ex Ace-
to, Omphacio, & Cinamomi tantulo.
Multa quidem recitauimus, sed in libris
medicorum passim tradita. Vnum quidem
super

superest, & notū paucis, & quod cæteris omnibus anteponi queat, ab ijs qui arcanæ rerum peruestigandarum Philoſophiæ dediti ſunt, ſic proditum, ut magna obſcuritate inuoluerint, Arnaldo miris laudibus & euectum & celebratum, ſed quod non niſi diuitibus uſurpetur, id eſt uſus auri, quod nunc iuſculis incoquitur, ſeu rude ſeu percuſſum, in monetamq; formatum nunc candens in eo quod bibimus extinctum, nunc ad pateram, uel lancem fabricandam elaboratum, nunc minime uulganda ratione, & ingenioſis ſolum percepta ſic paratum, ut ſtupendis miraculis extirpet morbos, ac proſliget, incurabiles alioquin: uitam incolumem ſuſtineat, exitum uitæ in plurimos annos diſſerat, ut obiter poſtea demonſtraturus ſum. Huius ergo Prophylactices ſumma eſt, ac Epilogus, uictus rationem oportere eſſe huiusmodi, ut nec attenuet præter modum, quod aliqui decreuerunt:

in hac enim succi nostri corrumpuntur, & incenduntur, uitioq; aëris feriuntur magis, ob corporis laxitatem: nec immodicè spisset, ob putredinis, ac obstructionis periculum, sed mediocritate iusta contineatur, & rebus alijs non naturalibus, & cibo ac potu, ad eam reuocatis, quale esse uinum debere, supra diximus, & ex alimentis, quale potissimum est ius glatiatum, ex auribus & pedibus Suis, Hædi, Vituli, ac Gallina, obsonium ex intestinis ueruecis, Hædi, Vituli, ac reliqua id genus.

De uestibus.

Cultus corporis is esto, ne uestibus supra modum calfacientibus, quales sunt densis pellibus suffultæ, grauetur. iis enim laxatum intra se uitiosum aërem, facilius recipit. Pro tempestate, plus, minus uestiendum, sic tamen ut uestis perpetuò spissior sit, textaq; pressius, & quo minus ad cutem usque corruptus aër susbeat

beat satis ipsa uetet. Diplois æstate com-
moda fuerit è rubro Serico, coccineo: aut
lineo, uel undulato panno; interiecto pau-
co Bombace operata. Tunica hyeme esto
angusta, & adstricta, si res permittit,
Coccinea, pellibus substrata tenuibus,
quales sunt Agnorum crispæ, aliæue nec
multo nec proluxo pilo hispida, ut ua-
rie nostræ, maculis & crebris & minu-
tis: minutim uarias appellant. Toga esto
undulata. Indusia cùm elota fuerint lixi-
uio, & emaculata, homine ac tempestate
calidis, rursus madescant Rosacea, in
qua Santalum Camphoram, Rosas dilue-
rimus. Homine uero, ac tempestate frigi-
dis, decocto Ireos & Cocci, cum pauca
Rosacea uestitus mundities, ut salutaris
est, ac honesta, sic & odor non curiosè
affectatus, quem oderant ueteres, cùm
dicerent malle se nihil quàm benè olere,
sed iucundus ac suauis, qui nec alarum
hircum, nec uirus sudoris, offundat na-

ribus. Odor is conciliatur æstate, puluis-
culo Rosarum, Santalorum omnium, uio-
larum, Camphuræ, æqua portione commi-
xtorum : Hyeme, adiectis Moscho, Iride,
aut pulvisculo uiolaceo, qui passim in offi-
cinis miscetur.

Somnus.

Interdiu minimè dormiendum, maxi-
méque ex pransis, ex meridie. At si
quis, ob consuetudinem, ex æstum sibi
temperare non possit, quominus dormiat:
is somnum capito ex procul à cibo, ex
discinctus, ex depositis calceis, in loco
non udo, quam breuissimum poterit. No-
cturnus somnus, quoniam humectat, ex
refrigerat, officitq; ne humores incendan-
tur, commodior est, capite in cervicali al-
tius inclinato: uigiliæ multæ, quoniam mul-
tum siccant, fugiendæ.

Motus, quies.

Motu corpus arescit, calorem siccitas
minuitat. Parum igitur corpus mouen-
dum,

cū, præsertim magno æstu, quo humores solent effervesce. Corpus exercendū, si opus exercitatio fuerit, uesp̄ri, ac matutino cū pestis causa superior est: alias cū inferior. Cætera magis quiescendū. hume-
scit enim quiete, ac refrigeratur corpus.

Inanitio, plenitudo.

Cibo se multo semel infarcire non expedit, ut & nec multiplici. Nihil enim magis ciborum uarietate Auicennæ damnatur. cap. de ratione cibi ac potus. Priusquam mensæ accumbatur, sex alui egerenda est. Illos enim rarò morbus ad-
oritur, quibus aluus mollis fuerit: quod Galenus scripsit, commentario Apho. 33. lib. 6. Coenandum parce, & citra carnis esum, contentis iusculo, ac panis ossa in-
tincta, cum Omphacij tantulo: uel iusculo glaciato, cuius supra meminimus: aut Pul-
li carne paucissima, ex Aceto, & Rosa-
cea. Nulli uel sitis, uel fames toleranda. Omnium minimè ijs quibus calidior est
uent

uentriculus. his igitur crebro, sed parum edendum, ientandumq; ac pro meranda comessandum. Ientaculo modicum aut uini bibunto, aut iusculi acidi sorbento. Merēda, uel Mali, uel Pyri, uel corticis Citri conditi, frustulum sumunto, uel Amygdalas recentes Rosacea Saccharata maceratas: uel si sanguis abundat, Lactucam, Portulacam Oxalida, Cucumerem, Melonem, ex Aceto, quorum frequenti, ac repetito esu spiritus & sanguis nouantur, recentesque aëris statum magis citra noxam perferunt quàm antiqui: quod inter Aui-cennam lib. 4. & faciundæ medicinae doctores, prorsus conuenit.

Affectus animi.

Affectus animi omnes ex æquo frenandi sunt, ne concitatus, ac uebementius tumultuentur. Gaudio multos quibus angustus, pusillus, & muliebris animus fuit: metu complures occidisse legimus. Ira præcipuè qua humores incenduntur
cohi

cohibenda. De morte nec metuendum, nec cogitandum. Tristis enim ea meditatio morbis aliquando initium præbuit. Effusus non ridendum, haud solum quod multo risu obrui mentem, & excidere pudorem, ac fatuitatem prodi, autor est Aristoteles quadam epistola ad Alexandrum. Sed & quòd risu, spiritus disperguntur, ac corpus enervatur.

De Venere & Balneis.

Impetus ad Venerẽ coercendus. Maritos uxor si sollicitat (ut foeminas semper quantum illic operis fit poenitet) cautissimè liberis opera danda, nempe septimo quoque die, tantum, idq; matutino. Nec Balneis lauandum, nec sudandum Hypocaustis. Multos namque ob eam imprudentiam, mortem sibi consciuisse adnotavi. quòd uel Balneo, uel Hypocausto usi temere fuissent. Quanquam balneo ex aqua tepida, biliosis, ac melancholicis magnis ardoribus prorsus non interdicitur, emendandæ illorum siccitati, præsertim

tim cum pestis est è superiore caussa,
Lauantur pedes, ac manus decocto tepido.
Rosarum, foliorum Vitis, Salicis, Arun-
dinis, Florum Chamæmeli. Puerorum to-
tum corpus tepida humectatur, eluendis
sordibus, quæ summæ cuti adhærent: ea
tamen cautione, in balneo ne diu sint. Lon-
ga enim in Balneo mora, humores ipso-
rum inflammantur. Reliqua puerilis æta-
tis curatio in nutricem reijcienda, cui su-
mendum nihil calidum, acre, mordax: vi-
ctus imperandus refrigerans ac hu-
mectans: uenus detestanda,
quòd ea uoluptate, con-
cubituq; hominum,
lac iusto fiat
calidius.

SECUNDI LIBRI
PARS SECUNDA,
DE MEDICIS RE-

MEDIIS, QVIBVS

A^N PESTE NO-

BIS CAVE-

MVS.

VCVSQVE uel abunde
rationē uictus quæ in pe-
stis discrimine sequenda
est, memorauimus. Itaq;
loco hoc pertractato, iā
consentaneum fuerit de ijs remedijs, at-
que medicamentis orationem habere, quæ
cum uictus ratione supra descripta con-
ueniunt, ac eiusdem rei caussa, pestis ne
incessat adhibentur. Corporibus enim pu-
ris,

ris, ritèque, ac decenter curatis, malum hoc nunquam incidere Auicennas uoluit. libro 4. Porro autem, in his statuendis, consilium medicis triplex est, Primum ut superuacuis corpora purgentur, Alterum ut puram uitam agant. Postremum ut facultates, à quibus reguntur, ualeant, eorumq; uis confirmetur. Hæc tria quæ siuit pilularum communium autor. Aloe namque uoluit purgari corpora, Myrrha puritatem conseruari, Croco sustineri, ac roborari facultates corpori præfectas. Aptissimum quidem illud remedium sed quod ad mala grauiora sit leuius. Proinde ijs qui aut multo sanguine, aut prauis succis exuberant, clemens id auxilium non satis fuerit. In prioribus uena secanda est, nimirum cum uel seorsim ac solus, uel unâ cum humoribus alijs, quibus permisceatur, sanguis abundantior fuerit. Eam postulant habitiora corpora, referta sanguine, carnosâ, rubentia, huic remedio consuefa

suesacta magnis & amplis uenis conspici-
 cua: multo uini potu, multæ carnis esu, pin-
 guia, & opima: ociosa, & ignaua: ac in-
 terum ualida, qualia plurimum sunt Auli-
 corum summi Pontificis. Ea particulatim
 quæ recensemus si non adfuerint, sectio
 uenæ non audenda est, cum aliorum sup-
 petat remediorum copia, quæ utiliora sint,
 & morbis sanandis, & propulsandis. Ve-
 næ cum inciditur, depellendi periculi caus-
 sa, in optimatibus: delicatis, ac potentibus
 uiris, quorum mollicies nullum medici er-
 ratum ferre, nullum dissimulare potest: tem-
 pestas deligitur nec calidior, nec frigidior,
 sed temperata: ex diebus, qui talis est: Lu-
 næ stans nec obscuræ, nec è directo in-
 faustorum syderum cuiquam obiectæ: nec
 ab eodem quarta Signiferi parte diuisæ:
 in letioribus astris collucens: cæteras
 stellas hilariter & beneuolè conspicien-
 tis: hora luminèque uel post $\nu\epsilon\mu\upsilon\alpha\pi\alpha$ cre-
 scentis, uel post $\tau\eta\epsilon\ \pi\alpha\sigma\kappa\lambda\alpha\nu\omicron\upsilon\pi$ decre-

tis, ut magis expedit. Tū enim sanguis uel
 solus, uel cum bile, pituita, melancholia ad
 motum est incitator. Sanguis alijs mitti-
 tur semel, alijs pluries. Quibus pluries ex
 Axillari uena primum dextra, deinde sini-
 stra, post unum uel alterum diem: sæpius
 uero si necessum est in sanguine redundā-
 tibus, rubris, carnosiss, mole corporis ple-
 nioribus, nō obesis, uicissim nunc ex hac
 uena, nunc ex illa. Adolescentibus, ac san-
 guineis, quibusuis, sola sanguinis abun-
 dantia periclitantibus, uena tunditur, cum
 Luna ex obscura diuidua fit, orientēque
 Sole ac die sereno. Iuuenibus biliosis, cum
 Luna ex diuidua plena fit, circiter meri-
 diem, aut paulo citius, si ueremur ut ie-
 iunio ledantur. Melancholicis ac uiris
 ætate consistentibus, cum Luna rursus è
 plena fit διχόμοι, Senibus ac pituito-
 sis, cum Luna obscuratur ex dimidia-
 ta. Iis enim temporibus, humorum
 quisque magis incitatur, ac commouetur.

Ea ratio inducta est, tum inde quod Aristoteles, ceterique ab eo Philosophi, & Astrologi animaduerterunt eundem à Lunamenstruo spatio, atque à Sole cursum annuo cōfici. Ut igitur Solis ambitu, æstas est, ac hyems, aliaq; tempora, sic & Lunæ circumactu eam temporum diuersitatem aduenire: tum inde quod disparibus & anni partibus & diei, humores dispares augescunt, auctiq; impetu feruntur ad motum. Modum sanguinis educēdi Galenus (quā quā uariū esse pro uarijs temperamētis & alijs cōditionibus tradat) in adolescente tamen lib. unam detrahit, ut planū est è lib. de curatione per sanguinis missionem: aitq; se inter fuisse, cū detractis libris duabus, febris confestim iugularetur, nihilq; grauius accideret: in alijs sesquilibrium effusam, sed non sine ualetudinis in posterum detrimento, si plus abstulissent: libram unam facile & absque noxa demī posse, etiam in adolescente. Aetate quidem

Galenus uixit Antonini Imperatoris, anno post Christum natum circiter centesimo quinquagesimo, cum homines robustiores, magis torosi, et uiribus quam nunc potentiores forent. Eadem faciet, partim quod dentes illis quam nobis plures duobus fuerint, diutiusque uiuant animantia, ex Aristotelis scriptis, quibus dentium ordo numerosior est. Partim quod et temperamento, et corporis structura, magis caduca, magisque fluxa, rariore, imbecilliore, nos quam olim nascimur: quæ omnia virium sane corporis impotentiam, animi uerò præstantiam, ac mentis arguunt, quod Aristoteles uoluit libris de anima, et uersiculo hoc triuiali decantatur,
Consilio pollet cui uim natura negauit:
Partim quod ea rerum necessitas est, ut in peius omnia ruant, et prolabantur. Hac necessitate, ut alia omnia, sic et nos mortales includimur. Proinde qui multum à priscis firmitate, ac robore
uixit

vincimur, nobis quoque ipsis imbecilliores natos procreamus, ac celerius con-
sensescentes. Itaque nostra memoria uir-
gines anno decimo, iam ad uenerem ge-
stiunt, & nubunt, adolescentes duode-
cimo, ac temporius quoque uxores du-
cunt. Aristoteles uero sensu libro octa-
uo, de historia animantium, liberos ex
ijs susceptos, qui annum primum ac ui-
gesimum nondum attigerint, fragili, ac
uoluntuario corpore, imbelles uiuere,
quoniam ante id tempus, uel infœcunda
genitura sit, uel proles inualida, impo-
tens, ac uicta, & seratur, & concipiatur.
Cum igitur uiribus corporis longè ab
ijs distemus, quos Galeni æuum tulit, et-
nim post illos anno iam millesimo du-
centesimo tricesimo sexto, lucem hanc in-
tuemur, minuendus ille sanguinis eijcien-
di modus, qui Galeno summus uidebatur,
nempe libræ unius, ne quod imperitis me-
dicis exprobratur, in nobis uituperent,

morbum quidem sanatum fuisse, ægrum trucidatum. In uenæ sectione, præter hoc multa quoque alia ponderanda, et excutienda huiusce quæstionis principio dixi, quale est, uenam esse resignandam, cum primum aër uitiari coeperit, quod sanguinis euacuandi licentiam quibusdam uelut claustris apposis compefcendam arbitrarer, præsertim cum nihil sit, ubi frequentius delinquatur à medicis et periculosius. Primum quidem, si Pharmaceutu conferas, naturæ prouidentia solus is humor educitur, quem ab alijs selectum medicamento uis elicit. At uena reclusa, medico non licet humorem secernere, quæ pelli foras utile prouiderit. Confestim enim sanguis erumpens, et bonos, et prauos humores secum prouoluit. Quapropter usu sæpe uenit, ut corporis uitiosi humores, iacta uena, bonis exeuntibus restent, ac supersint. Præterea falso quidam aiunt mittendo sanguine obstare nos, ne humo

humores effervescent. Non enim solum id non assequimur, sed illos etiam magis hoc remedio succendimus. Nam quem admodum citius merum prunis ac flammæ impositum calefcit, tardius aqua, et vinum dilutum: Vt promptius aridi ligni, quale veterum Acapnon fuit, strues crematur, ægrius uiridis, nuper cæsi, humoræque suo adhuc turgentis: Sic et bilis, quæ in nostro corpore siccissima est, ni humore sanguinis irrigetur, ac offundatur, ardet celerrime. Quare Auicennas concinna, eleganti, bellæque metaphora, sanguinem habenas, et frenum bilis uocare consuevit: quoniam illius præsentia ne ferociat, exultet, ac insolescat bilis coërectur: Idemque ille, temeraria uenæ sectione alibi dixit, aut contumacius frigidos humores crudefcere, aut excandescere calidos ac effrari. Adde et his, cum ea sit in corpore humorum quibus constamus

uel ἰσονομία, uel æquibritas, quantum sagaci perpensione coniectari medici potuerunt, ut portione perpetuo inter ipsos dupla comparentur, uerbi caussa, octo libras sanguis pendat, pituita quatuor, bilis flaua duas, unam atra: cūque item uenæ sectione omnes æquabiliter humores uacuentur, quæ post fusum sanguinem cum reliquo bilis manserit, si prius humores accendebat, postea quoque illos et accendet. Tātum enim ualebit unica bilis pars in quatuor sanguinis, quantū eiusdem partes duæ, in octo sanguinis. Ex quo efficitur, feruidos humores sanguinis emissionē nunquam prorsus leniri Responderit aliquis, minime se hanc ἰσονομίαν quam declarauimus in naturalibus quidem humoribus tollere: nullam uerò esse talem in superuacuis et alienis quos uenæ complectuntur. Etenim ut omnia quæ natura facit ordine rato, et certa conditione, ac inuiolata progrediuntur, sic nihil

hil certum, constans, ratū in ijs quæ præ-
ter naturam fiunt, existere potest. Recte
hoc quidem, sed quod tametsi non impro-
bemus, minime tamen rem conficiat. Id
namque & hîc necessum est: quandoqui-
dem illata uenæ plaga, & prauī & bonī
humores æquabiliter profluunt, tantū ui-
ciosi succi, si cum utili compares, relinqui
postea; quātū illic antea fuit. Sicq; ad mi-
tigandū feruorem sanguinis, proficit nihil
uena secta. Subijciēt aliquis, exoneratam
naturam minore, quod restat, opera uin-
cere, ac superare potentius, uerum quidem
certe id foret, si copia tantum noceret hu-
mor. At ubi qualitatis uitium est, nondum
tamen à naturæ statu sic alienatæ, ut in il-
lum referri non possit, ea contrarijs indu-
cenda est primum, deinde qualitate com-
pressa, non uenæ sectione, sed pharmaco
maniendū corpus. Dixerit & quispiam,
sanguinis effusione occurrere nos. putre-
dini, quæ ob humoris caliditatē succedet.

Ad id est supra quodammodo satisfactū, cum humoris ob pestilentis aëris corruptionem feruentis, misso sanguine caliditatem minime deleri nos asserebamus: Sed remedijs aduersis eam expugnari, nempe alterantibus, quæ in medici potestate non naturæ sunt, & quæ naturæ medicus, non ipsa sibi suppeditat. Falsum igitur est quod uulgo dictitant, ad humorum nostri corporis leniendos feruores, sanguinem educi oportere, exemplūq; plane ridiculum quod ad id excogitarunt, ut dolio cōprehensum uinum feruere desinit, aliquantulum si dematur, sic & detracto sanguine, humoris feruorem cōpesci. Etenim uini feruor, aëris intro missi frigiditate, ut eorum quæ bulliunt omniū, iniecta frigida, cohibetur: non uero ob tantulum id, quod effundimus: Atque adeo, quamuis nō nihil mitescat hac ratione, prorsus tamen non extinguitur. Rursum enim post effervescent & uinū cum aëri præcluseris aditū,

Et quæ ad ignem bulliunt omnia, cum nihil præterea frigide instillabitur. Itaque uenæ incidēda minime est, nec in omnibus sine discrimine, quod percussoris est Lanistæ, aut gladiatoris, non medici: nec alias, quin explicatæ supra conditiones hortentur. Hactenus de uenæ sectione, postquam τὸν παρὰ τὴν καρδίαν, nos ordine collocabimus, et quod superiore ad perniciem, salutēque minoris momenti non sit: et quod medicis omnibus frequens, omnibus recte non constituatur, magna artis medicæ infamia: non tacendo hominum detrimento, quorum saluti medicina præest. In pharmacis mandandis, ea medicorum sit animaduersio, et prudentia, ne sæpius ac ualidioribus medicamentis hominum ualeitudinem affligant. Præceps namque in uentrem solet esse, cum pestis imminet, humorum omnium decubitus, quæ facile medicamentis nos prouocamus. Rem sic esse demonstrat admodum crebra,
tum

tum temporis alui profluvia, biliosa, melancholica, & cuiusvis alius generis. quæ propter clementiores imperandæ sunt. purgationes, è decocto Prunorum, Tamar Indorum, uioleariæ, Buglossi, Cirsi, Mannæ, Iulepo Violato, sero lactis Caprini, decocto communi Brassicæ rubræ paululum incoctæ, iusculo Cicerum rubrorum, Pisorum, Lenticulæ, Pulli, Galli ueteris ruffi, adiectis quæ adijci uoluit Mesues cap. de Gallo. Scrum Caprinum noctem unam sub dio ponitur: incoquantur Lupulus, fumaria, Capillus Veneris, uiole, Tamarindi: Sena, Polypodium, Borago Leuiusculæ sunt hæ purgationes delicatis, uel pueris accommodæ. his diluitur, si uisum ita fuerit, Rhabarbarum, Agaricus, Cassia, & huiusmodi reliqua. In corpore duriore, & cum è uenis trahendus humor est, nec ab Eccoprotico satis agitur, ante purgationem dandum Pepticon, humoris naturæ conueniens, quale est Oxyaccha=

ra, aut Syrupus acetosus, compositus uel simplex, addito uel Syrupo de Endiuia, uel Syrupo Byzantino, qui obstructions expedit, et sanguinem purgat, uel Syrupo de Fumaria, qui et idem præstat, et ne humores incendantur prohibet: aut si mauis banc formulã sequitor, ut tu opte ingenio post, eiusdẽ rationis præscribere medicamentã scias. Reci. radicis Rusci, Asparagi, Graminis, Tunicis, ana. unc. 3. Capill. ueneris, Lupuli, Buglossi, Borrage. Endiuie, Fumariæ, Hyssopi, Oxalidis, ana. m. 1. 4. seminũ frigid. maiorũ, et Anisi, ana. unc. 1. Prunella. 20. Glycyrrhizæ, pulpæ Passarũ, ana. unc. 3. Ordei. p. 1. cũ Sacchari libr. 2. succi Punicorũ, unc. 3. succi Cydoniorũ, Citrij, Limonũ, ana. q. 1. fiat Syrupus perfecte coctus. aromatizetur, cũ Cinnamonis, Maceris, Caryophyllorũ, ana. drac. 3. Eius unc. 2. cũ totidẽ aquæ Buglossi, et Oxalidis, quoto quoq; die matutino bibatur, horis tribus ante pradiũ. Partis alicuius uel imbecilli

becillitas, uel quouis affectus priuatim si
spectandus sit, licet superioribus adscri-
bere quæ illi peculiariter subueniunt. Sunt
qui alijs omnibus Cassiam anteferant:
quod & Auicennas, & Mesues quouis
morbo, temperamēto, regione, ætate, hora
gravidis etiam ac pueris innoxie dari scri-
pserint, quoniam leuissimè purgat. Cete-
rum & mea quidem, & illorum omnium
sententia, quorum uel scriptis, uel oratio-
ne, sum eruditus, Cassia non ubique ac si-
ne discrimine usurpanda est. Primum quia
ut aduersus Thessalū, Galenus tertio Me-
thodi censebat, ualetudinis uel tuendæ uel
reparandæ, non idem modus est in omni-
bus: maxime cum tāta sit temperationum
diuersitas: deinde quia Cassiæ una uel alte-
ra uncia, decocti uel liquoris uncijs octo,
diluitur. Quare tota potio multitudine,
spissitate, colore, odore, sapore alijs displicet,
alijs in uomitionem effundit uentricu-
lum, adeo ut ad solam mentionem, ple-
riq

rique nauscent: plerique semel si gustarunt, omnem in posterum purgationem abhorreant. Tertio quia tametsi Mesues abundantius paulo Cassiam laudauerit, uisceribus tamen imbecillis, ac lubricis uentriculôq; ac intestinis siccioribus nocere, quoniam ab ijs minime detinetur & serò admodum purgare, ualdèq; impotenter, idem eodẽ capite admonuit. Quamobrem ad hanc multiplicem incõmoditatem remedium quoq; multiplex acuti, & solertes uiri tandem inuenerunt, additis Rhabarb. Myrob. flau. semine Oxyacanthæ, alius si præter modũ lubrica fuerit, & facilis. Sim tardior & pigrior, Oleo Amygdalarũ dulcium, uel Syrupò uiolato: ne quid uentriculũ ac intestina lædat: Cinamomo, Caryophyllis, Mastiche, quibus odora fit & ob id grata, & ut purget citius, pulpa uuarũ passarũ, Prunis tamarindis: adhibito delectu, ut ea potius addatur quæ p tpe, ac occasione rerũ magis cõ-

gruūt: hæc qui nescit, ille Cassia non tēpe-
stiuē data nunc fastidiū, et nauseā mouet,
nunc appetentiam hebetat, nunc uentris
profluuium molestū inducit, historia me-
morabili Cardinalis cuiusdam, cuius inte-
stina lubrica prorsus, et debilia fuerunt.
Ei cum imperitus medicus Cassiæ unciam
unam dedisset, aluus sic erupit, ut unius
dici spacio miser quinquagesies defecerit,
ac dysenteria, et Tenesmo obierit tan-
dem. Id uidelicet fuit quod Auicennas
scripsit. lib. 2. bilem uisam à Cassia deici.
Itaque ea sumpta intestina sicca, et ma-
cilenta exulcerari, ob humoris calidita-
tem et siccitatem, fierique dysenteriam.
Est igitur prudenter, et corporum quæ
inanimus dispositio, et pharmacorum
circumspicienda uel facilitas, uel diffi-
cultas, priusquam nos ad purgationem
egros cogamus. Astute, et sapienter
Monpeßulani prima mensa dari Cassiam
uolunt. Sic enim fluxus alui periculum ui-
tatur,

tatur, quoniam à cibo extra uentriculum
 pulsa totum uentrem celeriter permeat.
 In pueris, ac teneris corporibus, seu iam
 febris uel sola, uel cum tuberculis aut
 Carbūculo infederit, uel si febris nulla est,
 et aluus resistit, hoc bonum: Recip. Pru-
 na. 20. florum uiolarum, Buglossi, Borra-
 ginis, ana. p. 1. Tamarind, unci. ʒ. pulpæ
 Passarum Glycyrrhizæ ana. unc. ʒ. fiat
 dō. in qua dissolue Iulep uiolati. 4. ʒ. Rha-
 barbari noctem totam in aqua Endiuie
 macerati drac. ʒ. spice Nardi scrup. 1. aut
 quoniam Rhabarbari quidam amarorem
 fugiunt, Myrobalanorum flauarum mace-
 ratarum ut supra uel ipso decocto, uel Sy-
 rupo uiolato drac. iij. uel Manna granatæ
 unc. 1. In iuuenibus ac etate cōsistētibus,
 hoc cōfert. Reci. pulpæ Passarum unc. 1.
 trium florum communium, ana. p. 1. Ca-
 ryophyllorum, Cinamomi Maceris ana
 scrup. 1. Senæ Polypodij, Epithymi, ana
 drachmas duas: fiat deco. in qua dissolue,

Mannæ unciam unā, Culep uiolati unciam unam. Fiat potus, qui aspectu, odore, sapore, egros inuitabit. Mitius id si fuerit, adijce in iuuenibus, electuarij de succo Rosarum: in natu grandioribus, diacarthami, drachmā unā, aut loco Mānæ, si ex ijs quæ supra memorauimus nihil uetat, Cassiam imperato, cum Rhab. drachma una, et Spicæ scrup. unico uel cum Prunis, Myxis, zizyphis, Passis, Caricis. si aluum magis à Cassia uelis duci. Decocto commodè adscripseris Fumariam, Borriginem, Buglossum, Lupulum. Istæ cum nos Prophylactices caussa præscribimus, designandum tempus est, præsertim in fortunis, opibus, et dignitate claris hominibus, quo sumantur quemadmodum in sanguinis missione, supra faciundum esse, fuit à nobis explicatum. Nec enim bibenda hæc cum Lactea uia Luna ingreditur, aut plena est, aut in animantium quæ ruminant signis

moratur. Reuometur enim quod tum biberis, quod & accidere sæpiſſimè uidi, cum apud Leonem foret Luna. Quod ſi prætereà nos obſeruemus, ut Cholagogũ detur quo tempore in cœlo Mars ſiccis & calidis humoribus præpoſitus: melancholiam purgans, quo tempore Saturnus, qui præſidet frigidis & ſiccis, parum ualebunt ac in reliqua ſydera poteſtatis & imperij nihil obtinebunt, purgationes ſœlicius, proſperius, ac facilius procedent, quod Arnaldus libro de Aſtrogia neceſſaria medico, & Ptolemæus in Centiloquio, cuiusq; interpreſes Hali, teſtati ſunt. Intereà uerò clyſtere leui, tertio aut ſeptimo quoque die ſubiecto, aluus mollienda eſt. Quibus enim ſæpius aluus clyſtere proluitur, ijs officiũ natura non ſponte facere conſueuit, ſed medicamento laceſſita. Clyſter eſto butuſcemodi Rec. 4. emollientium, Borrage Bugloſ. foliorum Abſinthij, añ. m. i. Prunæ 20. Ordei, & Fuſſuriz

ana, p. 1. 4. seminum frig. maiorū, & minorum ana unc. β. fiat dō. In colatura dissolue Cassiæ unc. 1. Hieræ picræ unc. β. Mellis, viol. 4. β. olei de lilio æstate: Amygda. dulc. hyeme unc. ij. succi Betæ uel Mercurialis, unc. ij. Salis drachm. 1. In senibus Agarici drach. 1. Salis fossitij, drac. β. aut in decocti formula adde seminis Carthami, contusi unc. 1. fiat clyster. Hoc quidem pacto in uarijs temperamentis, uarianda sunt Cathartica, ijs si quis locus fuerit: exempli gratia pro Agarico in biliosis, electa. de succo Ros. drachm. 1. iuuerit: hocque modo in omnibus cæteris iudicandum est. Alia multa huius classis remedia persequi ac recitare queam, sed quibus carere possumus, communium Pilularum usus frequens si fuerit. Eæ componuntur Aloe, croco & Myrrha, omnibus, omniq; tempore utiles, exceptis iis, quibus aut recludi solent Mariscæ, aut menses largius emanare. Nec propterea tamē his nō datur

tur, sed alia diligentia paratæ, Rosacca enim in qua Tragachantum maceratũ est, Aloẽ lauatur, donec obtusus fuerit summus ille amaror, quo uenarum oscula punguntur, ac patefcunt, cientũr q; fluxiones. In omnibus alijs harũ utilitas est prorsus maxima, non ideo tantum quod putredini obstat, sed & quod partim humores corruptos uiciosos, ad inducendam pestem commodos, leuiter deducunt. Partim quod reſeratis Mariscis, cum sanguine tument, ac inflantur, melancholicos, crassos, ac ſeculentos humores, unde carbunculis materia ſuggeritur. expellũt: quod citius fit, ac promptius, si aut ſolijs Ficus, aut aspero panniculo, Cepæ succo madido, confricentur aliquãdiu Mariscæ. Iisdem & tardiores ſcœminarũ menſtrui fluxus accelerantur, cũ alijs remedijs, quæ in ea re profunt. ut est hominum uariuſmos. Pilulas deuorare si quis minime poſſit, ei puluiſculũ aloẽs, Croci, Myrrhæ

dato è iusculo quodam aut aqua Buglos-
si, si nec frigidior, nec calidior tempestas
est, ex aqua Melissophylli hyeme, Oxali-
dis, æstate, uel Rosacea, nunquam è uino,
ut ex medicis temulenti censent: quoniam
ieiunis, uinum summopere noxium est, au-
tore Galeno comment. Aphor. 21. libri 2.
Nec uerò ijs assentior, qui horum pului-
sculum pluris quàm formatos ex eo glo-
bulos, æstimant: Primum quoniam sapo-
re puluisculus est tam ingrato, abomi-
nando, ac insuauis, ob amarorem, ut uel in-
biduum gustatum uitiet, appetentiámque
ciborum medico tum temporis summa
cura tuendam, auertat, subruat, pro-
sternet. Deinde quod puluisculo magis
uentriculi firmitas labat: iecinoris quæ
dulcibus oblectatur caro, magis offendi-
tur: uenarum oscula magis lancinantur,
ac uellicantur. Quãobrem ad Hydropem
opportunis, medici ne is unquam daretur
puluisculus, sanxerunt; Magis item et

menstruas purgationes, et mariscarum agit profluvia. Nec enim Aloes in globulos coactæ uis tam integra adiecur usque uenit, quàm si puluisculus bibatur. Quod si Aloen, priusquam in puluisculum teratur, ut huic periculo sit prouisum, lauemus, eluta quoq; fuerit eius uis Cathartica, quæ in aluo modice pellenda requiritur, sicq; uanum, cassum, et effectum medicamentum fuerit. Adde globulos diutius in uentriculo retineri, et cum illic diu sunt, in cor uim salutarem commodius transfundere, quæ recreatum, et confirmatum, à corrupti uitiosiq; aëris noxa, animosius se defendat. Adde et globulis, prauos humores semotioribus locis euocari: Cuius rei causa, Mesues cū Aloe miscenda esse, quæ trahendis humoribus idonea sunt, alia uoluit, ca. de Aloe. Huc facit, quod et idē, et Auicēnas memoriæ tradiderunt, Aloen potam, maximè frigida tempestate, pertimescenda molestia, sanguinem elidere. Simile est, quod alibi

prodidit Auicennas, matutino, & uesperti
globulos ex Aloe, cum ijs quæ illius emen-
dant uitia, ob id utiliter sumi, quod uentrẽ
moueāt, nec cibum corrumpunt. Nō enim
cum cibo, ut puluisculos immisceri. Hoc di-
cto Auicēnæ liquet puluisculum ex Aloe,
cibos in uentriculo corrumpere, non item
globulos, ex ea digestos. Apponetur &
ratio ex Philosophia deprompta, cæteris
nec minus certa, nec minus urgens: Quan-
do quidem simplicium permixtione com-
positorum fit temperatio, cuius potestate
ea uis includitur, quam nos occultam pro-
prietatem uocamus, quanto præstantior
natura simplicium fuerit, tanto excellen-
tior est temperatura, & ea quæ in tempe-
ratura sita est occulta proprietas, compo-
sitorum qualitatibusq; primis, ac secun-
dis efficacior ad quiduis peragendū. Per-
mixtionem uerò Philosophi nominant, tā
partium inter se compositionē, ut id quod
in alio minimum est, minutissimam alius
port

portuunculam tangat, & coherescens amplectatur, hanc quidem solius numinis, ac Naturæ potentia, quæ numinis mandata uelut exequitur, absoluit. Ars uerò quantum nobis concessum est adumbrat, & imitatur. Eius igitur primo loco uis insignis est, quod natura commiscuit: deinde quod ad naturæ permixtionis exemplum, artis industria composuit. Quod si puluisculi nulla est permixtio, uel artificiosa, uel naturalis, quoniam eius particule diffluunt, dilabuntur, disgregantur, non coniunctæ, connexæ, commissæ in unitatem coeunt, nulla est itidem eius occulta proprietas, nullus esse potest effectus, quem occultæ proprietati nos adscribimus, aut si quis est ille certè longè quàm in globulis minor, ac leuior. Itaque globulorum eadem uis est, ad quæ & puluisculi: prætereaque uim illam adipiscuntur, quam importat mixtio. Eorum enim quæ miscentur, duplicem esse uim Aui-

cennas prodidit libello de viribus cordis , alteram eorum quæ sigillatim in mixtionem veniunt, alteram quæ inducitur mixtione. Obstrepet aliquis istud à nemine priscorum medicorum fuisse decretum, laudabitq; Galenum, Auicennam Rasum, Mesuem, & reliquum uno uerbo medicorum senatum, quorum nullus id pronuntiauerit. Cæterum ex Topicis Aristotelis nos didicimus in argumentis quæ nituntur uirorum celebrium autoritate, negationes à dialecticis recusari, atque adeo etiam affirmationes, illas iustarationi fulciat. Ad me redeo. Pilularum communium is usus est, ut oriente Sole matutino, ex Auicennæ sententia, ad unam drachmam, ex Rasis scriptis, ad scrupu. 2. deglutiantur: sic enim toto die fuerimus tuti, ac præsertim meridie, quo tempore, syderum nocens affluxus, maximè dispergitur: quamquam etiam uespери sumere liceat, sed inanito uentriculo,

lo,

lo, cum à prandio iam cibus descenderit. Rasin ego quidem non audiendum puto, qui scrupu. 2. quoto quoque die sumi iubet, & quoniam de alui fluxu periculum fuerit, & quoniam assuetis, natura minus laceßitur. Expedierit fortasse magis ut quavis dierum hebdomade, drachma una sumatur, in globulos nouem dissipata, hebdomadisque primo die quinque: tertio tres: quinto unica: uel ratione contraria, primo unica, tertio tres, quinto quinque hauriantur. Impari ego numero consultò globulos præscripsi, quoniam eorum ferè omnium impar numerus est, à quibus uniuersum gubernatur, rerumque naturalium mutationes, uicissitudo, effectus, causse dispensantur. Id ostendunt errantes stellæ impares, Lunæ conuersio, imparibus diebus lumine solis orbæ, illustratæ plenilunijs, bis arcuatæ: decretorij morborum dies impari numero præfiniti: corporum

porum triplex dimensio, ternarius à Pythagora mirificis laudibus commendatus, quò deos etiam, ac res diuinas cēseri idem opinatus est : Et alia id genus multa quæ sciens omitto, ne sim prolixior. Alternis ijs diebus, quibus globuli non sumentur, danda nonnūquā Theriaces, dra.ß. ut eius calor mitigetur, è Rosacea, uel Oxalidis, uel Buglossi aqua, æstate : hyeme ex aqua Melissophylli. Ledit ea sæpius sumpta pueros iuuenes & senes, decrepitos. Hyeme iuuat magis, & pituitosos, quàm biliosos. E' uino minimè bibenda est, quoniam ut supra nos exposuimus, noxium ieiunis uinum est, ac neruis inimicum. Idem & de Mithridatio arbitrandum : utraque enim hæc Antidotus aduersus uenena comparatur : quamquam ut ijs obsisteretur, plus in Theriace laboratum est, adiectis etiam, uenenis, & Viperis, quæ alia uenena sopirent, ac frangerent. Proinde Theriacen Galenus, libro quinto de Simplicibus medi-
diam

diam esse inter uenenum, & corporis humani constitutionem uoluit: Auerrhous libello de Theriaca prorsus uenenatā, idq; colligit ex eorum natura, quæ Theriacen constituunt: Id ipsum est quod Arnaldus libro de moranda senectute, reliquit scriptū ab opifice effectoreq; uniuersi, rebus fermè singulis id datum, quo nos & ledunt & iuuant, eaq; sic coniuncta, ut esset quo ledentium noxa reprimeretur. Pro Theriaca iuuenibus, & ijs quos febris occupauit, Rhodosaccharū utilius est, æstate præsertim. Sicci ac liquore nullo madentes globuli, deuorandi sunt. Id uerò si molestius quibusdam fuerit, eos uuæ passe acino inuerso, ut labantur facilius, aut crustulis Rosacea madidis, Nebulas uocant, obuoluito: aut saccharo, quod in tragematis fieri solet, obducito, aut tubulo argenteo indito faucibus demittito, aut Syrupu uiolaceo, ac de limonibus intingito. Pilularum communium hæc formula est.

est. Rec. Aloes Hepaticæ, unc.ß. Myrrhæ
 drach. 2. Croci boni non adulterati, dra 1.
 cum Syrupo de Absinthio uel Oxalide,
 uel Omphacio, uel Acetato, uel de Bu-
 glosso, ut pro anni tempore & corporis
 temperatura magis conferent, formetur
 globus. Differt ab hac Rasis descriptio,
 quæ sic habet. Reci. Aloes partem unam,
 Croci, Myrrhæ, añ partem dimidiam. qua
 descriptione in singulis drachmis, circi-
 ter scrupulus unus est Croci. Is autem mo-
 dus, paulò abundantior fuerit. quoniam
 Crocus in uenena refertur, si copiosius of-
 feramus. Spiritus enim foras euocatos di-
 scutit, ac dissipat. Septimo quoq; die. drao.
 1. pulueris electuarij de Bolo, cum Pulli in
 sculo, uel aqua Scabiosæ, Arbuti, Oxali-
 dis, Buglosi bibenda, pueris potissimum.
 Eius autem hæc est descriptio. Reci. Boli
 Armeniæ selectæ, unc.ß. radicis Tormētil-
 le, drac. 2. radicis Tunici, drac. 1. Saccha-
 ri, quantum satis est, fiat puluis. Aduersus
 uenena calida pariter, & frigida remediū.

est singulare, puluisculus Auicennæ libello de uiribus cordis, quem hoc modo nos disponemus rectè. Recip. Ambræ selectæ drac. 1. Moschi electi. drac. ʒ. Caphuræ. scr. 1. fiat puluisculus, excipiaturo succo, uel Buglossi, uel Oxalidis, formetur inde globulus. Quod enim iā admonuimus, duplo ualidius est globosum Pharmacū, puluisculo quouis. Aliud est quod sequitur, superiori haud ignobilius. Reci. Trociscorū ē Lemnio sigillo. drac. 2. Troch. ē. Spodio dra. 1. pulueris elect. de Bolo, & Triasantali, añ. unc. 1. ʒ. pulueris electuarij de gemmis scr. 2. pulueris diamarg. frigidi, scrup. 5. cōseruæ Rosarū. unc. 1. Sacchari, Rosa. unc. ʒ. succi Buglossi, & Scabiosæ, añ. unc. 1. misce omnia simul: fiat globulus aurea bractea deauratus. Detur quotidie drac. 1. Alius est & puluisculus, clarior multo superioribus, ē gēmis Bezoardicis: gēmas sic uocauit antiquitas, cōtra uenenū efficaces. Illas Auicēnas lib. 5. et Auēzoar libro quem inscripsit Theisir, Smaragdos expo

exponunt: Hyacinthos alij, sic lætitiā conciliantes ut eos etiam (licet Bezoar Gemma sit cōtra uenena pollens & insignis) qui continēt ore, supra quā credas exhiberent: Serapio Topazium, uenenis aduersissimum, ad id etiam Theriacē ualentiū. Nam cum uenenato caseo Arnaldus Theriacen imposuisset, uenenum ab eo solummodò propelli antrorsum uidit, cū Topazium & antrorsum protrudat sumptum, & ad se illiciat admotum. Quare si puncturis, aut morsibus serpentum, ut in ictis à Scorpione, aut Carbunculis Tuberculisq; uel affricetur, uel illinatur, uel infrietur, foras excitur uenenum, quod nos aliquoties experti sumus, dum Topazio summi Pontificis annulo incluso, his morbis auxiliaremur. Topazium ergo nunc appensum collo gestatur, nunc ore suggitur, nunc cibus apprimitur. Sic enim prorsus uenenum obliteratur innocēsq; fit. Ex ijs gemmis uel priuatim singulis, uel simul
omni

omnibus contritis minutissime, ablutisq;
Rosacea, ut in Cyano lapide, & Arme-
nico Mesues statuit, pulvisculus sit, quem
Bezoaricum appellamus: maximoque in
pretio habemus. Paratur & alius nullo
ad hæc remedia inferior, ex auro puro, pu-
to, obryzo: serico nullodum colore infe-
cto. Margaritis non pertusis: pellucidis,
leuibus: quæ omnia tria mirabiliter se-
dem ac domicilium spirituum, corrobo-
rant, palantes ipsos conducunt: eisi cali-
ginosi fuerint, tenebras fugant, ut & Car-
bunculi genera omnia, quæ grauatam
Rubinum Palladium & *διὰ τὸ γοργασίαν*
Carbunculum nuncupant. Corallus uter-
que: gemma quæ dissecto aspidis capite
eruitur, diuitum, ac principum hominum
thesauris hæc conduntur, maximiq; cen-
sentur. Orientis, profundi maris, ac exte-
rarum nationū opes, maximo uitæ discri-
mine quæsitæ. Horum si re tenui facultas
deest, quotidie matutino sumenda drac. ʒ.

confectionis è Rhodosaccharo, conserua Buglossi, Oxalidis, cortice Citri, conditi Saccharo, Bolo Armenia, Radice Tormentillæ, ac Tunici, aurea bractea contectæ: Dilutæ si placet succo, uel Citri, uel Limonum, aqua Buglossi, Arbuti, Scabiosæ, Oxalidis. Ex eadē confectione globuli formantur, auroq; operiuntur. Gregorij summi pontifici. tempestate, quod sequitur medicamentū nobilissimum fuit. Recip. Spodij boni, omniū Sātalorum, Coralli utriusq;, Galangæ, Rosarū rubrarū, Tormentillæ, Tunici, Dictamni, Doronici, Boli Armenia, Lēnij sigilli, Tragacanthi ana unc.ß. Nucis Moschatæ, Maceris, Glycyrrhizæ, seminis Bombacis repurgati, ana drac.2. Cinamomi selecti unciam 1. Zingiberis drach.2 os è corde cerui.1. seminis Anisi, Endiuie, Lactucæ, Oxalidis, Portulacæ, ana drac.1. Caphuræ, drac.ß. fiat puluisculus. Cæterum quoniam in tanto harum confectionum apparatu, uix intelligitur quem

quem modum illarum autores præstituerint qualitatum & agentium & patientium quæ in simplicibus sunt, portione eorum inter se, moderādarū: nibilo magis quæ totius uis post cōpositionē simpliciū existat: ac multo minimè quæ nā occulta proprietas post cōpositionē emergat, medicos præsertim lōgo rerum usu hæc iudicare nondū exercitatos, remedijs à ueteribus summa diligentia perscriptis, in stoq; simpliciū modo tēperatis, aut simplicibus ipsis uti malim, quorū & primas uires, et abditam proprietatem, ac certū quo danda sunt modum, comperimus, ut in Catharticis & Cardiacis uidere est, quàm inusitata audacius, & confidentius nouare, præsertim nullis simplicibus cōgestis: hacq; in re sibi plus licere arbitrati, quàm olim sibi grauissimi et doctissimi uiri permiserūt, qui traditis per manus aliorū inuentis, sua nō nisi magna religione publicauerunt. Est in odoribus magnum quoq;

auxilium, uario tempore diuersis, æstate
 frigidioribus, calidioribus hyeme, quales
 hi sunt. Recip. Rosarum, florum, Viola-
 rum, & Nymphææ ana p. 1. omnium San-
 talorum, Cocci Baphici, corticis Citri,
 ana drach. 1. Caphuræ, drach. 3. terito in
 puluisculum. Panniculo lineo mundo, uel
 sericeo Coccineo, inuoluito: aut Traga-
 cantho Rosacea diluto, in globum forma-
 to. olfacito sæpe. Recip. Ladani selecti,
 unc. 1. Thuris, Mastiches, Styracis, Ca-
 lamithæ, Cariophyllorū, Xyloaloës, Ro-
 sarum, Santalorum omnium, ana drach. 1.
 gummi Iuniperi, florum Rosmarini, Stœ-
 chadis, Amaraci, Nucis Cypressi, & Mo-
 schatæ seminis Ocimi, ana drac. 1. 3. Am-
 bræ, Moschi, Caphuræ ana scrup. 1. om-
 nia in puluisculum terito, ex quo & pau-
 lulo Terebinthinæ, ac Ladani puri, uino
 liquati, partim ad suffitum pastillos par-
 tim globulum fingito, admoueto sæpe na-
 ribus: hyeme, & si nulla febris est, si pitui-
 tos

iosum cerebrum. Ex optimis quibusq; lecta sunt, aduersus pestis offensas auxilia, quæ sequuntur. Recip. Margaritarum drach. .i. limaturæ Auri, drach. .ß. omnium Santalorum, Doronici, ana drach. .2. Rosarum unc. .ß. .4. seminum frig. maior. seminis Citri, Oxalidis, & Coriãdri, ana drac. .i. rad. Tormētillæ, Tunici, Dictamni, Xyloaloes, Serici crudi, Ambre, Boli Armeniæ, ana scrupu. .2. Cinamomi interioris Schoenanthi, ramentorū Eboris, Spodij, ossis è corde Cerui, Coralli utriusque, ramentorum cornu unicornis ana scrup. .1. Caphuræ scrup. .ß. conseruæ Rosarum, & Buglo. ana unc. .1. corticis Citri cōditi Saccharo unc. .1. conseruæ Oxalidis, & Nymphææ, pulpæ Tamar. Indorum minutim cōcise ana unc. .ß. auri bracteis 4. Sacchari, Rosacea dissoluti, quod sufficit. Fiat conditum, in tessellas dissipertitum, quæ bracteis aureis tegantur. Dissoluitur & Saccharum succo Cydoniorum, Limonum,

Citrionum, Arancij, Oxalidis, Buglossi. Sunt qui addant Hyacinthos, Smaragdus, Topazium, Saphirum, Rubinum, Granatum, quod equidem laudarem, si usquam in tabernis probi, ac non artificio uel interpolati, uel concinnati, uel efficti ueneant. Unicornis cornu quem uidetur Aelianus, in Asino indico nobis ostendisse, tametsi ueteres medici scriptis non celebrauerint, uenenis tamen obsistit & Cardiacon est, perinde ac Cerui cornu, quod lumbricos interficit, foeminarum conceptus iuuat, & si quod aliud Cardiacon est. Idem ipsum & de Caphura sentiendum, cuius uires post etatem Galeni, ac Dioscoridis, ut & aliorum quae non pauca sunt, Hali perspectas fuisse tradit à posteris, in morbis pestilentibus calidis: sicut & in frigidis Moschi. Est alia quoque Antidotus, medicis Bononiensibus, Monpessulanis, Parisiensibus, commendata omnium magna consensio-

ne, cuius inuentorem ac scriptorem Arnaldum ferunt: et sic habet. Recip. seminis Iuniperi, unc. 1. Caryophyllorum, Maceris, Nucis Moschate, Zingiberis, Zedoarie, Galangæ, ana drachm. 1. utriusque Aristolochiæ, Gentianæ, Tormentillæ, Tunici, Radicis, Dictamni Helenij, Been utriusq; Ireos, Doronici ana drac. 1. Ruthæ, Balsamitæ, Saluiæ, Scabiosæ, Pullegij Ceruini, Menthæ, ana drac. 1. Baccarum, Lauri, seminis Oxalidis, Ocymi, Citrij, Mastiches, Thuris, Boli Armeniæ, Lemnij sigilli, Spodij, ossis e corde Cerui, ramentorum Eboris, cornu Cerui, et unicornis, ana scrup. 5. utrarumq; Margaritarum, Coralli utriusque, omnium Santalorū, Rosarum ana scrup. 2. Rubinorum, Hyacinthorū, Topazij, Saphiri, ana scrup. 2. conseruæ, Rosarum, Buglossi, Oxalidis, corticis Citri, conditi Tamarindorū, ana drac. 3. Theriacis, unc. 1. Caphuræ, drac. 1. Curi bractæas. 10. Sacchari dissoluti, Rosæ

cea & aqua Arbuti quod sufficit: fiat electuariū in tessulas discissum, uel cū succis antea numeratis, aut Syrupo de Limonibus, qui hoc in loco solus etiam, Antidoti uice fuerit, fiat opiata: detur quotidie matutino drach. 1. si calidius medicamentum paulo existimabis, auctis frigidis, calidis subtractis, prout ipse temporis articulus suadebit. Hoc remedio uita multorum salusq; ac incolumitas seruata est. Sunt & in officinis ad hæc auxilia, destinata confectiones, quales Tryphera Saracenica, Hali, & Mesue testibus: electuarium de gemmis non nisi principum uirorum sumptu comparandum, confectio Alchermes, Aromaticū, Rosatum, maius aut Saccharo, aut Melle conditum, Dia margariton, hyeme calidum: frigidū æstate, diambra, dianthos, electuarium Galeni exhilarans Triasantalū, Diarhodon, Abb. Trochisci è spodio, Diacorallæ, è Baccis Oxyachætes, è terra Lemnia, Diarhodon, cōseruæ,

ant

antea memoratæ. Horum etiã puluisculus priusquam in certum confectionis genus assumptum sit, datur unius drach. pondere, eodem, quo & superiora, consilio. Cardiacæ hæc omnia sunt, putredinẽq; & incendium humorum sedant, obstantq; ne spiritus evanescant. Libet & hîc Arnaldi remedium apponere, sed orationis obscuritate eadem celatum qua ille abstrudendum iussit, uel quod non nisi maxima impensa id peruestigamus, uel quod multitudini hæc inaudita ridetur ut absurda, aut quasi uana despicuntur, uel quod dijs iniuriam facit, eorumq; numen uiolat, quẽadmodũ Aristoteles ad Alexandrũ epistola quadam scripsit, qui hæc arcana, conscius eorum, uulgo temerãda prophandãq; loquacitate sua exhibet, id uidelicet quinque rebus constat. Harum prima in uisceribus terræ fouetur: Altera in mari natat: Tertia insidet terræ: Quarta in aëre uehitur: Quinta nobilissimum id est à

superioribus editū, satū, genitū, procrea-
tum animal, sempiternæ uitæ, nūquam se-
nescens, reparans se Phœnicis more, dijs
amicum, stellis familiare, humani generis
columen, uitæ nostræ tutela, omnīū rerum
quas optare, cupere, uotis expetere licet
promptuarium, penus, ταμὶς τοῦ ἰαλίου. In
iuuenibus & biliosis, liquidis perfusioni-
bus, Epithemata uocant, interiorū partiū
calor mulcetur. Ea nos sic imperamus. Re-
cip. aquæ Solani, Endiuie, Lactucæ, Plan-
taginis, Cucurbite, Absinthij, ana q. 1. Ace-
ti Rosacei unc. 2. Pulueris omnīū Santa-
lorum, & Rosarum ana drach. 1. Calami
Aromatici, Schœnāthi, Cyperi, ana drac.
ß. Capburæ, scrup. 1. fiat Epithema in ca-
lidā tempestatē, & cum febris tenet. Adde
et Croci paululū, ni molestū sit, quod las-
teo id est suo colore uestes foetat. Adhibē-
dum hoc uesperī, ac matutino, & si quā-
do noctu uigiliæ torqueāt, impetrādo so-
mno: amouendūq; sumpto cibo, quoad in-
ueni

ventriculo coctus is fuerit. Sunt qui pulvisculis proxime scriptis sacculum uel Sericeum, uel Lincum oppletum Rosacea mergunt, ac madentem imponunt Hypochondrio dextro, & cum aruerit, madefaciunt rursus, denuoq; admovent quousque sat refrigeratum Hepar fuisse arbitrentur. Pro aquis superioribus, alijs herbarum succi præscribuntur, Solani, Endiuæ, Lactuca, Cucurbitæ, Portulacæ, Buglossi, atque similiu. Huius ergo Prophylactices, quantum à nostra disputatione, huc usq; perducta colligi potest, summa fuerit, sanguinem expurgare & aptis medicamentis obuiam ire putredini. Id præstant innumerable propemodum auxilia hæc simplicia, illa composita. In simplicibus eximia sunt Citrij & cortex, & semē: radix Tormentillæ, Gētianæ, Ireos, Dictāni, Tunici, Lēnia terra, Bolus, Armenia, Sericū crudū, Cocus, Baphica, Aurū, Margaritæ, Argēū, os è corde cerui ambræ, caphura, moschus,

schus, Xyloaloe, Endiuia, Cassia, Myro-
balanus flaua, & Cepula condita, succus
Fumariæ, Endiuæ, Lupuli, Buglossi, Bor-
raginis, Hyperici, Cardiaca omnia quæ
recensuerunt, Auicennas libello de uiribus
cordis, ac capite de uenenis, lib. 4. Arnal-
dus, libro de senectute moranda, & uita
Philosophorum. In compositis egregia
sunt, pilulæ cōmunes, Mithridatium, The-
riacæ & Andromachi & diateffaron,
puluis de Bolo, puluis Bezoaricus, puluis
de gemmis, & omnia cætera de quibus su-
pra mentio habita est. Excellit tamē o-
mnia præstans, & diuinū illud Ar-
naldi remedium, quod ambigui-
tate orationis intricatum,
non ubiuis explican-
dū esse, antea nos
diximus.

DE CURATIO-
NE MORBO-
RVM PESTI-
LENTIVM.
LIBER III.

Vrationē morborum pe-
stilētium priusquam in-
grediamur, quæ solēt in
quæstionem uerti, ac in-
ter medicos disceptari,

nos ea edisseremus. Primum quid sit pe-
stis: Mox quot, & quales morbi pestifera-
ri. Tum febris pestilens, Carbūculi ac reli-
quorum tumorū, symptoma ne sit: an ij
potius huius. Præterea febres ne omnes pe-
stilentes esse possint, deinde morbi omnes
pestilentes contagiosi sint nec ne: & qui
ex ijs magis cōtagione obrepāt. Hæc ordi-
ne

ne cū exposuerimus, clarior, ac dilucidior
curādi tota ratio futura est. Morbus qui-
dem is pestilens est, quem uel à superiori-
bus uel ab inferioribus causis uel ab ut-
risque uitiatus, corruptus, deprauatus
aër intulit. Sic Auicennas libr. 4. uisus est
intellexisse, cum de peste uerba faceret.
Qui ob has causas aer deterior est, à no-
bis cum spiritum ducimus, acceptus, recta
in cor illabitur. eiusque spiritus uitiat,
calfacit, absurnit, ac discuti primum: de-
inde consecutione quadam, humores ibi
reconditos insana caliditate ac putredine
facit uenenatos. Quæ igitur causa pes-
tis, ex aeris uitio primum extitit, in cor-
dis spiritu proxime suæ progressionis
fundamenta iacit, inóxque transit in con-
tinentes humores, qui ea corruptione in
corde prius, deinde et in toto corpore ue-
nenati fiunt. Morbi huius exordia, nèpe
aeris deprauationem, Hippocrates, Gale-
nus, Auicennas, Rasis uiderunt, suisq; scri-
ptis

ptis mandauerunt. Processum in spiritus
ac humores, ij qui nostra memoria flo-
rent, Gentilis, à Prassio, Bernardus Gor-
donius, Ioannes Iacobus, Ioannes à Tor-
namira, Iacobus à Rotundo, famosi me-
dici, ac ingenij sui monumentis illustres,
quos ut dignitas eorum postulat, hono-
ris gratia nomino. Ex ea caussa quam
triplicem constituimus, triplex quoque
pestilentis morbi genus est, prout uene-
num corporibus effusum, uel sæuius est,
ac rapidius, uel pigrum, ac lentum. Su-
perior caussa infesta, cum sola est, mor-
bis perquam acutis, ad septimum diem
perimentibus, uel citius etiam, nos consli-
tamur, quales sunt febris uehementissima,
Carbunculi, Coli dolor, Eileos Synanche,
Phrenitis, Pleuritis, Straguria, dysenteria,
quibus nos subuenimus proprijs illorū au-
xilijs, additis quæ ad uenenum pestilens
faciunt. inferior caussa sola cum præces-
sit, diuturniores ac longiores morbi na-
scunt

scuntur quod propemodum Hippocrates innuit, Aph. 16. lib. 3. Eiusmodi sunt Pruritus, Scabies, saniosum ulcus, humorum corruptela: partes corporis depascens, corrosio, interdum sic ferox, ut à fœmore crus, à crure pes distrahatur: quod Galenus lib. 1. de temperamentis, ex Epidemicis Hippocratis, usuuenire iudicauit uertebrarũ luxatio, Synanchæ, uteri strangulatus, alui profluvia, Hæmitritæi letales, renum, hepatis, uentriculi, & aliorum uiscerum inflammationes, ac tubercula, memoriæ iactura, & rerum præteritarum obliuio: quod Galenus addidit ex Thucycide capitulo tertio libro de Symptom. differentiis. Ambæ uero causæ pestem si aduexerunt, ægritudines inter citiores ac tardiores mediæ coniungunt, eiusmodi sunt febres, quæ altero tertio uel septenario de sinũt. febres οὐρεχῆς. Hydrops ex imbecilla concoctione, & id genus cætera. His de causis, nimirum putresc

trescunt & incenduntur omnes ex æquo humores ; magis tamen hic quàm ille : quod Hippocrates tacite significauit Aphorism. 19. libro tertio. Quapropter Avicennas , libro quarto dixit , in morbis pestilentibus , incidi uenam oportere , cum sanguis in uitio est : dari purgationem cum humores cæteri. De febre uero pestilente ; sic habendum , eam nunc esse tuberculorum Symptoma , nunc illius ca. Nonnunquam enim febrem præire , sequi tubercula , priora nonnunquam esse tubercula , posteriorem febrem : illud tamen quàm hoc , nocentius. Etenim cum Galeni sententia octauo libro Methodi , febris pessima sit ex intemperaturis : quoniam totum corpus affligit , cæteræ aliq[uam] solam ex eius partibus : & inter febres nulli pestilens cedat malignitate : si febris tuberculum excitauit , duplici malo æger uexatur , præsertim si morbi gravitate , die non decretorio , haud

naturæ vi, & robore, tuberculi ea fuerit eruptio, quam ἡ σφοδρὴ ὥμασις καὶ ἐκφυγὴν ὀνομαζομένην uocant. At uero ubi prodijt tuberculum, nulladum molesta febre, si febris post assequatur, promittit id robur naturæ à se detrudentis, quæ superuacua sunt, & onerosa: præsertim cum id humorum decubitu, non collectione sit: & attollente se sponte natura, non aliunde Symptomatibus prouocata. At si quis ex Auicennæ dicto nobiscum disceptet, febres à tuberculis inductas, esse Diarias, non pestilentes: ille scito magna ex parte id uerum esse, non perpetuo. Continuas enim & intermittentes, putridas aliquando incessere, quod Hippocrates declarauit, Aphor. 55. lib. 4. Nam cum is diceret febres omnes, ex Inguinum tumore profectas, malas esse præter Diarias, in uocabulo, omnes, quod patet latissime febres quasuis etiam pestilentes comprehendi. Vanum est, & quod rixantur aliqui, febre

bres has ideo non esse pestilentes, quod Symptomata ut Bouillæ, & Exanthemata, quæ ab ijs excitantur: pestilentia non sint, quod ex illorum curatione patet. At si ex ijs tumoribus ueneni ac putridi halitus, in cor usque efferuntur, quæ febris pestilentis ratio est, quid iam impedit quominus febris pestilens exoriatur? nec uero absurdum est, fateri quod prius Symptoma fuit, in morbum tandem migrare: cum ea sit affinitas causarum, morborum, Symptomatum, ut alia in aliorum naturam, transeant. Præterea Bubones, quos suo more Althoeim nominat, Auicennas locis ac tempore pestilentibus, esse frequentes uult: iisdemque remedijs tractari, quibus & pestilens febris cum tremore cordis: & eorum morbi qui in cælo pestilenti degunt. Ex quibus omnibus colligere licet, febres eiusmodi

prorsus esse pestilentes. Est igitur cum tuberculum febris præcedit, est item cum febrem tuberculum, crebrius tamen febres priores tubercula comitantur: deceptis interdum medicis, cum ægri ob loci molestum sensum, eminus de tuberculo non febre, queruntur. Ea quidem tubercula in partium principum emissarijs prominent, cum uel copia, uel acrimonia, & caliditate humorum stimulata uis naturæ, eos uelut in sentinas suas extrudit: quò cum peruenerunt, & propter caliditatem, febris subito inuadit: & propter impactam humoris colluiem, pars extumescit: Qua in re obseruandum sine huiusmodi tuberculis, externis, internisue, aut utrisque, qualia sunt Exanthemata, pestilentem febrem contingere raro admodum. Interna si cor occupant, statim occidimus: si Pulmonis cauum, aut membranas Thoracis, aut intersepiens Mediastinum sanguis

guis excreatur : mórſque in biduum dif-
fertur : licet nuſquam ſit deſperata ſa-
natio , præter quàm malum , cum in cor-
de eſt. Morbos omnes peſtilentes eſſe
contagioſos , audacter ego equidem pro-
nuncio , & aſſeuero. Nam ſi Arnaldo,
morbis omnis contagione repit , in quo
fœtor eſt , multo magis peſtilens in quo
& uenenati & maxime putidi halitus
ſpirant. Adhæc , ſi Lippitudo conta-
gione ſpectantium oculos afficit , ſi ta-
bidorum halitus cum cæteris malum
communicat , ſi ſpeculum foeminarum,
cum menſes fluunt , intuitus maculant,
longe potius febris peſtilens , in uniuer-
ſum corpus diſfuſa , contagione malum
diſſeminat : eâque magis , in qua uenenati
ſpiritus plures effluunt. Quapropter ſo-
la tubercula , ex peſtilentibus morbis,
contagioſa minime ſunt. Poſt illa febris:
Maxime uero febris cum tuberculo. Nul-
lum quidem eſt febris genus , quod non

in pestilentes cadat. Cæterum hoc ut exploratum sit, obiter id est interijciendum, è tuberculis pestilentibus, quæ in cmissarijs præcipuarum partium sese produnt, ad febres sæpius accedere: quæ uerò alibi ut in brachio, dorso, tibijs, apparent, nunc anteire febres, nunc aduenire simul, nunc subsequi. Quæ subsequuntur si decretorio die protuberent, fausta esse, ac læta: quoniam ualida natura suo tempore in officio sit. Sin alijs diebus, tristia, & omniosa: quoniam alieno tempore, offensa morbo & Symptomatibus, ad intempestiuas expulsionem accingit se natura. Quæ uerò aut eunt, aut simul affiliunt, uel cum pestilentibus diarijs sunt, uel cum putridis. Nam ut calidus uapor nec uenenatus in cordis sedem euectus, inflammato spiritu Ephemeram simplicem gignit, sic & uenenatus pestilentem: quas ciura uelam materiam fieri medici loquuntur, non quod illis subiecta nulla sit mate-

ria febris, & incendij fomes, sed quoriam humorem nullum exurunt, qui uel coquatur, uel purgetur medicamento. Atque adeò non solum non ex ijs tuberculis Diariæ febres generantur, cum uapor ex partibus longè à corde semotis, non assiduè cor impetit: sed & interdum nulla, cum uapor nullus in cor effertur: quod cum accidit, curatu facillima sunt ea tubercula, & quæ natura uel Pharmaco, uel Clystere, uel glande in pueris, adiuta, ipsa per se discutiat, sudoribus, aut uomitione concitatis. Reliqua plures negotij faciunt, nunc causticis disrumpenda, nunc mollienda Mollificis, nunc Errhypticis mundanda, nunc implenda Sarcoticis, nunc Epuloticis procuranda. Quæ febris inde putrida fit, aut suis redit circuitibus: aut nunquam abscedit: pro humoris qui putrescit, uario situ, ac maiore, mino-

réue abundantia. Quæ stasis diebus recursant, haud quidem ualde sunt periculosa, et Epithematibus, Theriace, Puluisculis, unoq; uerbo Cardiacis omnibus, sanantur. Continuae uerò, ac se nihil intermittentes, cum tuberculis uel emissariorum cerebri, cordis, iecinoris uel aliarum partium, sunt tutiores, quoniam tetri uaporis non tantum in cor subducitur, uisque potentior est naturæ, ac principum partium ualentius robur, quæ noxium humorem à se tam procul exegerint. Ostendant aliæ maius periculum ob rationes superioribus contrarias. Longè uerò maximum periculum est tuberculorum, quæ ad emissaria cordis extant, sinistra præsertim. Docti ac periti medici famam is proculdubio meretur, qui rectè hæc curare sciuerit. Antroscā priores medici tubercula, hæc nuncupauerunt Græci βυλβυλας: haud omnino præter rationem: quia in glandulis, tāquam specu, et

entro deliteſcant. Ea tametsi cum multo coniuncta ſint periculo, Carbūculis tamē leuiora incidunt: quoniā ex humidiorē ſucco, putrido minusq; generātur: & minore cruciatu nocentia, plus ſpatij medico dāt ad excogitanda remedia egro ad ſe reſiciendum. Totius quidem corporis in hoc malo ſtatus peruertitur, ac perturbatur, cordis tamē inſigniter. Etenim cū arx uitę ſit, ac pręcipua ſedes, in id obruēdū & opprimendum, impetus morbi uniuerſus contendit. Iam uerō quęſtionibus hiſce dilutis, quod bonis lauib; inceptum di; ſecudent, ad peſtis curationem oratio traducatur, quo nomine & peſtilentem febrem & tuberculū ſignificamus. Febris, nam de illa ſatius eſt priore loco diſſerre, quoniam & maiore ſtudio medici laborant in ea curanda, triplici ratione uincitur. Primum ijs quę ſeruīdos ſpiritus cordis refrigerant, diſiectos in unum congregant: imbecillos roborant: obſtantiq;

uenenis tota sua natura: qualia sunt odoramentum suprascriptum, è floribus Rosarum, Violarum, Nymphae, omnibus Santalis, Caphura: Epithemata, Electuaria, puluisculi, Cardiaci omnia, quae antea descripsimus. Post uerò ijs, quae humorem cordis ne absumatur seruant: qualia sunt Pullorum & Capi Iuscula, aliáque id genus, cum Lactucis, 4. seminibus frigidis, minoribus, ac Citri Oxalide, Ombacio, Cucurbitis minutim incisis, Ordeo, Croci paululo succo, Arancij, Limonij, Cytrij: Acida perpetuò: sumptum maximè cum inanis est uenter: pingua nunquam, ne ardore concepto febrem augeant. Postremo ijs quae humores prauos educunt, ac leniunt Symptomatum uehementiam. ubi enim febris aestuosa ualde est, cum uomitione, sopore, animi & stupore & defectu, primo die statim iniiciendus est Clyster, eluendo uentri: ac continuo secunda uena, qua

part

parte sese tumor pestilens obtrusit. Sanguis
auferendus; pro modo plenitudinis: quan-
uis sanatos plures quibus uena minime
pertusa fuerat, quam quibus pertusa, ui-
derim. Altero die leuis purgatio impe-
randa, è Cassia, Tamarindis, Rhabar-
baro, Myrobalanis flauis. Sequentibus
abstinendum purgatione. Aluus ducenda
uel pilulis communibus, uel Clystere fa-
cili iam inde ex quo morbus primum in-
uasit, bibenda quotidie Theriaces drac:
i. ex aqua Rosarum, uel Oxalidis, cum
puluisculis antea commemoratis. Tuber-
culis imponenda madens stupa deco-
cto Maluæ, & Chamæmeli, idq; assidue,
horis singulis, uespери, matutino. Sublata
stupa, iniiciendum & apprimendum te-
pens decocti Magma. ubi uerò & febris
mitior est, & nullus grauiũ Symptomatiũ
concurfus, citra uenæ sectionem, ac pur-
gationes, usus Clysteris sufficiet, cum ijs
quæ

quæ paulopost adscribemus. Hæc in genere methodus illa est, quæ paucis uerbis totam curationem perstringit, ac ob oculos ponit, doctis expedita, rudioribus concisa, et breuior. Itaque ut ex æquo fructum operæ nostræ omnes capiant, illam adiectis exemplis fusius explicare decretum est. Nihil enim tam conuenit ad docendum, quam illa facilitas, quæ hærentes in confusa rerum uniuersitate, exemplis rerum singularum adtextis, in lucem è tenebris deducit. Quocunque ergo tempore malum hoc prehenderit, alius durior, uel glan-
de, uel Clystere soluenda, ni uentriculus cibo adhuc onustus fuerit, tum enim aut molienda uomitio, aut si uomat æger difficilior, expectandum quoad cibus delapsus fuerit: intereaquæ parandus Clyster, Iulep, Epithema. Reddito Clystere, si nihil dissuasit, incidenda uena, quo pacto nos antea paulo commonesecimus. Clysteré, ac uenæ sectionem si nihil est quod postulet,

let, danda hæc potio: Recip. Tamar. Ind.
unc. 2. Theriacæ. drac. 1. Rhabar. drach. 1.
Spicæ Nardi scrup. i. pulueris electuarij
de Bolo & de gemmis, Triasantali, Dia-
rhodon Abb. & diamargariton frigidi
añ. drach. 1. Trochiscorum è Caphura
drac. 2. Trochiscorum Diacoralou & è
Spodio, añ. drach. 1. Sacchar. Ros. unc. 1.
Ist hæc omnia dissolue in aquarum Arbu-
ti, Scabiosæ, Oxalidis, Rosarum añ. q. i.
fiat potus. dato bibendas unc. 3. quotidie,
uel matutino, uel nocte media, uel alias, dū
inanis fuerit uenter. Ante duas horas
nihil cibi post sumatur. Adde, si lumbrici
molesti sunt, puluisculum ad necandos eos
quæ post describemus, succum Leimo-
nij, Punici: Syrupum ex Omphacio, è
Ribes, & succo Citrij, ex Oxalide. Infan-
tulum qui lacte depulsi nondum sunt
corpuscula, hæc auxilia ferre non ualent.
Quapropter in eorum nutrices, cura hæc
tota impendenda est, illos bono lacte ut

nut

nutriant. Maiusculis uerò et iam reptantibus, pro remedijs alijs omnibus memoratis supra, aut glans inditur è tergo folij Brassicæ, unctio uel oleo cōmuni, uel uiolato: è frustulo Penidiorum: è dimidia-
te luglandis Nucis medio, oleo perfusis, ut supra: aut sumen et pubes æqua portione Butyri non falsi et olei uiolati linuntur. Ad eorum tubercula prospectum sic est medicis Aluo libera stupæ Cannabis, purgatæ, ac malleo iusæ, ne aciculis horrentes purgant, in puluinar quadratum formantur: decocto Chamæmeli, Anethi, Meliloti, Adianti, Maluæ immerguntur: inter ligneos orbes duos exprimuntur, quos in domestico habere solemus instrumento obsonijs frustulatim discindendis. imponuntur calidæ, horis singulis mutantur, quoad tuberculum uel sit omnino discussum, uel suppurauerit, ut Bubo solet: uel liuescat ut Carbunculus. Tum enim remedia cætera fas est usurpare,

pare, Malactica, Errhptica, Sarcotica, & id genus alia Carbunculus mitioribus auxilijs rumpendus, non uebementioribus illis quæ malum exacerbant, non Septicis, quæ affectam partem malè perdunt, id enim dum ab indoctis Chirurgis committitur, Igne sacro, Gangræna, Estio meno multi perierunt, quos euasuros spes erat, id nisi Chirurgus peccasset. Carbunculis disrumpendis Scabiosa inter duos filices teritur, & cum axungia Porci uetere, ac salsa imponitur. Tutum hoc remedium est. Scalpello circumcirca humor uenenatus ut effluat, Carbunculi conciduntur & Muria sæpius, atque sæpius abluuntur, uel ne sanguis concreseat in grumos, uel si concretus est, ut diffundatur. Id ubi factum, quæ rumpant, aut putrefaciant medicamenta cum stupis ut antea diximus paratis, admo- uenda potius, quàm uel cum lineo, uel cum lineo panniculo. Per stupas enim
rarior

rariores, ac magis peruias facilius ter-
ter uapor ulceris & commodius egre-
ditur, nec in cor redit egressu prohi-
bitus. Posthac Errrypticis, & Sarcoticis,
ulcus ad sanitatem perducendum, ut medi-
ci norunt: uictus is esto qui & in febre nu-
triciis. Ante biduum ea uinum ne gustato,
aut maxime dilutum potato: Ordei deco-
ctum, uel decoctam simplicem bibito, cum
Syrupo ex Omphacio, uel Oxyfaccara:
Carnem paucam, eamq; acidis ut & iuscu-
la omnia, conditam, ac succo Punici, Sac-
chariq; & Cinamomi tantulo, in cibo su-
mito. Acidis enim & putredo coercetur,
& feruor humorum mitescit. Quibus ta-
men uel pectus angustius est, uel tussis mo-
lesta, is talium acor Saccharo hebetandus
est. In cibo dāda quæ cordis humorem &
spiritus exhaustos reponant. Alias uerò
Theriace, aut puluis electuarij de Bolo è
Rosacea, aut condita suprascripta; &
quæ sanguinem refrigerant cætera. In fun-
den

dendus Clyster, cum aluus resistit. Iis uero qui annum iam tertium excefferunt, ad nonum usque, aluus primum Clystere sollicitanda, cū segnior est, uino prorsus interdicendum: bibendum Ordei decoctum, cum Iulep Violato, Oxysacchara simplici, Syrupo, ex Omphacio. Caro nunquam offerenda. sorbendum iusculum conditum acidis suprascriptis, uel frigidis seminibus: edenda panis ossula in eo macerata: arrodendi Pullorum pedes, & alæ summe, uel Omphacio, uel Oxalidis succo iminctæ. Pyrum uel Malum coctum, Saccharo in spersa delingendū. Tenenda hæc uictus ratio donec uel tuberculum euanuerit, uel morbi Crisis obuenerit, ad quintū uel septimum diē. Sumendū interea è puluere de Bolo Theriace, Triasantalo. Diarhodōn abb. Trochiscis de Caphura, nōnihil. Epithematibus suprascriptis, ab initio statim uiscera perfrigerāda, tuberculis, edmoquēdæ stupæ, quēadmodū antea scri-

L

ptū. Hæc auxilia profecisse, in quā plurimis
 ego cōperi. Iis qui annū decimū agunt, ad
 decimū quartū usq; aluo soluta, sanguinē
 quidē uena scēta mittere formidamus: sed,
 nō extuberāte quidē loco, uerū infra quim-
 que digitis, ut si iugulū, uel fauces, uel pa-
 rotides extumuerūt, aut primæ colli uerte-
 bræ, aut dorsi principio, aut humeris, cu-
 curbitule affigūtur, capaces, ore bene pa-
 tēti, quæ multū flāmæ cōtineāt, præsertim
 ubi trahēdū multum fuerit, ac ubi seua se-
 bris uomitiones, soporem, insaniam, deli-
 quia animi, cæteraque grauiā Symptomata
 id genus attulerit. Quidā cucurbitæ fun-
 do cerā admixto gūmi tenaciore inducūt:
 deinde stupas quæ incēdātur, sic apprimūt
 ut cutem flamma non torreat: Alij ce-
 ream candelam in panis crusta rotun-
 da, magnitudine numi, quæ os cucurbi-
 tule subire possit, statuunt, ac decussant,
 et cum decussis radios accenderint, cu-
 curbitulam superimponunt. Alij si quis
 flamma

flammam expauescat, fictile uitreum aut ligneum uas diu calfaciunt; aqua feruente implent, idemtidemque uicissim et admovent, et summouent, id quod sancaulide trahit. Ablata Cucurbitula, aut uase deposito, tumidus locus et accersito sanguine rubens, nouacula, uel scalpello, altius plagam si uelis adigere, conciditur, rursumque aut uas imponitur, aut cucurbitula, quoad sanguinis unc. 3. plus minusue pro uiribus egri, tu elicueris. Sunt qui tuberculis Hirudines quinque, aut quatuor iniiciant. Et cum sanguine quem exugunt, saturæ illæ deciderint, cucurbitulam apprimunt: deinde locum unde manauit sanguis, Muria lauant. Cæterum estimata cum diligenter omnia fuerint, minus superiore utilis est hæc ratio: Sic tamen ut glandulas emissariorum nunquam scalpendas esse putem, nunquam ipse tubercula: Glandulas quidē, quoniam præcipuis sunt partibus uiciniores, medi-

cisque studendū est, ut quammaximè procul fieri licet à partibus principibus uiosus humor abducatur: easdēque ipsas & tubercula: quoniam aucto dolore per uulnerationes, calidi succi è toto corpore in partem ægram confluunt, unde putredo acceleratur; uenenum excandescit; humor tumore collectus inflammatur. In alarum tuberculis carnosam lateris subiecti pars inciditur: aut dorsi qui ex aduerso positus est musculus. In Bubone, coxam, uel nates scalpello diffindimus. Annū natū decimum quintum, ad uigesimū quintum usque, in corporis bona & structura & habitudine, florido colore, plenitudine, firmitate, ociosa ignauaque uita, uentri ac gulæ dedita, ciborum & uini deliciis soluta ac diffuente: primo statim die nondum humore multum uenenato, si tuberculum in alis est, sanguis effunditur è uena brachij: si in inguine, uena Malleoli eiusdē partis, unica positus ut differentia sit

fit, ad tres uel 4. unc. Post sex horas, uel octo, ager cū recreatus ē priore sanguinis missione fuerit, si expedit, aliquātulū præterea sanguinis detrahatur. Ferienda uena in eadē parte quæ inter cæteras conspicua magis, & ampla. In Bubone, secunda primū uena Malleoli, eiusdē partis, nō aduersæ, positus differentia ne duplex sit: deinde si opus est, repetenda euacuatio post aliquot horas. In corporibus nō ita sanguine confertis, cum medicus serius accitus ad biduum tantum, uel triduum quatrīduū-ue præstō est, quia humor tū copiosus in egram partem iam decubuit, ac multum uenenatus fit, sensim putrescens, ægrī uiribus nondum ualde prostratis, licet loqui tuberculo proprior est, ac in eadem parte, sanguinem ad uncias quatuor, uel sex detrahère: præsertim si faciundum id hortetur corporis status, ut si iuueni fœminæ, quæ uel iam nupserit, uel in collegium uestalium recepta, castam uitam egerit:

aut iuueni cœlibi nulladum uenere polluto, cibisq; interea bonis educato, opitulandum sit. His quibus ætas iam constare cœpit, nempe ab anno uigesimo quinto ad septuagesimum usque, corpus si abundat sanguine, si carnosum, rubrum, educto sanguine alias inanitum, uenæ amplæ, distentæ, robur integrum, uita ocio, cibo, uino, mollis, intemperans, effrenata, qualis esse solet eorum qui sacerdotiorum & cultus diuini prætextu, genio plus satis indulgent & obsequuntur: ac Christum speciosis titulis eminententes, Epicurum imitantur: his ante tertium diem, opem nisi dederis, aut utilitate parua, aut frustra omnino post remedium experiare. Statim igitur emittendus sanguis est, ex eadem parte, ad quatuor, uel tres uncias, pro uirium aut firmitate, aut imbecillitate atq; plenitudine: adiecta si conueniat, Epaphræsi, post sex horas, uel octo: non ut temerè quidam censent, post unam alteramue horam. Est
¶ per

et perniciosum horum consilium, qui libras duas, mittendi sanguinis iustum esse modum uolūt, quoniam tantam sanguinis profusionem hoc æuo nemo est prope qui seruat, quod multorum cædes indignis modis sic trucidatorum planius facit. Quod uerò Galenus dixit alicubi, multa sanguinis educatione grauissimas febres restinguī, ac tanquam iugulari: idq; pro miraculo habitū in quibusdā olim fuisse, quos eo remedio ab æstuosissima febre liberasset: non id quidem, sicut interpretantur ipsi, eo uertendum est, ut citra discrimen in omnibus morbis, ac quauis hominum persona et conditione id permittatur: uerum quam in libro de curatione per sanguinis missionem secundæ uenæ præceptionē ille tradidit, ea sic ubiq; tenēda est, ut nūquam frangatur, nūquam prætereatur. Eam qui seruabit, nunquam ille in corporibus hominum ea crudelitate tractandis, insanendum sibi esse putauerit. Ipsa enim tantus

furor, & dānatur, & coercetur. Nec uerò
ut aiunt, modica sanguinis eiectio; prauos
humores cum bonis miscet, & exagitat:
nam id potius quæ est immodica, effecerit,
quoniam immoderatum à moderato fieri
credibile non est, sicut & nec modica san-
guinis detractio iactatos humores uene-
natos in cor ire: cū à corde potius, ij, si
qui sunt, auertantur atq; dimoucantur, ac
solus sanguis uenis inclusus euocetur hoc
remedio, non ille, qui propterea quòd loco
suo migravit, & è naturæ potestate excess-
sit, fit magis uenenatus. Atq; adeo, qui san-
guinis tantum demunt, cōtra quā existimant,
naturam suis uiribus ipsam priuāt:
qua destituta, uenenatus humor, in tumi-
das partes iam secretus, euinci non potest,
ac mors occupat. In cerebri cū tubercula
emissario fuerint, & sanguis mittitur, hu-
meraria, aut brachij media, aut quæ polli-
cem, & indicem intercurrit uena, secatur:
eiusdem partis. Postrema, quoniam lon-
gius

gius ab affecta parte humores deducit, cōmoda est. In alarum tuberculis, aut media, aut iecoraria, aut quæ interponitur medico digito & annulari, recluditur. Hæc q̃; valde ob rationem proximè citatam utilis est. In Bubone subditam genui, aut quæ ad malleolum est, internam uel externam incidimus, prout magis Bubo in Anum uergit aut foras, uersus extat: uel quæ in summo pede notabilior fuerit. Tantisper dum resignata uena sanguis effluit, aut Catharticum sumitur, ne quid in cor ueneni redūdet, & se inferat ampla cucurbitula in ualidis corporibus tuberculis ipsis, aut proximè ad mouenda est: in mollibus ac imbecillis, madens spongia decocto Chamæmeli, Maluæ, Meliloti, Anethi, Adianthi imponenda. Exempta cucurbitula, aut stupæ, aut spōgia calfactæ superimmittuntur, uenenato humori perpetuo reuocando, cuius si quid ad cor usque perumpat, conclamata uita fuerit. Quibus hoc acci-

dit, tubercula repente ijs diuaneſcunt, & occultantur. Intrò ergo ne ipſa refugiant, his Epiſpaſticis humor foras proliciendus eſt. Spōgia equidem minus libèter quàm ſtupis utor: quoniam odore eſt iniucundo, ac inſuauis: præter modum calfacit, & ſiccatur: ubi ſemel in hæſit, uix diuellitur: ob nitroſam, & aſtringentem ſalfuginem, cutem denſat, ac ſpiſſat, eiusq; ſpiramēta claudit, & obſerat: & ut uerum fatear, ſpongia nunquā uſum proſpere hic ſucceſſiſſe memini: utiliores ſemper ac tutiores ſtupæ experimento cognoui. Vena ſectæ dantur bibendæ, unc. 2. Syrupi ex Omphacio Lemonijs, Ribes, baccis Oxyachantes, Acidi ſimplicis, Oxysaccharæ ſimplicis, ſucci Punicorum, Cydoniorum, Malorum acidorum, ex aquis Oxalidis, Scabioſæ, Arbuti, Roſarum, Bugloſſi, Endiuie, cū Capuræ drac. ſ. Nihil enim ſanguinis feruorem promptius extinguit. Decumbito æger in loco frigido, non uliginoſo. Per eſtatē ir-

rore

roretur & cubiculi paries, & pavementū
Oxycrato, in quo demerseris folia Vitis,
Salicis, Arundinis, Iunci. Aqua fontis ma-
dida lintea quoquo uersum explicentur:
Quacūq; ratione in mentem succurret,
aër refrigeretur. Odoretur æger Citrium,
Arancium, Lemonium, Rosas, Rosaceam
dilutam Aceto, Sātalis, ac paululo Capbu-
ræ adiectis, aut globulum hunc. Recip. o-
mnium Santalorum, Rosarum, Violarum,
Nymphææ, Amaraci, añ. drac. 2. Coriādri,
unc. 1. Capburæ. scrup. i. teratur in pului-
sculum, & excipiantur Tragacātho disso-
luto in aqua & Aceto Rosaceis, fiat glo-
bulus: aut puluisculus includatur sacco-
sericeo, & naribus obijciatur. Detur co-
chlear unū medicamenti uires instaurātis,
è Rosacea. Cor hoc Epithemate refrigere-
tur, Reci. aquæ Solani, Lactucæ, Portula-
cæ, Oxalidis, Buglossi, Nymphææ, Melisso-
phylli, añ. un. 2. Aceti Rosacei. 4. i. omnium
Santalorum, Spodij, Rosarum, Cocci Ba-
phi

phici, Schoenāti, añ. drac. .i. Caphura scrũ.
 .i. horum puluisculus in ollula noua cum
 aquis misceatur. Sericeus uel lanceus pāni-
 culus, Coccineus, in ijs tepidis mersus, hye-
 me præsertim, ac frigidis temperamentis,
 infra sinistram mammam duobus digitis
 apponatur, cum in uētriculo cibi nihil est,
 mutetur cum exaruerit. Aut sacculus Coc-
 cineus, sericeus, cordis formaturbinatus,
 uel quadratus, puluisculis ijs repleatur:
 aquis imbuatur, admoueatur, uel frigidior
 uel tepidior, pro temporis ac temperamen-
 ti uarietate. Hyeme plus aquæ Melisso-
 phylli, & Sampsuci, admisce: cū Moschi
 tantulo. Pectus cū imbecillum fuerit, nō
 ita frigida hæc auxilia, sed adiectis quibus-
 dam calidis temperata, præscribēda sunt.
 Dandum crebrius quod uires instaurat,
 Cardiacon. Imperandum hoc Iulep, Reci-
 succi Oxalidis, Malorum acidorū, Aran-
 cij. Lemoniorum, Buglossi, Cydoniorum
 Omphacij, ana quar. .i. clarificentur hæc
 quoad

quoad tota fex fidat, & è turbidis perſpi-
cua fiant: adde tum ſucci Punicorum, &
Aceti Roſacei, ana unc. 3. omnium Santalo-
rum drach. 1. Roſarum, & Capburæ ana
ſcru. 1. Cinamomi, ſcru. 2. Sacchari, lib. β.
fiat Iulep. aut Rec. Syrupi de Omphacio,
Leimonij, ſucco Citrij, ana un. 3. ſucci Pu-
nicorum, Aceti Roſacei, ana un. 2. Syrupi
de Ribes, un. 1. ſucci Oxalidis, uel Bugloſ-
ſi, uel Arancij, uel Scabioſæ, unc. 2. aquarũ
End. Oxalidis, Scabioſæ, Roſ. ana q. 1. fiat
Iulep cùm omniũ Santalorũ, añ dra. 1. cla-
rificetur. Fit & Iulep è Syrupo Roſato,
uiolato, de Endiuia, Acido ſimplici, Oxy-
ſacchara ſimplici, & Ordei decocto, uel
aqua fontana ſola decocta, & refrigera-
ta. Quidam cucurbitam fruſtrulatim inci-
ſam in clibano ſuper laterẽ aliquantulum
ſiccant, poſt autem prælo, aut diuerberato
baculis duobus craſſiore lineo panno, quo
ſint inuoluta fruſtula, ſuccum exprimunt,
ac Saccharo condiunt. Ex horum quouis

mulcenda, & siti & febris uehemētia. Sumitur cochlear, uel inſtaurāis Cardiaci, uel huiusce medicamenti, Reci. Trochiſcorum Diarhodon, de Caphura, & Spodio, ana drach. 3. pulueris Triſantali, & electuarij de Bolo, ana dra. 2. pulueris elect. de gemmis, & diamargariton frigidi añ. drac. β. pulueris diarhodon, Abb. dra. 1. Caphuræ. gra. 5. Cinamomi interioris, dra. 2. ſeminis Papaueris albi. drac. 1. corticis Citri cōditi Saccharo, unc. 1. baccarū Oxycanthæ drac. 2. bractæas auri. 4. Sacchari quod ſufficiat, fiat cōditum & aureis bracteis operiatur. Trochiſcorū de Caphura, mirabilis hīc utilitas: Quare deſcriptionē illorū adſcribendam cenſui. Ea ſic habet. Rec. Roſarū unc. 1. Spodij, Santalorum omnium, ana un. β. Croci dra. 1. Amyli, Glycyrrhizæ, Xyloaloes, Cardamomi, Coriā dri, ana dra. 1. Caphuræ. drach. 1. Sacchari cādidi, Mānæ ana dra. 3. cū mucco Pſyllij, Roſacea macerati, fiant trochiſci. Sanguinem

guinem mittere si non expediat, uel quod citra noxam ferre corpus non poterit, uel quod nō in tēpore medicus affuerit, ut cū post triduum accersitur: Clystere primū aluus lenienda: Pōst dandū Catharticum, sed p̄mitius. Cetera, Syrupi antea scripti identidē bibendi, iusculāue acida sorbenda. Tubercula pestilentia, iā enim curatio- nem eorū priuatim exponere res ipsa monet, uel discutiuntur initio diaphoreticis, quod satius est, uel Epispasticis amplificantur, ut suppurent. Quod autem ex Auicennæ dictis uolunt quidā, biduo toto hęc Oxyrrhodino persundi, aut imbuta Posca spongia foueri: principio quidem antea quā n̄ multū uenenatus humor fiat, & cū tuberculū in emissario cordis, iccino- ris, cerebri non fuerit, id iuuabit: præsertim si uicinæ partes & circūpositæ persundantur, non quæ affecta est: aliās non tantū nihil, sed & detrimentū iniunget, ut ex alijs multis Auicennæ locis uidere est.

Hum

Humor enim uitiosus, his quæsitis remedijs in altum corpus regreditur, & cor ac nobiles partes, maximis dānis afficit: itaq; foras is semper euocādus est, ac nullo modo repellendus. Per statū scarificādus tumor est, ut quod in eo calet, seruet, partes uicinas exest, ac corrodit extundatur. Cōpēdiosa hæc est curatio tuberculorū, quæ alibi quā in emissarijs præcipuarū partium excrescunt. Hæc enim siue Carbūculi, siue Bubones, siue Pustulæ quædā aliæ, ex feris, & malis fuerint, mox crustosæ, quale genus est uniuersum pustularum uenenatarum subiecto Clystere, & corpore purgato, incunda uia est, qua si licet discutiantur. Quamobrem primum Cucurbitulæ tres sic apponuntur, ut prima infra glandem proximè affigatur, altera post banc, tertia post utranq; : ambæ deorsum uersus, recta quasi linea, qua tāgenti sentiuntur ueluti quidam nervus durior. Faciendū hoc matutino, uespero, & interdū sepiusculè.

culè, maximè cùm egri relinquuntur animo. Id enim uenenatum humorē à corde procul amolitur, & suppurationem promouet. Detractis cucurbitulis, post horā mediam, aut paratis quemadmodū antea diximus, stupis aut succida lana ex Ovis collo detōsa, bene ac studiosè carminata, aut gausape, aut filtro, decocto quod antea præscripsimus immerso ac expresso, tētandū est humorē discutere. In decoctis perpetuo sunt emollentia quædam, ne si aliter constitutum sit, quod crassius est, dure scat, eo dissipato, quod tenuius est. Hac quidem ratione si non proficitur, cum uentriculus cibo exoneratus, ac inanis fuerit, decocto superiori, tuberculum irrigandū est ex alto, providendumq; ne calfacta pars repētino aëris frigidi occurſu feriat. Pōst calens stupa ut antea dictū, identidem & apponatur, & mutetur. Hoc satis remediū si nō facit, superiori decocto stillans adhibenda spongia est, semel quo-

tidie, uel ad summū bis, ne desiccet prætermodū. Stupis nāq; illa efficacior est. Deposita spongia rursū admoueātur, cū Magmate decocti, ac mutetur, postquā refrixerit. Si uehemētius attrahendū, Cucurbitule adhibendæ, uel hirudines, supra ut ostēsum est. Si unā cū tuberculo febris est, et grauis et indefinens, hæc ratio tenenda usq; ad septimū diem: sin tuberculū solū, uel cū diaria febre, in emissariorū quodā promineat, ex partibus primarijs aliquā nonnihil grauata esse denūtiāns, scēta uena, et data purgatione, cū opus fuerit, solis stupis decocto superiore mersis, morbus euincetur. His remedijs auspice me ac duce, etate prima firmata, præcipitata ac affecta multi cōuauerūt. Ego equidem illorū industriā nō probo, qui ex ciendis humoribus, unā uel duas cochleas tussas, cum testis imponūt, præsertim si febris est adiuncta, quoniā ex Auicēna Cochlea resiccant immoderatus, et statim exardescūt;
quo

quo duplici incōmodo, & ingrauescit calor febris, & tuberculorū humor siccatus: discutientiū uim pertinacias repudiat. Sūt qui Ranam, cuius pelle uentrem exuerint, adhibeāt eodem proposito, sed nō conuenienter, mea quidem sententia. Illam enim praesertim uisā, sicut & radicē harūdinis, & Aristolochiae crematas, quāquā trahere medici ex alto uelint; quia tamen iustopius siccant, & calfaciūt, hic obsuerint. Multo uerò minus Calamenthū, Pulegiū, Nasturtiū, Pyrethrū, Costus, Piper, Alcyonium, maris spuma, emplastra ē gūmi Pini, Therebinthina, Melle, Fermento, Propoli, Arsenico, nisco Roboris: quae omnia plus satis calfaciūt, & siccant. Quēdā sicut & σαχάρι magnū, ob lentorem & glutē cutis poros obstruūt, ac obturāt, halūsque uenenati exitū remorātur: unde fiūt tubercula insanabilia, & lethalia, quod Cheirurgorū inscitia frequēter accidit. Ij enim cū rerū omnīū imperiti planē sint,

artisq; suæ prorsus ignari, & alioqui temerarij, ac præcipites, apud stolidã plebẽ, quæ ab indoctis doctos nescit dignoscere, uenerationem aliquam habent, qua inflati nihil nõ audent, nullũ nõ scelus patrãt: uitamq; hominũ sicario, ac lanio quouis cõfidentius eripiũt: audacia legibus publicis & iudicium seueritate puniendã, ijsq; adstringenda cãcellis, ut absente medico qui consiliũ moderator sit, faciũdũ nihil suscipere permittatur. Sunt qui Clematidis genus secũdum, Flãmulã uocant, tusum tibijs uel brachij musculis, uel humeri alligãt, ut ijs perustis, & inducta crusta, à præcipuis partibus nocens humor retrahatur. Hoc ego nõ nisi in robustis corporibus, et quæ febre careãt laudauerim. Placet magis quod quidã reuulsis Cucurbitulis, Hirudines admovent. Cæterũ, meo consilio res si geratur, ad septimũ usq; diem, præter stupas, ac spongiã decocto Chamemeli, Meliloti, Anethi, Maluæ, Bulbi, Liliorũ
madid

madidas adponetur. Cū enim fiat attractio, uel à calido, uel à uacuo, uel à naturæ cognitione, hos tres modos, in diuitibus præsertim ac opulētis, nos usurpamus. Ob uacū trahit Cucurbitula, uel cū scarificatione, uel citra scarificationē: digitis quatuor infra tuberculū affixa, ne quid uacui sit, carne in tumorem sublata, excitatisq; humoribus. Calore trahūt stupæ Cānabinae, decocto superiori madefactæ, ac inter ligneos orbes expressæ, et ut calēt appositæ. Hoc remediū profus excellit, quoniam humoris multū dissipāt, nec interea febrē augēt, uel aegris dolorem incutiūt. Naturæ coniunctione trahunt gemmæ, quas supra memorauimus. Eæ stupis iam admotis, uel appendūtur integræ, uel in puluisculū tritæ, fasciæq; reuinciūtur. Hæc ad septimum diem ubi cōtinuata sunt, coquentia tū medicamenta ex usu fuerint, nō citius: quoniā glutinosa illa, cutis poris impeditis, uenæ natus uapor ne transpiret obstāt, eūq; sic

in cor regerūt: & quoniā putrefaciūt omnia, uistis magis ac incensis eorū appositu humoribus, Gangrenas & σφάκίλους, pariūt. Tempestina igitur coquentia sunt die septimo, cū & tuberculū crescere, ad suppurationemq; festinare uidebitur, & remedijs superioribus, ueneni prauitas remissa fuerit. Amplificato uerò tertio die tuberculo, augescenteq; febre, ac agro magis quā antea irrequicto, si floret ætas, nōdūq; robur imminutū ualde fuerit, alarum & inguinis glādulas totas discindūt multi, secūdum partis longitudinem: haud magno doloris cruciatu, quoniā sensus expertes illæ sunt. Hac in re summopere cauendum, ne uena, arteriāue saucietur. Agro, prius quā id fiat, medici periculum mortis adesse nūtiāt, id ni patiatur, & quæ possunt eloquentiæ facultate animum addunt. Discissa glādula sanguis sistitur stupis Rosaceo, & uitellis ouorū tinctis, effuso albumine, quoniam & glutinosius, & frigidius est quā par sit. Rigatur pectus

Cardiacis Epithematibus: dantur bibendi Syrupi Cardiaci, tosti panis ossa uino fuluo aqua multa diluto maceratur, edendaq; offertur. Aliquātulum uini post sorbetur. Facies osq; totū aspergitur aqua Rosacea Caphurata. Eadem, manus lauātur. Odo- randū cū Rosacea, Acetū naribus obijci- tur. Glādulas ego equidē proscindere sem- per sum ueritus, quoniā tā ancipiti cura- tione periculi multum accersatur. Affixis uerò ut antea dictū, Cucurbitulis, & scari- ficata parte, quā attollit Cucurbitule flammā, uel admotis Hirudinibus, sanguinem ad sex, aut septem uncias fundere tutius esse crediderim. Sunt qui ferro cādenti urāt tubercula, remedio nō nisi cū deest febris, & in ualidis corporibus utili. Horū uehe- mentiū loco, praesertim si ad ea perferen- da imbecillo aeger est animo, ualdeq; tu- mor accreuit, ter aut quater spōgia & in- terdiu et noctu apponēda est, stupēq; mer- se in decocto supra tradito, assidue cōti-

nendæ. Post septimũ uel nonũ diem febre
iã leuata, maximè si interciderit Crisis, si
de humoris ueneno suspicio remota est, si
uires adhuc firmæ, si nec liuescit, aut nigre
scit tuberculum, si quæ suppurationis spes
obtenditur, ~~κατὰ τὴν~~ hoc præscribimus.
Recip. rad. Althææ & Liliij, radicis, He
lenij, & si nulla febris est, radicis Cucume
ris syluestris, & Cæparum, ana libr. β. Ca
ricas. ʒ. o. seminis Lini, & Foenigræci, ana
unc. ʒ. foliorum Maluæ, Althææ, uiolæ, A
canthi, Cardunceli, ana m. ʒ. coquantur o
mnia, in aqua. pinsentur, incernantur, ad
de axungie Porci, recentis liquatæ & co
latæ, libr. ʒ. ʒ. farina Lini, & Foenigræci,
ana unc. ʒ. fiat cataplasma. Addunt multi
Cochleas cum testis tussas. Illas ego non
aspernari soleo, ubi cutis densior est, ut in
parotidibus, ac Bubone. Adijciunt qui
dam fermenti panis fursuracei crassioris
unc. ʒ. humoris trahēdi caussa, & rumpon
di tuberculi. Id ego potius in carbunculis
proba

probauero. Hoc superiore $\pi\epsilon\pi\tau\iota\kappa\delta\eta$ mitius
est. Re. farine Tritici. q. 3. aquæ lib. 1. olei
de Lilio, & Chamæmeli, ana unc. 2. coq;
donec spissescât, cum medulla 1. panis fur-
furacei, & Caricis simul incoctis, axun-
giâq; Porci recenti, uel gallinæ, uel Buty-
ro, fiat Cataplasma. Vetustus, rancidus &
salsus adeps, Carbunculis disrumpendis
aptior est. Alia propemodum innumera
hoc genus remedia peptica, Errhyptica,
Sarcotica, Epulotica, hic ego recensere
possum: quæ ne lōgus sim, & quoniam in
ueterum medicorum libris passim legun-
tur, de industria missa facio. Tuberculum
si liuet, aut nigrescit, aut interius labitur,
siue Carbunculus fuerit, seu pustula quæ-
uis alia, ex difficilibus, nouacula scapellō-
ue, ut altius uulnera nos impingamus,
mox ægra pars scarificatur, deinde Mu-
ria proluitur, sanguis ut exeat, nec dure-
tur. Plagis imponitur uel Cucurbitula, uel
Galli deglabrati podex, uel ut multi uo-

lunt, aut Rana, aut Cochlea. Hæc calidiora sunt in emissariorum tuberculis: in alijs sat conuenientia. His actis, quod tuberculum disrumpat, adinouendum. Id ego in pueris olim è uitello Oui, & Sale pauco infriato, parare consueui, ac singulis horis renouare. Quod si eo malum in crude scat, Scabiosa sola inter saxa duo teritur, et cū axungia Porci salsa & uetusta pinfitur, ac superponitur, quod & hoc mō fit. Re. Scabiosa, & Symphyti maioris, ana m. l. tere inter duos silices, cū uitello oui, & axungia Porci uetusta, salsa, et rancida, salisq; fossitij paululo, fiat Cataplasma. Prosunt his, ualidiora, & cum nulla febris obsedit, & in partibus corporis quæ lōge ab emissarijs seiunguntur, quale est quod è Caricis, Fermento, & Sale fit, quale est & istud. Rec. Cātharidas 2ē, cōterātur in puluisculum, è quo ungentum fiat, cū axungia Porci, renouetur ter, aut quater quotidie. Vēhemētius fuerit & in duro corpore, ac cu-

te spissiore: aptius, si quartā partē Saponis mollis adieceris. Ad hanc classē & hæc duo pertinent. Rec. Salis, Nitri, in puluisculū triti, un. 1. Fermenti unc. 1. pinsantur omnia simul, & cum stupis imponantur. Rec. Calcis uiuæ unc. 3. Saponis unc. 1. Fermenti unc. 1. Salis fossitij drac. 3. fiat unguentū. Horū appositū, ne dolor incurset, malū exultet, humor prauus intrò abscedat, circūponendū emplastrum Gal. cuius hæc est descriptio. Rec. Arnoglossum. 3. panis furfuracei, unc. 6. farinæ Lētis unc. 1. coquātur hæc in Aceto, deinde simul pinsantur. Addit Auic. Gallam, ac recte, sanguis tenuior si fuerit. Ad idem ualet Emplastrum, è duobus malis Punicis, in Posca uel Aceto decoctis: aut quod fit è terra Lemnia & Armenia Bolo, mixtis cum Oxyrrhodino. Ignē sacrū cū hisce tumoribus irrepsit, posteaquā uehemētia doloris nonnihil placata est, Auic. hoc unguento demulcet. Rec. carnis passerum, Carica-

rum,

rū, Nucū ana unc. 1. farinæ Ordei unc. 3.
Sapæ, lib. 1. fiat unguentū. Hoc coquuntur
ac rumpuntur Carbunculi. Discissus Car
bunculus, unguēto è succo Apij, Plantagi
nis, Absynthij, Melle Rosaceo, et farina
Ordei, simul coctis, ac Terebinthina, lota,
detergitur. Post carne impletur, ac cicatri
ce tegitur. His remedijs cōsultus, prudens,
ingeniosus, diligēs ac iudicio limato medi
cus, quātūvis arduas morborū disfulculta
tes euicerit, industria præsertim, cura, et
opes medicamētarijs abūde si suppetita
uerint. Hæc enim si nō suppetāt, ægris un
de opitulētur medicis nō est. Quapropter
deserti fato cōcedūt, letali morbo, quē sa
nari posse remediorum materia si medico
suggeratur, in spe fuit. Absorbet pestis
multos, quòd in re tenui nō est, unde medi
co numerent. Nam ut certū est ac præsens
discrimen, corū qui cum ægris uersantur,
sic ex medicis pauci, non nisi maximis
præmijs adducti, in tantum periculum
sefe

sese committunt, & sapienter, ut quidem sentio: quoniam & multos incautius se obtrudentes, ruina cæterorum inuoluit, ac oppressit: Et quamuis dies multos, citra noxam ad ægros medici nonnunquam adeant, casu tamen aliquo in eas tandem compelluntur angustias, unde sese educere non possint. Paulatim enim sic malum consuetudine radices agit, ut nulla ratione post extirpari queat. Cæterum ut medicorum absentia salus multorum afflictæ est, sic & Cheirurgorū imperitia orbatæ uitæ quamplurium: dum quos uexari nō oportuit, eos erepto sanguine labefaciunt, quas sanguine profuso ægritudines medicari conueniebat, eas nullis auxilijs tractatas, dimittunt, ac perperam in alijs omnibus remedijs hoc pacto iudicant. Qui autem ex illis doctrina & literis politi sunt, usūque rerū mala hæc procurare uere sciunt, maximi lucri spe nisi alliciantur, periculū horrent: ac uitæ consulere, quàm cæteris

nulla mercede inferuire malūt. Nobis enim proximi ipsi sumus, nemoq; est tāta occaecatus amentia, qui de sua salute potius, quā aliorū sollicitus nō sit, maximē in cōtagione tam cita, & rapida. Haftenus de remedijs. Nunc quomodo alendi sint aegri trāsīgamus. In cibo dādo Galenus libris Methodi uiriū cōseruationem praecepit nobis captari uult. Eā si unquā alias, hoc certē in morbo tuendae nō solum ac retinendae maxima cura sunt, sed etiā firmāda, augenda, roboranda. Hoc quidem παράδοξον, ijs uidebitur, qui magistro. Hippocrate, cū in morbis acutis cibādos egros esse parcius didicerint, in pestilenti febre quae celeritate ac uehementia nullas nō anteit, uictum parcissimū iniungunt. Bene Heracle, ac recte Hippocrates, sed cuius dictum ad morbos acutos nō uenenatos trāsferendū sit, ac uires non prorsus exolutas, quas idem ipse collatione cum morbi uiolentia, explorādas esse ratus est. In his uerō morbis.

bis, cum humoris ueneno spirituum magna copia disiūciatur, & uires exhausto spiritu cōcidāt, statim tū reparāda illa fuerint, tum spiritus reficiēdi, ac restituendi, quod cibo sæpiusculè sumpto nos consequimur. Multos esse certo scio quibus uituperetur hæc animaduersio. Cæterum illi si attētius rē expenderint, & mihi suffragabuntur, aut potius ueritati, à qua prudens inter disputādū nunquā descui, & aliorū qui in hac re peccāt, errorē coarguēt, quē satis superq;, ipse rerū euentus, palā facit. Neminē enim ex ijs qui sic habitī sunt, non ad mortem deductū fuisse memini. Sed & Galenus ut ueterū etiā testimonio nitamur cibū in accessionibus febriū se dedisse scriptis mādauit, cū ægris animum morbi uis ademisset, quod in peste frequētissimū est. Auic. cibis, uel firmissimis uel affatim nutritiuis, & acidis omnibus, appetentia ne contrahatur, ut Lenticula, ex Aceto, carne Pulli, Alaudarū, Perdicum, auicularū que

in montibus uiuunt, Hædina pascendos
 esse tradidit, cogendosq; si recusent ad ci-
 bum capiendum: Hæc eadem in Rascos de-
 cimo libro, ad Almanforem monumentis
 extāt. Quod ergo multi hoc seculo faciūt,
 ægri fame & inedia minime diuexandi
 sunt, sed modus hic terminandus est, ac
 exequendus. Prima quidem lucc, qua mor-
 bus corripuerit, uentriculus adhuc cibo si
 premitur, alius bona faciēda est Clystere.
 In horas duodecim cibo abstinendum. post
 sorbendum uel Amygdalatum uel Pulli iu-
 sculum cum quo coxerint semina 4. frigi-
 da maiora & Oxalidis, Ordeum, Cucurbi-
 tæ pulpa, acerbæ uuæ, duæ uel tres. In lan-
 cem iusculum effussum cum fuerit, prius-
 quam sorbeatur, instilla succū Lemonij,
 Arācij, Citrij, Oxalidis, Omphaciū, Ace-
 tū. Morbus uerò si ieiunū ac siccū homi-
 nē prehenderit, is offas duas, uel tres hoc
 iusculo maceratas edito: post, iusculū ad-
 dito, Croci tantulo, sorbeto. Hoc idem fiat
 quota

quota quoq; hora sexta, & noctu & interdiu. Altera die, eadem prorsus ratio teneatur, nisi præierea uelis malum Pyrum, Cydonium, cocta in pruna, uel sub testu, aut in olla aqua uacua, Saccharo cōspersa, dare. Priusquam cibus offeratur, manus, facies, os abluendum. Posca, acimorū Punici Mali, uel acidī, uel inter acidum et dulce mediū, cochlearia duo exugēda sunt, elota prius Rosacea. Mēsa postrema pro Bellarijs esto, uel nudū, uel Saccharo testum semen Coriādri, aut panis tostus, ea lege ut nihil post bibatur. Tertia die præter memorata cibaria, ut indulgentius paulo accipiātur, ac uis corporis redintegretur, spiritusq; in eorū qui sunt dilapsi locum, sufficiantur: pullorum pedes, alasq; summas arrodere, ac Galli iuuenis testiculos comēsse, & carnis succū ac uinū bibere permitto. Modus quo carnis succū elicimus, apud Auic. est, cap. de curatiōe torminum, ac doloris Coli. Appetentiæ dādæ:

caussa, cibus acidis perpetuo condiendus, ut aqua Rosacea, & Aceto. Quarto die glaciatur ius præter superiora cum panis frustulo, uelut auctario quodam, præbeo acidum, ut appetentia semper efficiatur. Glaciatur ius fit è carne Perdici, Pulli, auicularum, quæ pedicis & aucupio decipiuntur, cum paxillulo Cinamomi, Caryophyllorum, Zingiberis, Croci, quæ integra sunt iniicienda, non pistillo comminuenda: & seminibus frigidis, ac Cydoniorum, & Psyllij, Aceto, & Omphacio. Quinto die pariter ac sexto, usque ad septimum nihil immutandum, nisi forte pulpam alæ, uel Pulli, uel Perdici minutim incisam, sed parcè admodum exhibeas. Hanc progressionem in uictu finiendo sigillatim, & ordine tradere placuit, ut intelligatur, tametsi pestilens morbus acutus sit, peculiarem tamen constituendi uictus modum habere. In alijs enim ad statum usque è pleniori uictu, ad tenuiorem proceditur: Hic uero contra è tenuiore ad pleniorum. Bibenda decocta frigida, cum aliquo ex
Syr

Syrupis acidis. Vinum ex ægris sunt qui tam auide petāt, ut cupiditate ac desiderio nōnunquam deficiat animus. Iis ego & faciē, & os, ut diluto uino abluant impero, quotidie: Die uero tertio, nunc dum prandent tantū semel & principio, nūc dū prandent ac coenāt, uinum bibere permitto, album, pellucidum, subacerbū, suaue, quartsa parte aquæ decoctæ, ac refrigeratæ temperatum. Tantæ ægrorum cupiditati ex medicis nonnulli paulo durius se opponunt, uinumq; peruicacius deposcentes ac efflagitantes obiurgant, & increpant, postulationi resistentes, nescij quantum appetentis naturæ uis qua & belluæ prædite sunt, nos incitet, ac eorum det appetitus, quæ utilia sunt: fugam uero ac declinationē monstret, eorum, quæ nocēt. Vini cupiditate æger si non flagrat, uel si uinum alioqui gustanti amarum & insuaue sit, Cydoniorum, aut Punicorū succus bibendus, cum Iulep Rosaceo, uel aliquo alio ex acidis, quæ supra retulimus. Aestus

febris si perurat, frigida æger explendus si torosus, bene habitus, ac carnosus fuerit, nō macer, attenuatus, imbecillis: si natura frigidus uenter nō est: si nulla uiscerū Phlegmone, si aquam bibere consueuit. His enim conditionibus aquæ dandæ potestatem Galen. Metho. facit. Iisdē quarta quoq; hora, dandum uel iusculū, uel iulep. aliquod, uel instaurans Cardiacon: & si animo cadunt, uinum dilutū, cū offa panis assi, quo auxilio citissime, discedens animus reuocatur, Gale. si fides est. Aegro cibato, duabus horis post, tuberculis admo- uenda, quæ antea nos remedia præscripsimus. Vbi præterierit dies septimus, extra periculū iam uita fuerit, ac Crisum aliquā natura commoueri, & absoluerit, abundantius ægris datur Pulli, Perdiciis auicularum, quas pedicæ dolis uenamus, elixa caro. Nam elixa in febribus magis quàm assa conferunt. Hædina, Hædi intestina, acida iuscula, nisi aut inualidi nerui, aut pest

pectus angustius & astrictius fuerit. Tum enim acidorum noxa magna cura emendanda est. Cætera ut in Prophylactice nos diximus, constituenda. Carnem ego nullam uesperim cœna dandam esse plane censeo, tum quia in bilioso uentriculo, ac impuro nō recte coquitur, sed usta & magna corruptela deprauata, febriū ardores duplicat. Nō pura enim corpora, quāto magis aluntur, tanto magis læduntur: Tū quia mora in uentriculo, somni diuturnitate, & caliditatis uehemētia quæ tū magna est, caro putrescit ac uitatur, & febribus incrementū adfert. Auenarū ergo, Amygdalatum, Ptisana danda potius, uel Malum, uel Pyrum, uel Cydonium coctū, in iusculis parata cucurbita, Lactuca, Portulaca, & si uenter admodū æstuat, Lactuca cocta, ac minutim cōcisa, eo modo cōdita quo Spinachia solēt, sed cū oleo paucissimo, quoniā facile oleū incenditur. Coquuntur Suis pedes, et Hœdi in aqua, & Aceti paululo, cū seminibus frigidis qua-

tuor minoribus, Psyllij, Cydoniorū, Papa-
ueris, Cucurbita minutatim cōsecta, Oxa-
lide, Omphacio. Iusculū hoc datur sorbē-
dū cū panis tribus, uel quatuor offis, quæ
post in cibo sumantur. Crebro alimentum
offerēdū, sed exigūū semel, ut spiritus qui
ab humore uenenato ppetuo disturbātur,
ac disiciūtur, æger recuperet: eorūq; ma-
teriā nēpe sanguinē recentē naturæ bonū
ac purū subministremus. Itaq; nō cōmittē-
dum est, ut uel esuriāt ægri, uel sitiant. Os
squalidius, et scabrū abluēdū aqua, Syru-
pis, quos antea memorauimus, sitis satian-
da. Pestilētis morbi grauissimū Symptoma
est, quod Zonā uulgo nūcupant. Ea sic fit
Pustulæ nōnūquā per febres pestilētes, fus-
cæ, nigræ, liuidæ existūt, in partibus cor-
poris a glādulis emissariorū seiūctis, ut in
scemore, tibia, capite, brachio, humeris,
quarū seruore, et caliditate succi corporis
attracti, glandulas in traiectione replent,
et attolūt, unde Bubones fiunt atq; Carbū-
culi. Ab ijs tāquam solidus quidā neruus,

in partē vicinam distentam, ac ueluti conuulsione rigentem, producitur puta brachium uel tibiam, nunc rubens, nunc fuscus, nunc obscurior, nunc uirens, nūc Iridis colore, duos uel quatuor digitos latus. Huius summo qua desinit in emissarium, plerūq; tuberculum pestilens uisitur, altero uero extremo qua in propinquum mēbrum porrigitur carbunculus. Hoc scilicet malū uulgus Zonam cinctū me nominat, periculosum minus, cū hīc tuberculo, illic Carbunculo terminatur, quā si tuberculum in capite solum emineat. Humores nāq; uitiosos, in artus, et extrema corporis procul à uisceribus & primarijs partibus, faustum est ablegari, uel multis, si res ita ferat, tuberculis. Sic enim principales partes, iniquo se leuant pondere, humoris uitiosi quo grauabantur. Sumpta est hęc appellatio à cinguli, uel cinctus similitudine. Qui hoc in morbo sūt, curātur uenę sectiōe, purgatiōe, Theriaca, puluere electuarij de Bolo sūpto ex aqua Scabiosa,

et Rosacea. Tubercula irrigantur, decocto Chamæmeli, Anethi, Maluæ, Alibææ, Meliloti. Pustulis quæ prorsus Carbunculi sunt, inijcitur uel Scabiosa trita, cū uitello oui ac Sale: uel emplastrum de Malis Punicis. Carbunculus qui in altero Zonæ capite seruet, aut nouacula, aut scalpello dirimitur: aut Hirudinibus laceratur. Postq; admouetur Cucurbitula. Imponitur qua sanguis manat, uitellus oui, cū Sale: In ambitu uero, quod repellat affluētes humores astringens medicamentū. Cætera Syrupis Cardiacis, cōditis, Epithemate refrigerāte odoramētis, totū negociū cōficitur. Attēdendū huiusce mali duplicē esse, ac disparē materiā, tenuem alterā unde Carbūculus: pingue, & crassam alterā, unde fiūt tubercula. Aliud est & ægritudinis huius symptoma, sanguinis uel primo die uel sequ. excreatus, fissæ uenæ, aut arteriæ, in pulmone seu mēbranis pectoris, ob Carbūculos innatos, aliāue tubercula, quæ si nō hiscāt mox occidunt: si dispescūtur, prorūpente

san

sanguine, uita expellunt. Quare in tantis angustijs malū quā sit perniciosum, uel me tacente quiuis intellexerit. Expuiur & nōnunquā sanguis, qui per uenas, & arterias integras ac illæsas, uelut exudatione quadā, trāffluit: ut in Pleuritide, sortē quidem graui, sed quā superior minus periculosa. Dissiliūt in ijs uenæ, quorum pectus cōtractius: iusto plus adductū: uoracibus, gulosis, temulētis, uimosis, intēperāter uitā traducētibus, sanguine ob desuetā uenæ sectionē, redūdāte. Hic magnum esse præsidium in Armenia Bolo quidā sentiūt, propterea quod siccet multū, adstringat, repellat introrsum, & patentes uenas cōglutinet, ac ferrummet. Illorum ego sententiā nō cōprobo. Quāuis enim Bolus Armenia cōmittat diductas oras uenarum, eoq; nomine usui sit, quia tamen corruptū sanguinē, in cor unde pellebatur regerit, efficiq; ne dirus & teter uapor exhalet, illā dare semper refugi, maxime post triiduum cū multū uenenatus humor, in cordis iam

locū appulit. Quod uero Bolū Armeniā,
scriptis suis Auic. laudauit, ad pestilentes
morbos utilē, id quidem uerū est in Pro-
phylactice, nō si pestis iam irruerit, uel si
tum auxiliij quidquam in ipsa sitū fuerit,
requirēdū id pfecto est, ut antea diximus,
primo triduo, quo & Theriacā multorū
opinione solū usurpāda. Illa enim uenenū
antrorsum propulsat, ipsi ut credunt, non
foras educit. Quamobrē nec hanc, nec Bo-
lum Armeniam supra tubercula extrinse-
cus admouēt: tametsi Bolo recte circūlini
ea possint, ut astringentibus alijs medica-
mentis. In pestilentibus atq; adeo cæteris
acutis, & quæ nihil intermittunt, ob ualen-
tissimum calorē Theriaces nō pauci, usum
extimescunt. Quā sapiēter ij uiderint. In
febris nō asiduis, eo die qui liber ac ua-
cuus est ab interuētū febris, Theriacē op-
portune datā usum magnū habere ijdem
existimāt: qđ nemo nō cōcesserit. In screa-
tu sāguinis, cū nihil dissuadet, ac plenitudo
est, ambæ quæ sūt ad malleolos uenæ secā-

tur, aut quæ in brachio media est. Tantum sanguinis adimitur, vires quantum ferunt. Bibitur Iulep Rosaceum, Syrupus de Omphacio succo Citrij, uel Lemonij, ex aquis Cardiacis. Sanguis ne fluat, haud laborandum est, cum ijs, quæ ualidius astringunt: quin potius cū uenenatus sit, ut diffuat sumendum pro astringentibus: dāda quæ leuiter abstergant, ut aqua tepida, uel Ordei decoctum cum Saccharo, & quæ in Pleuritide, ut sputū facilius reddatur, præscribimus omnia: præsertim in secūdo illo genere Hæmoptoiscos. Est & quod in morbis pestilentibus usu uenire ego pluries obseruauī, aliud huiusmodi. Valentibus, robustisq; iuuenibus, febre pestilenti implicatis, sub ala in mirabilem modum glādula tumuit, mollis appresso digito cedens, nunc flaua, nunc liuida, nunc colore bono, ac nihil alieno, qualis est in partibus corporis dum bene ualēt. Doluit brachiū totum, iam inde à tumore usq; ad summos digit

digitos. Die quarto recurſu humoris ad
cor, & dolor ſe remiſit, & tumor ſubſe-
dit. Medicis, ac ijs qui tum adfuerunt, bo-
na omnia letāque augurantibus, cum in-
terea pulſatio micatioq; arteriarum obtre-
miſceret, ac pulſus eſſet is quem Græci
μικρὸν κίστρον uocant: lotiumq; turbidum
ut in ueterinis: ager quinto die, morte ca-
ptus eſt. Hos in animo uoluebam, ac repu-
tabam mecum, ſanari poſſe alius incifa
glādula, qua ratione me auertit, ægrorum
ærumnoſus ſtatus, qui magnā certe miſeri-
cordiam habet. Cōſcientia præterea ipſa,
quæ audāci nullo ſacinore bonos obſtrin-
gi permittit. Curari quoq; poſſe ego ſpe-
raui, multis alieq; demiffis ſcarificationi-
bus, deinde Cucurbitula impoſita, ſanguis
ni multo eliciēdo, qui uenenatus eſt, admo-
tiſue Hirudinibus. Et tumor cum minui-
tur, reuocādo humori, qui ad cor prope-
rat Cucurbitulis affixis, alijsq; Epiſpaſti-
cis. Nullis ne ſanguinis quidē miſſio pro-
fuit

fuit, augescēte perpetuo tumore, usq; dū nigris Exanthematibus. corpore maculato, humoreq; uenenato disperso in habitum corporis totius, naturæ uitā ægri redderēt. Nōnullis in hisce febribus os interius, & fauces extumuerūt. nūc molli, sæpius duro, alias molli primū tuberculo, deinde sensim obdurescēte, cū deglutiendi magna & molestia difficultate. Quibusdā id solū malū nō fuit, sed quod & Parotidas secū inueberet, toto collo in molē stupēdā, ac tumore elato. Hi sanguinē expuerūt, morbus aliquāculū cū foret progressus vi. die, uel x. partim eorū xiiii. uel xli. extremū uitæ diē morte cōfecerūt. Idē curatiōis hic modus qui & in alijs tuberculis, sanguinis missio, purgatio Syrupi cardiaci, Epūhemata, odores: idq; si opē medicorū principio æger imploraucrit. Morbus enim si confirmatus est, cassa uanaq; uniuersa remedia fuerint. In pestis lue sæpe solent ea de quibus nuper meminimus, Exanthemata uaria coloribus, nunc atra, nunc liuida

figu

figuris diuersa, nunc lata, & diffusa, nunc
uelut signata punctis efflorescere: medico-
rum uulgus morbillos nominauit: prisci La-
tini Bouillas. Quibus annis pestis nos af-
flixit Septembri, & Augusto, quo maxi-
me tempore solent apparere, propter æ-
statis antegressæ ardores, æstus & squalo-
res illæ prodierunt, in adultis maiores, la-
tiores, tenuiores: in pueris, ac infantibus,
pauciores, ac spissiores: senescente pesti-
lente feбри, per crises è bili natæ, quæ uide-
licet æstate proxima, in hominum corpo-
ribus aggesta fuit. Conualuerunt quibus
febris hoc modo finiit, præsertim medico-
rum auxilium si ad naturæ conatus acces-
sit. Vt aut Bouillæ unde quaq; facilius erū-
pāt, ab aëre frigido, sūma cura ægri defen-
dūtur: Coccineis pannis inuoluuntur: spō-
gijs duabus sat patulis & magnis, deco-
cto Meliloti Chamæmeli, florū Stœcha-
dis, et Rosmarini, madefactis, ac inter or-
bes ligneos duos expressis, sed adhuc calē-
tibus, pectus, ac totidē spina dorsi fouetur.

Vbi.

Vbi refrixerint, tolluntur, earumq; loco inferruntur tepentes, alie. Tegitur pannis calfactis ea pars, quam fouit spongia: id fit nullo dum cibo sumpto, aut cum e uentriculo cibus descenderit horis propemodum singulis. Bibetur hoc decoctum, quod ad Exanthemata producenda mirifice ualet. Re. Caricarum, Lentium ana. nnc. i. fiat decoctum, quod cum puluisculo Lacce abluta, et Croci bibatur. Mirationem fortasse quibusdam fecerit, quod Octobri mense, horum Exanthematum ne uestigium quidem in febribus, ac tuberculis pestilentibus, unquam fuerit, superioris cum aestatis squalor etiamnum duraret. Hoc nimirum pedit e diuersitate caussarum pestis. Hic enim superior, illic inferior potest magis efficienter: Alicubi utriusq; potestas, æquabilis est, pro conditione illorum corporum quæ afficiuntur, et regionum situ, ac natura quæ caussarum uim recipiunt. Toto quidem Octobri mense inferiores causse uiguerunt, celo multis imbribus pluuio, nebulis foetentibus,

p m

pingui humore, largo, & pigro: calore graui. Quare & pestilētes morbi id tēporis suborti, diuturniores, ac tutiores praece dentibus fuerunt: nec ut alijs. perinde letha les. In his quidem tractandis morbis, sunt qui operā medicī, ut inanem derideāt, quoniā uis mali, tam cita sit, tamq; abrupta, ut remedia quauis eludat, testēq; huic fabulae citant infauitū plerisq; hac aegritudine functis. euentum. his nos responde mus, multa sane haud opera dedita, malō ue consilio, medicos ignaros, indoctos, & inexercitados, sed imprudētia, rerūq; igno ratiōe peccare: scientes uero ac doctos, ta met si pro cōditione sua munus officij prae stent sedulò, non id tamen assequi semper, ut aegros è perdita uale tudine reuocent ad sanitatem. Quod enim uersiculo triuiali canitur, Non est in medico semper releue tur ut aeger. Ceterū ut inscitiae medico rum nihil adblādiri uisum est, sic & eorū qui probri uniuersū medicorū ordinē in simulant, stoliditatem ego & amentiam ferre,

ferre, ac silentio transire non possum: qui
charissimam rerum omnium salutem non
quidem medica disciplina tinctis cōmit=
tant, non medicinā profitentibus, sed ani=
culis, præstigiatoribus, circulatoribus, sor=
tilegis etiam ac incantatoribus. Si quid er=
go secus cadat, quàm ij uelint, quæso cur
se non potius accusent, ac secum ipsi ex=
postulent, quàm præter meritū hac medi=
cos aspergant infamia. Sed de his hæcte=
ritus. Nunc quod dignū scitu est, præsertim
medicorū ijs qui morbi pestilētis impetus
auxilio suo retardaturi sunt, explicemus.
Id autem est, sanguis mittēdus, purgatioq;
an danda sit, in his morbis necne: Itemq;
an dormiēdum, ægris, pariter & uomēcū.
Auic. lib. 4. cap. de uenenis, omni studio ue=
nenum in corpore latens, foras euocādum
esse dixit: quòd si uerum est, nocent hæc
omnia, quibus, ut idem ipse ibidem sensit,
uenenum introrsum pellitur. Præterea lib.
1. Aphoris. Hippocrates scripsit, sequendā
esse naturam, humoresq; nostri corporis

illò cōuertendos, quò ipsa nititur deduce-
re. At uerò quādoquidem illa tumoribus
excitatis, Carbunculis expulsis, profusis
Exanthematibus, prauos humores foras
eijcere conatur, idq; sibi tētari præ se fert,
cur somno, uomitione, Pharmaco, Apo-
crousticis, uenæ sectione, introrsū humo-
res, ut antea dictū, cōpellētibus, natura me-
dicus obluētetur. At si remedia hæc negli-
gimus, quæ Rasis, Aui. & uno uerbo cate-
ri oēs, prodiderūt, quibus iadē auxilijs pe-
stilētiae furor cōpescetur? ut in rebus cate-
ris, sic & in hac medēdi ratiōe, tēporis oc-
casio diligēter est cōsyderāda. Nā si hæc
p̄ initia fiat, priusq̄ multū humor in uene-
nū deprauetur, & in cor meauerit, salutem
plane reddūt. Alias uero nostris ut ratio-
nibus supra cōfirmatū est, exitio sūt. Ali-
ter quidē hoc distinxit Ioānes Iacobus, me-
dicus æuo nostro clarissimus, & amplissi-
mus, ex doctrinaq; nobilis. Is. n. sic putauit
uenenū aliud in cor spōte cōcedere, quale
est quod uel morsu, uel pūctura iaculātur
feræ:

feræ: aliud inde secedere, quale est uicio-
sus humor, unde Carbūculus enascitur. In
hoc, uenenatā esse partē eā solā quā. extra
uenas reijcit natura in Carbūculi materiā
et proinde hic tūdendā esse uenā, maxime
primo triduo, ne portiūcula ueneni è qua
genitus est Carbūculus, totus reliquus san-
guis inficiatur. In ferarū uenenis, quæ re-
cta in cor irrepūt, id nō esse faciūdū: quo-
niā sāguinis missiōe, si Auic. audimus, uene-
nū in cor protrudatur. Speciosa, bellaq;
oratio, minime tñ ad ueritatē, directā. Pri-
mū enim, pace tātī uiri dixerim, quasi ue-
rū, quodq; donēt omnes, ea sumit, uenenū
esse, quod à corde recedat. cū ea sit natura
ueneni cuiusuis, ut potissimū cor appetat:
deinde quod esse dissimile, is iudicat, omni-
no simile est. Nā et in Carbūculo, et in be-
stiarū ueneno, sāguis principio uenis ab-
strusus purus est, ueneni uero extra uenas:
paululū, quo sanguis uniuersus ni obstitas
posterius corrūpatur, cordisq; robur uita-
le capiat detrimētū, ac labefiat. Diverse

id quidem est, quod uirus à bestiis inditum eadem potestate uenenum semper est, non item uiciosus humor, quem foras amādat natura. Is enim dum extrinsecus putret, ac succenditur, fit magis uenenatus. Qui autē sic efferbuit, nulla unquā resignata uena exhauritur, cū humor qui uenis semel excidit, in eas se nūquā post recipiat. Quod igitur ex hac disputatione, in summā concludimus, cum adhuc fluit humor alienus, necdū cessauit à natura incitata defluxio, & qui extra uenas in Carbūculū uel tubercula cætera humor accumulatus est, nōdū putruit, ac in uenenū atrox trāsijt, sanguis rite detrahatur, ea legis obseruatione, quā nos antea sanximus. Neque uero ut apud quasdā gētes more cōparatū est, quæ prehensis utrinq; brachijs spaciādo, & inambulādo uigilare cogūt, adhibitis tympanis, ac tibijs, ut strepitu dormitātes expergefaciāt, ægri per triduū in Carbūculis sōno arcēdi sunt. Nā quibus ægre nihil est, ij tā lōga uigilia, si cōficiūtur, quāto magis, qui

qui morbo laborāt, præsertim uiribus mali uehemētia iam prostratis. Hos medius si dius si nullo somni leuamento recreentur, perire ac opprimi necessum fuerit. Quocirca illos nōnihil dormire quotidie, donec triduum uel quatrimum abierit, puta duabus horis, uel tribus, concedendum: nō autem somno sepeliri, nec diutius adquiescere. Itaq; sistendus prope illos fuerit, qui expergat, uel stertentes somnōque fruētes otiosius, uel manibus pedibusq; refrigeratos. Hoc enim defectum animi significat, instātemq; mortem, ni suscitetur. Qui ijs assistet singulari uigilantia: id seruato, ne somni dulcedine inescati, perpetuo dormiāt. De uomitiōe sic habendū, toto bi duo eā iuuare, præsertim in corporis plenitudine, ut quod in uētriculo superuacuū natat, foras elidatur, minimēq; traducatur in uenas. Eadē profuerit, & si qui ueneni haustū, bibitū, deuoratū fuerit, cū uenennū ē uētriculo nōdū excesserit, ac nōdū in cor impressiōē dederit: ubi uerò nulla ple

nitudo est, aluum Clystere laxari, quā uo-
mitiones ciere praestiterit: & quod super-
est, omissa uenae sectione, ac Theriace &
Armenia Bolo, instauratibus, & Cardia-
eis Syrupis datis, mollientibus, & quae le-
uiter discutiunt Epithematibus foras pra-
uum humorem elicere. Verum enim uero
quando toties, nostro sermone uersata est
mētio ueneni pestilētis, quod in febribus,
Carbūculis, ac tuberculis subest, quale ue-
nenū id sit, nō prāter rem fuerit explanas-
se, cum uenenorū multiplex sit diuersitas,
qua parum intellecta, & explicata, minus
peruia, claraq; minus tota res futura sit. Ve-
nenū sic Auic. medicūq; ueteres dispartiu-
tur, aliud ut sit propria peculiariq; natura
uenenū, aliud ut solis qualitatibus. Quod
est prioris generis, obiectu suo necat sta-
tim, ac omnibus aequabiliter necessitatem
mortis affert. ut Aui. exposui libr. 4. Haud
uero tale pestilentium morborū uenenū esse
inde cōijcias, quod magna ex parte, citius
quā die 111. v. v11. nō interimat. Aliquos
enim

enim primo etiã die, uel altero, nos expi-
rasse memoria retinemus: idq; uel propter
humoris copiam, quo natiuus calor exim-
tus est: uel imbecillitatem summã uirium,
quæ morbi principio percussæ repētē sūt:
uel quoniã ab offensa cordis initium malī
profectum est. Adde quod & nullã interi-
tus necessitatē, pestis lues nobis imponit,
cū, in tempore medicus si occurrat sup-
petias, multi ex hac ualetudine prorsum
emergāt. Cū ergo pestiferū uenenū qua-
litate sola uenenum sit, restat declarādum
quibūsnā qualitatibus in calamitatem, ac
perniciem nos trahat: calidis scilicet, qui-
bus erodit, putrefacit, exest, ulcerat. Qua-
propter Auicennas Carbunculos, ac tumo-
res pestilētes, si eo usq; uitæ usurā deus lar-
giatur, in Gāgrænas, Sphacelos, ac i. Dio-
mērys tandem exire testatus est. Vnde certe
planū fit, uictum hic mandandum esse, qui
humectet, ac refrigeret, egrosq; nutriēdos
iusculis carniū, in quibus frigida maio-
ra quatuor semina, Ordeū, Omphacium,

Oxalis, coxerint: quæ etiã Auicennas lib. 4. sumpto Arsenico, Calcêue sorbenda esse statuit. His solis, & offis intimētis, ac immaceratis, ad septimum diem, ægri sustinendi sunt. Aliquanto liberalius ij nutritur, si rodere Hœdi pedes, summamq; pulli alam, & crura in prandium tu permittas: cœnãq; Malo cocto uel Cydonio, uel Pyro facias auctiorẽ. Iuscula perdici- bus, auiculis mōtanis, & alijs delicatiori- bus cibis præponatur, quoniã ob liquiditatem ad intimos recessus corporis, facile traijciūt: quod Hippocrates innuit Apho. undecimo. lib. 2. Cœnaturis carne prorsus abstinendum est. Viribus iam ualde fessis, quod & in prandio hic conceditur, nēpe sese ut oblectent, rodēdis alis, uel cruribus Pulli, uel Hœdi pedibus: aut ut glaciato iusculo sensim delingendo moueāt appetentiam sibi. Cōgrua quoque sunt, ut medica- menta, quæ refrigerant, & humectant omnia: acida præsertim danda sæpiusculè
uel

uel iuscula, uel instauratia Cardiacæ. Desiniendus modus è uiribus ægri. Nunquam uenæ per incediam uacuandæ, inaniendæq; sunt. Nā quæ intra sunt, quādoquidem, arcent ea quæ appellant extrinsecus, ut Aui-cennas. lib. 4. scripsit, uenis contenti succi, & uenenatis humoribus, & aëri uitioso præcludunt ac obstruunt aditus.

De variis pestilentis febris Symptomatibus, & eorum remediis.

DE Symptomatibus pestilentis febris, disserturo, absurdum nō fuerit huius quæstionis principio, quidnam sit pestilēs febris, quidue hoc uocabulo significemus, ostendere. Sic enim patefacta magis fuerint, quæ accedunt illi Symptomata. Febrē nos pestilentem uocamus, calorem intemperatum in humoribus, magis & magis ob putredinem morbo progrediente uenenatis exardescēte, à corde, uel in cor profectū, quo primū omniū cor æstuās, in uniuersum corpus ardorem dispergit naturæ

ledentem actiones. Absoluta perfectaq;
hæc definitio uidetur, neq; manca neq; re-
dundans, singula si examinaueris. Harum
quædã est diaria, quædã in humoribus ac-
cësa. Secūdi generis alia perennis, alia quæ
se intermittat. Pestilentem enim cõplexu
tenere unūquodq; harū genus, è capite sa-
periori perspicuū est. Ob putredinē mor-
bo progrediēte, humores fieri magis uene-
natos dixi, quoniã primo die uel sequenti
etiã ij paululū uitiati incussa caussa supe-
riore, ac impressa, in uenenū atrocius con-
uertātur. Pestilentiū febrīū cõtinarū, per-
quā acutæ, die quarto: ualde acutæ, die se-
ptimo: Celeres quidē, sed nō insigniter acu-
tæ, decimo quarto finiūt. Humor in quo fe-
bris cõcipitur, aut est in cordis sinibus, aut
in magnis uenis, et arterijs: qua situs di-
uersitate fit, ut uel cõtinenter, uel interuallis
certis, grauis qui febrem cõmittit uapor,
in domiciliū cordis subuolet. Hoc ergo in-
ter pestilentē ac nō pestilentē febrē, inter-
est, quòd humore uenenato pestilens, non
uenenato quæ minimē pestilens est fouea-

cur. Hoc uerò perpetua, differt ab intermit-
tente, quod incendium perpetuæ intra ue-
nas sit cordi proximū, ac nonnunquam in
ipso corde, qua rerum cōditione sæpe ani-
mus deficit, & cor intremiscit, & subita
mors abripit. Diuersum præterea hoc est
inter acutas cæteras, & pestilentes, quod
cūm periculose sint acuta, omnes, ut Aph.
19. lib. 2. Hippocrates uoluit, lethalis sit pe-
stilens, nedum uiolenta, ob humoris in quo
succenditur aduersissimam naturæ quali-
tatem, nī sedulitate ac opera medici tam sæ-
uo malo resistatur. Cor omnium primum
humore uenenato incālescere, definitio
proposuit, quoniam uenenatum id demum
est, quo perniciosè offendi cor potest. Fe-
bris uerò tum procreatur, cūm uenenatus
humor ardore deflagrans, æstum & flam-
mam in cordis sedem pertulit. Nec teme-
re unquam febris pestilens, citra tubercu-
la, Carbūculos, Exanthemata, nos inuasit:
Aliæ uerò nihil horū secū adportant. Por-
rò autem febris pestilentis hæc curatio
est.

est. Alius si tardior est, Clystere deijcitur, Cibus uentriculū si grauat is uel excutitur uomitione, uel inedia coquitur. Post si priuata corporis natura id exigat, sanguis mittitur. Sin non requirit, purgatio datur, non expectata humoris cōcoctione, ut Hippocrates Aphoris. 10. lib. 4. præcepit. Confestim enim si pellendus humor est, qui huc illuc prouoluitur, ac irrumpit, nec unquā tumultuari cessat, turgentem ac furentem medici uocant, quanto magis uenenatus, cuius breui etiam mora in corpore, ac exigua copia, detrimentū nos magnum facimus? Hic, qui Syrupi præscribuntur, nō ut in cæteris morbis, coquendi id est attenuādi, incidendi, liquādi, ac fundendi humoris gratiā, sed feruoris sedādi causa, imperātur: nisi & hanc rationem, ut Galenus in arte parua, ad cōcoctionē reuocaueris. Cōferunt Syrupus ex Omphacio Leimonijs, succo Citrij, acidus, è Cydonijs, è baccis Oxyachātes, è Berberis: Itēq; Oxysaccha-

ra dāda. Mox post Syrupos cōdita: Odo-
res præbendi, Epithemata præscribenda.
Bibendus ex aqua Scabiosa, Oxalidis, Ar-
buti, unus ex Trochiscis de Caphura, cum
pulvisculo diamargariti frigidi, & Tri-
santali. Ex iisdē Trochiscis formātur mi-
nuti globuli nouem uel etiam plures, ac in-
aurantur, & deglutiuntur. Iis qui potiones
fastidiunt, his ego pilulis, subueni, Rec. Tro-
chiscorū de Caphura, de Succino, de Spo-
dio, de Terra Lemnia, & diacorallou, ana
un. ꝑ. pulueris Triasantali drac. 3. pulueris
diarhodon Abb. & diamarg. frigi. ana dr.
i. Syrupi ex Omphacio, uel Oxalide, quod
sufficit: figuretur globus, de quo sumat
quotidie. hoc enim remediū, cor roborat:
sitim lenit: & si quod aliud eximia spe fer-
meq; explorata cōsolatur, ac morbi toto
decurso ualet. Theriacā multi addunt, &
rectē quidem, per initia: Morbi uerò ac-
crementis, & uigore, iusto calidior ea fue-
rit. Adijciunt quidā cōseruam Rosarū, Bu-
glossi,

glossi, Oxalidis idq; bona ratioe. Ego equi-
dem nō has tātum, sed et corticē Citri cō-
diū Saccharo, in uentriculis frigidis pro-
bo. Trochiscorum ē Caphura singularis
usus est, in tabidis etiā febribus cōmendan-
dus. Alius segnior nō catharticus, ualidis,
sed aut Syrupo uiolato, aut molliente Cly-
stere, ducenda est. Acrius enim laceßit, in
dysenterias, et diarrhoeas graues, ac diffi-
ciles prorūpit. Quapropter errāt, qui in
clysterum decoctis Hierā picrā, diaphœni-
con, Benedictam, et ualentia huiusmodi
pharmaca, dissoluunt, extra modum calfa-
ciētia, ualēciusq; humores extorquētia, ac
in ulcerationes intestinorū et letū preci-
pitantia. Enimuerō utilius fuerit, refrige-
ratiū herbarū succos cū Tryphera Sarra-
cenica Clysteribus admiscere, uel eos hac
prorsus formula parādos curare. Reci. 4.
herbarū emollientiū, Scabiosæ, et Oxalia-
dis, ana m. ʒ. quatuor seminū frigidorū ma-
iorū, ana drach. 2. Ordei ꝑ. ʒ. Pruna. 10. fiat
decoctio, cui adde succi Betæ, Lactucæ, et
Bugloss

Bugloſſi, añ. un. 2. Caſſia, uel Triphera Sa-
racenicæ, un. 1. olei uiolati unc. 2. fiat Cly-
ſter. Ventriculi doloribus inde natis quod
bilis ſtomachũ uellicet, ac lancinet, appetē-
tiæq; lāguēti nos ſic opitulamur. Re. Roſ.
rubrarũ ſiccarũ, p. 4. pulueris foliorũ Mē-
thæ, Abſynthij, Melliffophylli, corticis Ci-
tri, Coriādri, añ. dr. 1. omnĩũ Santalorũ, Co-
ralli, Maſticheſ, Caryophyllorũ, Maceris
añ. Drac. β. Caphuræ. ſcr. 1. cōtundātur o-
mnia, ſed leuiter: includātur ſacculo ad for-
mā ſcuti conſuto, qui irroretur aqua Roſ.
Caphur. admoueatur uētriculo, niſi forte
eger ſudauerit. Ad idē uētriculo Sātalo-
cerato inūgitur. Immoderatæ uomitiones
ſiſtūtur, rigato cū ſpōgia uētriculo Aceto
in quo Roſas Nucē, Cypreſſi, baccas Myr-
ti, Gallas, Maſtiche, Balauſtia, Malicoriũ
decoxeris, et cætera quæ impetus uētriculi
ad uomitiones effuſi cohibent. Irritatur ap-
petentia, condimento è ſucco Cydoniorũ,
Oxalidis, Punicorũ, et tantulo Cinnamon-
mi, conſecto. Sudor impetratur, cutisq;
ſpiramenta repāduntur, molibus ſpōgijs

duabus immersis, decocto Chamæmeli,
Meliloti, florū Libanotidis, Steechadis, ac
Rosarū obditiis alis, & crebrò immutatis,
sudore donec affluant. Cibus esto Gallinæ
iufculū, in quo decoxeris. 4. semina frigi-
da maiora, cū Omphacio, Cucurbite, &
Oxalidis, succoq; Croci paululo, maximè
si animi deliquiū, uel tremor cordis immi-
nere uideatur. Quibus cor palpitauit, corū
iufcula, uel diamargariti frigidi puluifcu-
lo, uel Triasantali præter superiora con-
dienda sunt. His & exhibere licet Malum
Pyrū, Cydonium, cocta sub prunis: crura,
uel extremas alas Gallinæ, quas arrodāt, è
uiridi cōdimēto, quod accipit Omphaciū,
succos Oxalidis, Leimōnij, Arācij, Punis-
ci, cū Cinamomi tantillo. Nihil in coenam
carnis offeratur. Aeger cōtentus esto aut
Lactuca, & Oxalide, uel cocta uel cruda,
ex Aceto: aut glatiato iufculo, offaq; una,
aut altera, eo madida: aut erosis Gallinæ
cruribus, & summis alis, cū panis tribus
quatuorue bucceis, intinctis superiore cō-
diment

dimento. Animi si defectus impendet, uel
eger tabescit eius desiderio, uinum sed bo-
nū, odoratū, lene, ualde dilutū, in prandiū
bibatur, præsertim à quinto die, aut si cri-
sis quæpiam antegressa est: nullū in cœnā,
nisi magna necessitas obuenerit, idq; quàm
matutino dilutius. Manus, facies, os sæpius
lauentur, aqua Rosarū, & Aceto, uel sola
posca, præterquam, Crisim natura cum
molitur. Abluātur quoq; pedes, ac crura,
decocto tepido, Ros. Chamæmeli, Salicis,
uitis, inani uentriculo: quoniā hac lotio-
ne, & somno ægri cōquiescunt, & sudore
manāt. Vbi lauerint, ne perfrigeāt operiē-
di sunt, ac molliter in lectulo reponendi.
Criticis diebus, aut Criticorū nūcijs, qua-
les sunt tertius, quintus, septimus, natura
sudorē si nō effundat, uel si pigrius ac re-
missius effundere nitatur, auxiliū medici-
tū adiungendū fuerit, sudorq; medicamen-
tis exciendus. Tertio quidē die, si prorsus
natura cesset, Crisimq; nullam ipsa susci-
piat, uiribus nō ualde afflictis, ægroq; sat

patienter malū ferente, quintus expectandus est, Et quia tum medicus progressum morbi, ac naturā uidet apertius, Et quia ē celestiū signorum, ac syderum conuersione, traiectione, ambitu, Criseos nulla tertio die penitus occasio est. Etenim Luna cum in proximū signū trāscurrit, exēplicausa, in Taurū ex Ariete, nullus inter ea signa, prospectus est, nulla uis eiusmodi qualis ex astrorū collocatione, dispositione, conuitu, ad nos pertinet: quamuis altera, uel utraq; qualitate, ea dissideant, ut Aries à Tauro, Taurus à Geminis. Sin die tertio, circiter meridiem, facies rubet, undosæ au plenæ micant arteriæ, nonnihilq; sudatur. quæ omnia gliscentem sudorem, & appropinquantem significant, tum eliciendus is est magnis spongijs duabus, imbutis decocto florum Chamæmeli, Meliloti, Rosmarini, Stœchados, Hyssopi, Calamēti, Origanī, Polij, singulo. Manipulorum trium. Exprimūtur eæ, & ut calent dorso pectoriq; admouentur. Ea Crisis quam tertio die

die natura incœperat, ut dictum proxime fuit, probabilis sit iactatiõe, quæ tertio quoq; die concitatur, potiusquam syderũ impulsu. Quinto die nihil si natura mouerit, ac eadem omnia fuerint, quæ in tertio nos antea designauimus, nempe & tolerantia ægri facilis, & constans uirium firmitas, in septimum diem spes est sustinenda, Si uero quinto, ignauius, ac tardius, ipso desinẽte die, natura paululum sudoris extundat, adiuuanda prorsus ea fuerit, quo pacto in tertio nos præcepimus, Et quia naturæ conatus imbecillior hoc efflagitat: Et quia diebus imparibus acuti morbi, plane recrudescent, ac ingrauescent, tametsi quinti diei principio, Luna ad id signum adeat, quod sextili conspectu nonnihil beneuolo ac familiari, signum in quo primum morbus asiliẽt. contuetur. Nisi uero placet morbum esse tum importuniorẽ, quòd ea signa qualitatibus pugnent inter se, ac dissentiant, præsertim ijs quas passiuas nuncupamus. Septimo die,

si ut & superioribus fatiscat, lāgueat, tor-
peat naturæ uis, ei subsidio ueniendum:
qua ratione antea nos exposuimus. Hoc
meum consilium fuit, hæc mea providen-
tia, in continua febre Cardinalis Albani,
cuius prosperrimus successus, & uota
mea & spem ita me dii ament, longe ui-
cit. Die septimo si quid concoctionis iam
ostenditur, non potest non fructuosa, &
utilis esse opera medici, qui sudorem pro-
uocat. Naturæ enim uel intentæ iam ope-
ri se præbet adiutorē, uel si prorsus iners,
ac deses munus suū defugit, illā ut officiū
exequatur stimulat. Præterea, septimo die
Luna eius signi spacia peragrat, quod nō
solū qualitatibus actiuis, & passiuis: uel si
nō utrisq; saltē actiuis: quæ dissensio ma-
ior est, & acerbior: sed etiam loco atque
situ primo aduersarium sit: idq; aspectu
quarto, odioso maleuolo, & infenso pro-
spiciat. Ex his scilicet rationibus, diligēs,
& callidus rerū estimator medicus, quā-
do grauior aut leuior, quando letior, aut

tristior, quando celerior, aut serior, Crisis futura est, si hæc omnia secum deputet ac reuoluat, cogitatione anticipauerit. Hisce febribus, ut multis in locis antehac diximus, tremor cordis interuenire solitus est. Is uidelicet cordis, est quasi titubatio, ac uacillatio, seu tremula cōcusio. Hæc efficit quicquid cor lædit, offēdit, ac debilitat, eiusq; actionē interrūpit, ac interturbat: idq; uel suo ipsius malo, ut et Græci loquuntur ἰδίως : uel διὰ συνπαθήας, si cum aliarum partiū malis afficitur, atq; uiolatur, quod in his febribus accidit. Vnā enim cū totius corporis ualetudine p̄ febres pestilētes, sicut Aui. prodidit, hæret in corde hæc iniuria. Malū hoc, uel cauemus, et depellimus, uel sanamus, & sedamus nō tantū edomita febre, sed & insuper Cardiacis, Epithematibus, odoribus instaurantibus. Quocirca uel odorādū p̄petuo quidquā est, ex ijs quæ supra memorauimus, uel urēdū, ac cremādū, ut eius uapore cubiculū et ædes suffiātur. Ad tremorē ē quæ

uis caussa, hoc remediū quod in Rasis cō-
 tinēte legitur, singulare, ac efficax est. Re.
 Spodij drac. 2. omnium Santalorum, ana
 dra. 1. Rosarum dr. 6. Caphuræ scr. 1. Co-
 riandi, dra. 3. florum Buglossi, dra. 2. semis-
 nis Oxalidis, Citrij, Portulacæ, cucurbitæ,
 Ocymi, Melissophylli, foliorū Sampsuci,
 ana dra. 1. Succini, Margaritarum, Serici,
 crudi, Xyloaloes, añ. dra. β. Myrobalano-
 rū, flauarū unc. β. lapidis Lazuli, drac. 1.
 baccarū, Oxyacanthæ, dra. 2. Boli Arme-
 niæ, terræ Lemniæ, ana dra. 2. Coralli rub.
 Maceris, Caryophyllorum, Spicæ Nardi,
 añ. dra. 1. Hæc omnia terantur in puluis-
 culum, è quo dato dra. 1. cum iusculis, Rosa-
 cea aqua uel Buglossi: succo Cydoniorū,
 Punicorū Buglossi: Aut in globulos forme-
 tur, qui post in aurētur. Porro autē ut cor
 in ijs febribus intremiscit, sic & animus
 delinquit societate & cōmunionē quā ha-
 bet cū reliquis membris, uexato corde, ac
 spiritu, ob uapores uenenatos, toto genere
 infestos, ex uniuerso corpore in ipsum cō-

spirantes: ut & uel cœli, & aëris gravitate, ac pestilentia, uel proiecti cadaueris foetore: uel caussa interiore, qualis est lumbricorū in stomachū irruptio, halitusq; uenenati accessus, quem tubercula per arterias in cor extulerūt ac subdiderunt. Curatur hoc malum sublata caussa odoribus frigidis, lotis manibus. Posca, ore consperso Rosacea, Caphurata: & si æger recubet in lintheis lincis, Rosis & Moscho fragrantibus: id enim spiritus resocillat. Sumitur crebrius puluisculus Diamarg. frigidi, & electuarij de gemmis, è Rosacea Saccharata. Bibitur uinum crassius, & nonnihil asperum, ualde diluunt cum cibi quod satis est sūpserit. Sorbetur aqua carnis cōdita Santalis, Moscho, Caryophyll. Cinamomo, Macere. Panis turunda succo Punicorū & Rosacea Moschata imbuta, exugitur. Adhibētur omnia cætera, quibus animū colligi, & cor exhilarari supra diximus. Harū quoq; febrium Symptomata sunt, & Asthma, & Pleuritis, quā Philo-

laus sputū sanguinis pestilens nominauit.
Qua ratione his medendū sit, libro nostro
de curandis morbis, exposuimus, capit. de
pleuritide pestilēti. Lingūtur Penidia, Sac-
charum candefactum, Diatragacanthū re-
frigerās, succus Glycyrrhizæ, Syrupus de
Zyziphis, Papauere, uiolatus. Mitigatur
dolor; unguento resumptiuo, Dialthæas,
oleo Chamæmelino, nūc hoc nūc illo, pro
causarum uarietate. Calidius nihil dandū,
febris ne augeat. Temperatis ac modera-
tis omnibus, utēdum. Per has quoq; febres
dispersa Exanthemata multis in corpore
locis prodeunt, facilia curatu, si tertio,
quinto, septimo, die extiterint: nec ubi ma-
lesicus humor retineatur, ab eōq; defensa
ut uiscera sint, & prorūpentī exitus cōmo-
dior pateat, bibēdū decoctū Lentis, Carica-
rum, & Pulmonariæ, quā uulgo à maculis
exanthemata referentibus uocauerūt l'her-
bedu Tac. Bibitur ramētum Monocero-
tis, ex aqua Buglossi, Oxalidis, Arbuti,
Spōgiæ decocto Chamæmeli, & florum
Rosm

Rosmarini, madafactæ imponūtur. Pānis
 rubris æger uel coccineis inuoluitur. Spi-
 raculis, quibus pertusa cutis est recluden-
 dis, loco tepido, sic cōmorandum, ut nus-
 quā uentus aspires, nusquā frigidior illaba-
 tur, quoad prauus humor totus, quod fere
 triduo sit, in Exanthemata cōsumptus sit,
 quo tēporis interuallo, nec frigida manus
 lauandæ, nec Aceto: nec aliud quidquā ni-
 si tepens sumēdū, sicut & decretorio quo-
 uis die, nihil extrinsecus admouendum, ni-
 hil intrinsecus sumendū quod tepesactum
 nō sit. Frigidis enim crassescit humor, qui
 solet in sudores liquefcere, actioq; naturæ
 sic interpellatur, quamuis iuuenibus to-
 rosis, robustis, ualētibus, carnosiss, aquam
 bibere consuefactis, eamq; postulantibus
 ac expetentibus, ijs ipsis diebus nuper ex-
 ceptis, frigida potare concedamus, quod
 tamen non nisi magno iudicio, cautioneq;
 diligenti, & accurata indulgēdum est. In-
 tercidunt & his febribus παραφρενίτις, λή-
 παρ, κάξ, defluxio, uel κατάρρεσις,

quibus auxiliamur, humoribus ualido chystere deorsum præcipitatis, & abstractis, uel glandibus uehementioribus, è Sapone solido, & Sale fossitio: frictionibus & re-
 ligationibus artuum: lotis cruribus, decocto Rosarũ, Meliloti, Chamæmeli: impositis uirorũ testibus, fœminarũ mammis, sed circũspectè, ac prudenter, quæ & re ipsa & potestate frigida sint, quale hoc est. Rec. succi Solani, Sæperuiui, Hyoscyami, Aceti, añ. unc. ß. Croci, opij añ. dr. i. fiat unguetũ cũ oleo Mădragorimo. Comatõa detur: detõsũ caput lauatur, & irrigatur decocto Rosarũ, foliorum Salicis, Ordei, Glaucij, calycũ Papaueris, florũ uiolæ, ac Nymphææ. additis in morbi uigore, Chamæmeli p. 3. Peruigilibus somnus cõciliatur, puluisculo seminis Papaueris immisso iusculis: aut illitis naribus, hoc unguet. Re. olei Rosati, uiolati, è Nymphæa, & Mandragora, ana. unci. i. Opij scrup. i. misce, fiat unguentũ, ungitur & frons unguento Populeo, cum Aceto Rosaceo. Hanc consectio

fectionem æger odorator. Reci. Opij dra.
1. Croci scrup.ß. Rosarũ, uiolarum Nym-
phææ, omnium Santalorum, ana. dra. 1. tea-
rantur in puluisculum, quem uel lintheo-
lo illigatum, uel mucco Tragacanthi ex-
ceptum, & in globum figuratum æger
sepius olfaciat. Per morbi uigorem Ver-
uccis, Arietis, ouis pulmo, ut è pecude ma-
ctata, & dilaniata calens auulsus est, fron-
ti & syncipiti admouetur. Lauatur ca-
put decocto Rosarum, Meliloti, Chamæ-
meli, Stœchados, & Rosmarini, ana. p. 3.
Aeger ueste, ac stragulis probe contegen-
dus, & contra frigiditatem aëris munien-
dus, ne uenenatus uapor, animæ frigidioris
occurso intro ad cor refugiat. frigidis quæ
supra nos recensuimus, in defluxionibus,
ac Catarrhis nō temere audacterq; sōnus
captādus est. In Synanche, quæ has febres
consequitur, hoc decocto, per initia, fau-
ces colluuntur. Rec. Balaustiorũ, acaciæ,
Hypocystidos, Gallarũ, malicorij, añ. un. 1.
cũ morbus increfcit, caricarũ, passarũ añ.

unc. i. β. Ordei. p. 4. fiat decoctum. reliqua
petenda sunt è nostro libro de curandis
morbis. cap. de Synāche. Coli & eilei cru
ciatus, qui nōnunquam has febres comitiā
tur, Clysteribus, glandibus, Cataplasmati
bus impositis uentri, sacculis semine Lini,
uel fursure impletis, & tepida maceratis,
nisi febris hāc impediat curationē, mulcen
tur, ut & in libro nostro de curādīs mor
bis, latius nos persequuti fuimus. In Sopo
re, uel Caro, obrutos nos sōno, agros ex
perges facimus, & remedijs supra cōmemo
ratis, et Aceti olfactu, & uoluptate *αυλίστις*
Citharistæ, Tibicinis, Musicorū, qui pla
cidius & suauius cōcināt: & fabularum
ac historiarū narratione, quarū expositio
egro iucunda sit. In Strāguria quæ per has
febres cōtingit, decocto Meliloti, Chamæ
meli, Maluæ, Althææ, Rosarū, florū Stœ
cadis, & Rosmarini, fouentur pecten, su
men, aqualiculus, perinaeo, pubes. Decocti
magma cū lintheolo ijsdē partibus admo
uetur. Pulex, Cimex, Asellus, in colem in
dunt.

dūtur, qui scalptu, pruritu & titillatione,
uim expellentem laceſſant. Bibitur aqua
Melonum, Cucurbite, Halicacabi: Balneo
eger inſidet. Remedia cætera, quæ nos ali
bi ſcriptis mādauimus, reſtātur, niſi febris
obſtiterit. Aluus ſi profluit idq; per Cri
ſeis accidat, minimè cohibēda eſt, niſi diu
turniore, ac effreni purgatione, uires mi
nuātur. Aliàs uerò ut in curatiōe διαρροίας,
λεντείας, & δυστείας, nos docuimus,
retinenda, & astringenda. Qui lumbrici
noſtris in corporibus gignūtur, bilis ac ca
lentiū humorū acrimonia & amarore ſu
gati, repūt in os uentriculi, et Cardialgias
inferunt. Eos nos prius occidimus, deinde
per aluū decutimus, ne ſi diutius in uentre
reſtiterint, uenenoſo ſpiritu, cor aſſent, et
uerberēt. Necātur ij ſi febris eſt, & in pue
ris, ſeminis Abſynthij, Santonici, horas
quatuor, & 20. in Aceto macerati, dr 4. 1.
& cochleari uno aquæ Portulacæ. In alijs
Synapi trito & Aceto, diluto ſumpto per
triduum cōdūmēti uice: Pilulis cōmunibus
eſu

esu alliorū, si nec febris, nec æstas est: semine Citrij, farina Lupinorū, ramētis cornu Cerui, succo Absynthij, Abrotoni, Centaurij minoris. Quidā Mellis fauū in aqua Portulacæ, Graminis, & Absynthij decoquunt cum semine Citrij, Santonici, Aloe, Absynthijq; succo, & decoctum bibendū dāt, præsertim, cū nulla febris est. Enecti hoc Clystere deturbātur. Re. foliorū Persicæ, Absynthij, Abrotoni, Cētaurij minoris, ana m. .i. Lupinorū, un. .i. seminis Citrij, et Sātonici, añ. dr. .i. nucleorū Persicorum, unc. β. fiat decoctio, in colatura dissolue Hieræ Picræ, un. .i. olei Amygdalarū amararū, un. .2. fiat clyster. Paulo mitior, Clyster in febribus ad hunc modum edicitur. Rec. Ordei p. 2. seminis Citrij, & Sātonici, pulueris, cōtra uermes, Malicorij, Basilaustij, añ. un. .i. fiat decoctio, in qua misce succi Aizoi minoris seu uermicularis, succi foliorum Mali Persicæ, añ. un. .i. β. pulueris seminis Citri, Aloes, Tormentille añ. dr. .i. fellis tauri, un. .i. fiat Clyster. Ob-

linum

linuntur uenter, & uenterculus, hoc unguento. Rec. farinæ Ordei, pulueris Coriandri, Aloes, Tormentillæ, Colocynthis, ana unc. β. fellis Tauri, unc. i. succi Absynthij, foliorum Abrotoni, & Mali Persicæ, ana un. β. olei Amygdalarum amararum, drac. 6. fiat unguentum. Prodest, & quod sequitur, Reci. pulueris contra, sem. Santonici, Citrij, nucleorum Cerasorum, & Persicorum, ana unc. β. cornu Cerui, usti, Lupinorum ana dra. 3. Tormentillæ, dra. 2. & radicis Tunici, dr. i. xamentorum cornu Monocerotis, scr. 4. Sacchari Rosacei, quod sufficiat, fiat puluisculus: detur drachma una cum ouo sorbili, aut iusculis. Parantur Cataplasmata, è folijs Mali Persicæ, nucleis Persicorum, folijs Absynthij, & Abrotoni panēq; tosto, & in Aceto macerato, ac uentriculo imponuntur. Puluisculi descripti proximè unc. una coquitur in aquis Portulacæ, graminis, Absynthij, bibitur decoctum horis quatuor, anteaquā prandeatur. Victus imperandus, quā nulla Pit

la Pituita coaceruetur, calidus & siccus.
 Hactenus quæ ad rationem & curationem, morborum omnium pestilentium inquirendam, & explanandam pertinent, tractata sunt.

FINIS.

ERRATA ALIQVOT

ITA CASTIGANDA,

Pagina 67. linea 8. lege feriantur. 78. 4. afficitur. 86. 13. atque piscibus. 131. 17. multis. 138. 19. fœdal. 150. 15. anteeunt. 154. 5. Cardiaca. 157. 15. quæ. 224. 7. Oxalidis succo, Crociq.